

Thimeus platonis cum comento Calcidy
p magistrum andream Grzimala de pozn
me. doctorem datus p libraria artistarum

N. Inw. 529.

529.

Thimeus Platonis cu Comento Calcidii

Codex sec. IX. scriptus
Bibliothecae Universitatis Cracoviensis.

ad cimelia

Ca
15.

Porro nulla· sine terra· igne͂ terra͂q· corporis mundi fundam͂ta (oῑq;)
iecit d͂s; q͂q nulla duo sine adiunctione tertii· firme & indissolu
bilit͂ cohęrent·/ Nexu eni͂ medio extrema nectente opus e͂; nexus
u͂ firmissim͂ ille certe· qui et se ipsu͂ & ea q͂ secu͂ uinciunt fac unu͂;
(i· hanc unitatis iunctione͂)
Hoc porro modus & congrua mensura partium efficit
(i· qualitatib·)
Cum eni͂ ex trib· t numeris· t molib· t potentiis· medietas imo
p inde quadrat· ut summitas medio· rursu͂q· ut imu͂ medio· sic
medietas summo·/ Tunc certe medietas a summo & ite͂· imo nihil
differt·/ Rursu͂q· extimis illis ad medietatis conditione͂ atq· ad
eiusde͂ parilitate͂ redactis·/ medietas q͂q extimo4 uice͂ suscipit·
fit opinor ut tota materia una & eadem ratione societur.
(simila) (i· summi· medii· atq imi·) (i· conditionis & similitatis)
Eoq· pacto· eade͂ sibi ert͂ uniu͂sa me͂bra·/ quippe cu͂ eo4 sit una
conditio· unis porro effectis me͂bris· unu͂ erit atq· idem totu͂·
Quare· si corpus uniuersę rei longitudine͂ & latitudine͂ solas·
crassitudine͂ u͂ nulla͂ habere deberet·/ et͂q· huiusmodi qualis e͂
corporu͂ solido4 supficies· una medietas sufficeret ad semet
ipsa͂ uinciendā & extimas partes·/ Nunc u͂ soliditate opus erat
mundano corpori·/ solida porro nu͂qua͂ una· s͂ duab· medietatib·
uinciuntur·/ Idcirco mundi opifex int͂ igne͂ terra͂q·/ aera & aqua͂
inseruit· libratis eisde͂ elementis salubri modo· ut quę cogna
tione͂ int͂ igne͂ & (aera) [illegible]/ eadem foret inter aera & aqua͂· Rursum
quę int͂ aera & aqua͂/ hęc eade͂ in aquę terręq· societate. Misteret·
Atq· ita ex quatuor sup͂dictis materiis· p clara͂ ista͂ machina͂
uisibile͂ contiguāq· fabricatus e͂· amica partiu͂ aequilibri
tatis ratione sociata͂· quo inmortalis indissolubilisq· e͂et ad
uersu͂ om͂em casu͂· excepta fabricatoris sui uoluntate·/ Igitur·
[illegible] illa integra corpora & sine ulla delibatione ad mundi

ɔtinentiā sumpta sunt? ex om̄i quippe igne & itē totis illis reliq̄s
aere· aqua· terra ɔstructus ē· nulla corporis potentię parte
derelicta contemptaq; ppt̄ ea ut pfectū animal eēt· ut pote ex in
tegris corporib; pfectisq· conflatū· hoc amplius· ut aetne compos
incolumitatis foret? Videbat eni eā eē naturā corporis· ut ei facile
inportuna caloris accessione· ɔtra frigoris· omniumq· huiusmodi
quę in magna uiolentiaq· potentia st̄ nocerēt? Quo consilio· quaq·
reputatione· unū pfectū ex pfectis omib; extra senium· dissoluti
onemq· composuit· formāq· dedit ei ɔgruā· quippe animali
cuncta intra suū ambitū animalia· & omīs eoȝ formas regesturo
globosam· & rotundā· Quę a medietate ad omnē ambitū extimaȝ
partium spacus aequalib; distat· quo totus sui similis foret· me
liorē similitudine iudicans· Leuē porro globū undiq· uersū
extrinsecus expoliuit· non ociose; siquidē neq· uidendi neces
sarius eēt usus· cunctis uisibilib; intra globū regestis· Nec auditu·
nullo extra posito audiendo sono· nec uō respirandi adiumto·
quippe omis sps̄ cohercebatur intrinsecus· ne membris quidē
talibus· pque nouo admisso cibo· uetus liquore posito pelleret·
Neq· eni quicquā ex eo recedebat· nec erat accedendi facultas
cunctis coercitis· sed corruptela partiū intra se senescentium· infra se
uicem quandā obtinebat cibatus· Idemq· [illegible] eēt· pateretur & faceret
& iam omnia mundi globus· partib; suis inter se agentibus ac per
petientibus· Nec uō manus ei necessarias eē duxit· cum nihil sup
eēt comprehendendum· nec pedes· quō ex septē motibus· non localis
ei quisquā sed rationabilis cōpetebat qui pprius ē· neq· ullū locū
ex loco mutans· ideoq· in orbē fertur· & uelut fixo circū uolat
cardine· ppt̄ eaq· rata & inerrabilis eius agitatio ē· Hęc igitur

aeterni di p̄sp̄icientia. iuxta natiuū & umquā futurū dm̄. leuē. & aequiremū. indeclivēq. & a medietate undiq. aequalē. exq. p̄fectis. uniuersisq. totū p̄fectūq. p̄genuit. Animā u inmedietate eius locauit. tandemq. p omēm globū aequaliter porrigi iussit. quo tectis interiorib. partib. extima qq. totius corporis ambitu animę circūdarent. Atq. ita orbē teretē in orbē atq. in suū ambitū uoluit conuerti. & moueri solū p̄ceipuū. qui uirtutē sui p̄stantia sufficeret conciliationi p̄p̄rię. nec extra ordinario cuiusquā indigeret auxilio. amicūq. semp sibi. ideoq. summe beatū diuina potentia preditum genuit.

Nec tamen eo quo nos ad p̄sens loquimur ordine. ortū animę ds̄ annuit. iuniorē q. & posteriorē corporib. eā fecit. neque eni decebat rem antiquiorē a post genita regi; Sed hōib. morē passim p̄posteręq. & sine obseruatione ordinis fari. At ū ds̄ tā antiquitate quā uirtutib. p̄ire animā naturę corporis iussit. domināq. eā & principali iure uoluit eē circa id qd̄ tuetur. | III

Itáq. tertiū animę genus excogitauit h̄ pacto. Ex indiuidua sempq. in suo statu perseuerante substantia. itemq. alia quę inseparabilis corporū comes p eadem corpora scindere se putatā. Tertiū substantię genus mixtū. locauit mediū inter utramq. substantiā. Eodemq. modo ex gemina biformiq. natura. quippe cuius pars idem. pars diuersum uocetur. tertiū naturę genꝰ cōmentus ē. q mediū locauit int̄ diuinā. & itē coniugatione corporea diuiduā substantiā. tria hęc omnia in unā speciē p miscuit diuersa illáq. natura concretioni atq. adunationi generū repugnante. Quib. cū substantia mixtis. & ex trib. in unū ... actis. rursum totum h̄ unū diuisit in partes cōpetent. quo multiplici

singulę partes cõstarent ex substantia diuisi. & itē eius q̃idē uocat.
gemina natura diuisionē instaurans.

Hactenus sũpsit unā ex uniũso primitus portionē. post quā duplicē
eius quā sumpserat. tertiā ũ sescuplā quidē scdę. triplā primit
sumptę. At ũ quartā sũpsit duplicē scdę. Quintā triplā tertię.
Sexta fuit assũptio partib; septē quā prima ꝓpensioꝫ. septima
sex & uiginti partib; quā prima maior;

Quib; ita diuisis. cõseqnt̃ cõplebat intualla dupli[cium] cis & triplicis
quantitatis. ex uniũsitate partes secans. & iam nc̃. & ex his intualloꝝ
spatia cõplens quib; singula intualla binis medietatib; fulcirent̃.
Medietatũ porro altera. quota parte limitis extimi ꝓcellebat exti
mũ limitē. tota ꝓcellebatur ab alio extimo limite. altera pari
sũma. & aequali adnumerũ. Modo ꝓcellebat & ꝓcellabat̃ ab ex
timis. Natis itaq; limitib; sescuploꝝ. & itē eoꝝ quib; accedit pars
sui tertia. q̃ genꝰ a grecis epitritũ dr̃. itē eoꝝ. qb; accedit pars sui
octaua. qui numerus epogdous ab hisdem uocatur. ex his nexib;
illa prima spatia. id ē epogdoi spatiis epitritoꝝ omnũ intualla cõplebat
ita, ut ad ꝑfectā cumulatāq; ꝑfectionē deeēt aliqd epitrito. tantũ
scilicet quantũ deē habita cõparatione ducentis quadraginta
tribus. aduersus ducentos quinquaginta sex.

Etiam omē fere cõmixtum illud genus eēntię consumptũ erat.
huiuscemodi sectionibus partiũ. Tunc hanc ipsā seriē in longũ
secuit. & ex una serie duas fecit. easq; mediā medię. in speciem
chi. grecę litterę coartauit. curuauitq; in orbes quoad coirent
int̃ se capita. orbemq; orbi sic inseruit. ut alt̃ eoꝝ aduerso alt̃
obliquo circuitu rotarentur. Et exterioris circuli motũ. eundē
q̃ erat eiusdem naturę consanguineus cognominauit. interioris.

aut̄ diuersū. Et exteriorē quidē circulū quē eundē cognomi
natū ēē diximus. a regione dextera p sinistrū lat' usq. in dextrū
inflexit. diuersū u° p diametrū in sinistrū latus; & eidē & simili
illi circuactioni. uirtutē (data) potentiāq. rotatus dato. Unā q̄ppe
ut erat eam & indiuisam reliquit. Interiorē u° scidit septies.
septēq. impares orbes fabricatus ē. iuxta dupli & tripli spatia.
orbesq. ipsos (uaria & multiplici) contraria ferri iussit agitatione. Ex quib' septē.
tres quidē pari uelocitate. quatuor u° & sibimet ipsis & ad compa
ratione cęteroꝝ dispari dissimiliq. sꝫ cum ratione. motu.
Igitur cū p uoluntate patris. cuncta rationabilis animę substan
tia nasceretur. aliquanto post omnē corporeū intra ɔseptū eius
effinx. mediūq. applicans medię. modulamine apto iugabat;
at illa complectens cęli ultima. circūfusaq. eidem exteriore
complexu operiensq. ambitu suo. ipsaq. in semet conuertens.
diuinā originē auspicata ē indefessę sapientisq. & sine intē
missione uitę. Et corpus quidē cęli siue mundi uisibile factū.
ipsa u° inuisibilis. rationis tn̄ & itē modulaminis cōpos. cun
ctis intelligibilib' pstantior a prestantissimo auctore facta.
Ut igitur ex eiusdem & diuersi natura. cū eēntia mixtis coaug
mentata indigete motu. & orbiculata circuitione in seipsā
reuertens. cū aliquā ł dissipabilē substantiā offenderit.
ł indiuiduā. facile recognoscit. quid sit eiusdē quid indiui
duę. qd itē diuersę dissolubilisq. naturę. causasq. omnium quę
puenunt uidet. & ex his quę accidāt. quę sint futura metitur.
motusq. eius rationabilis. sine uoce. (sine) sono. cū qd sensibile spectat.
circulusq. diuersi generis sine errore fertur ueridico sensu. ł uere [illegible]
& certa nuntiante. cunctę animę rectę. & dignę credulitate nascunt̄.

Porro cum individuorum genus semperque idem conspexerit, ea quae sunt motu
intimo fideliter nuntiante, intellectus et scientia convalescunt.
Quae quidem omnia in anima fieri eidemque insigniri palam est.
Quam cum moveri et vivere animadverteret factam a se simulacrum
immortalis divinitatis genitor, suus hilaratus impendio, multo
magis ad exemplum eius aemulae similitudinis aliud speciem con-
Ut igitur haec immortalis et sempiterna fuit excogitandum,
sic mundum quoque sensibilem animal immortale constituit. Sed animalis quidem, id est generale animal, natura aevo exaequaturi
de facto nativoque operi cum aevo societas congruere minime
videbatur. Quapropter imaginem eius mobilem numeroque serpentem
factae a se machinae deus sociabat, eam quae tempus dicitur, aevo intacto
et in singularitate perseverante. Dies enim et noctes et menses
et annos qui ante caelestem exornationem non erant, tunc nascente
mundo iussit existere. Quae omnia partes sunt temporis. Nosque
haec cum aevo assignamus idem solitariae naturae non recte partes
individuae rei fingimus. Dicimus enim fuit, est, erit. At illi esse
solum competit iuxta veram sinceramque rationem. fuisse vero et fore deinceps
non competit. Haec quippe genitivae temporis propriae. Motus
enim sunt unus praeteriti, alter imminentis, non aevi, sed temporis.
Aevi quippe mansio perpetua et immutabilis. Ergo neque iunior
se neque senior, nec fuit nec erit nec patietur eorum aliquid quae sen-
sibilis natura patitur, sed sunt haec omnia vices temporis imitantis
aevum. Ac de his quidem fors erit aptior deinceps disputandi locus.
Tempus vero cum caelo aequaevum est, ut una orta una dissoluantur, si
modo dissolui ratio fasque patietur. Simul ut aeternitatis exemplo
similis esset utque mundus archetypus quippe omni aevo semper existens

hic sensibilis imagoque eius esse; qui per omne tempus fuerit, quippe
et futurus sit. Hac igitur dei ratione consilioque huiusmodi genituram
temporis volentis creari, sol et luna et aliae quinque stellae quae vocantur
erraticae factae sunt, quo certas partes temporis notarent certa dimensione,
qua reditus anfractusque temporarii sub numeri comprehensionem ve-
nirent. Corporaque siderea fabricatus assignavit vitalibus diversae
naturae motibus numero septem totidem corpora. Lunae quidem iuxta
terram in prima circumactione, solis vero in secunda, tum Luciferi et Mercu-
rii collocat ignes in eo motu qui concurrit quidem solstitiali circuiti-
oni, contraria tamen ab eo circum fertur agitatione. Quare fit ut com-
prehendant se invicem et a se rursum comprehendantur hae stellae. Ceteros
quoque siderum ortus et progressiones divinae rationis ductu digessit
in ordinem. Cuius exornationis causam explicare si quis velit, plus
erit opere ipso quod operis gratia sumitur. Verum haec si erit adhic quo
de agitur utilia, post exequemur.

Igitur singulis universisque apto et decenti sibi motu locatis, vi-
delicet his quae consequens erat temporis pervenire nexibusque vitalibus ubi
constricta corpora facta sunt animalia, imperatumque didicerunt,
ea quae diversae naturae motus obliquus per directum eiusdem naturae
motum vertens semet in parte constrictus circum ferebat, parti maiore
parti minore circulo rotabantur, citiusque dimensum spatium peragentia
quae minore, quae vero maiore tardius in parte ambitu circumacta prolixiore;
Qua de causa fiebat ut ex unius et eiusdem motus conversione
quae citius circumirent ab his quae tardius circumferentur comprehendere putarentur.
Omnes quippe circulos eorum uniformis … comprehendi viderentur.
Et inerrabilis illa conversio vertens in spiram et velut sinuosum
acanthi volumen, quia (al. gemino) gemino et contrario motu ferebantur.

tum ipsa et iam cita et volucris ita q̄ tardius a se recedebant px
ima sibi semp̄ ex consecutione faciebat.

Atq; ut rationabilis et consulta hęc motuū varietas et moderatio.
visu qq̄ notaretur. omniumq; octo motuū p̄spicua eēt chorea.
ignivit lucē clarissimā ds̄ rerū conditor e regione sedi a terra
globi. quā lucē. solē vocam̄. cuius splendore cęlū infraq; omnia
illustrarent̄. numerusq; extaret omnium animantiū. Hinc ergo
diei q; ortus ex eodē semp̄ et inerrabili motu rata factus altn̄aq;
lucis atq; umbrarū successione. mensis u̇ p̄ventus. cū lustrato
luna curriculo suo solem consequetur. anni cum sol tēē (pemsis) mensis
anfractibus renovat exordia. Ceterarū u̇ stellarū circuitus.
neq; notant neq; dinumerant homines. exceptis paucis. nec in
tellig̃t discursus. erroresq; earū temporis eē genitura. in quo sit
admiranda varietas p̄ventuū. cęlestes tramites undiq; stellis
variantibus. Est tam̄ intellectu facile. q perfectus temporis
numerus. p̄fectū annū compleat. tunc demū. cū omnium octo
circuactionū cursus p̄acti. velut ad originē atq; exordiū circu
actionis alterius reverterentur. quā semp̄ idem atq; uniformis
motus dimetietur. Quā ob causā cętera qq̄ nata sunt astra.
quę p celū meantia c̄ōūsiones h̄nt. ut quā simillimū eēt. omne
hoc p̄fecto illi q mēte p̄spicit̄ animali. aevoq; exaequatę natę
temporis socia natura nancisceret̄ imaginem.

Comentū Calcidii.

Commentum Calcidii super parte prima Platonis.

Timeus platonis. et a veterib̄ difficilis habitus ē. atq; existi
matus ad intellegendū non ex inbecillitate sermonis obscu
ritate (oborta) nata. qdem̄ illo viro p̄itius. sed quia legentes artifi
ciose rationis q̄ operatur in explicandis rerū questionibus.

usum non habebant. sibi genere sic institutio non ut alienigenis
sed proprius questionum probationibus. id quod in tractatum uenerat ostende-
retur; Illa enim demum certa est probatio. quae congruis accomodatisque
rationibus questiones reuelat. ut si de motu stellarum oriatur aliqua
cunctatio. ex ea disciplina quae astronomia dicitur demanet assertio.
si de fidium uarietate & de eo quod ex diuersis uocibus sonisque nascitur
concentu tractatus habeatur. musicae remediis cunctatio sopiatur.
Et prorsus id teneatur institutum. quod aptissimis medicis usquequaque
obseruari solet. cum pro natura uulnerum. auxilia medicamentorum
adhibent in medendo. In hoc porro libro cum de statu agatur uni-
uersae rei. omniumque eorum quae mundus complectitur causa & ratio pre-
stetur. necesse fuit. multas & uarias existere questiones.
De planis figuris. De solidis corporibus. De incorporatione animae
uiuificantis sensibilem mundum. De motu eius & agitatione per-
petua. De stellarum discursibus ratis et errantibus. cunctis certarum
disciplinarum artificialibus remediis occurrendum erat. arith-
meticis. astronomicis. geometricis. musicis. quo singularum res do-
mesticis & consanguineis rationibus explicarentur. Ideoque hisque
in artificialium usu non fuerant. tamquam alienigenum sermonem
ignorantibus. minime probabantur. porro aliis. qui unam aliquam
ex disciplinis perceperant. id solum quod sciebant recognoscentibus proba-
batur. cetera ignorationis obscuro latebant. Ex quo apparet.
hoc opus illis propemodum solis elaboratum esse. accidere. qui in omnibus
fuerant huiusmodi scientiarum usu. atque exercitatione uersati.
Quos cum oporteat tantam scientiae claritudinem communicare cum
ceteris. infelicis inuidiae detestabili restrictione. largae beati-
tudinis fusionem incommunicabilem penes se retinuerunt. Itaque quia

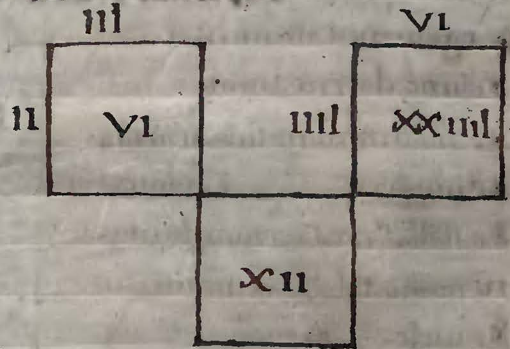
iubentibus vobis mos erat gerundus licet ea quae iuberentur potiora essent
quam sustinere mediocre ingenium valeret. sola translatione con
tentus non fui ratus obscuri minimeque illustris exempli simulacrum
sine interpretacione translatum in eiusdem aut etiam maioris ob
scuritatis vitio futurum. Et ea quae mihi visa sunt in aliqua difficultate
sic interpretatus sum ut ea sola explanarem quae incognitarum artium
disciplinarumque ignoratione tegerentur. Erat autem arrogantis
et velut ingeniis legentium diffidentis ea quae communi omnium in
telligentiae paterent superstitiosa interrogatione frustra retexere.
Denique de principio libri quo simplex narratio continebatur rerum
ante gestarum et historiae veteris recensitio nihil dixi. rationem
tamen totius operis et scriptoris propositum et ordinationem libri de
clarandam esse duxi. Nam cum pridie socrates decem libris omnibus de re
publica disputasset. ad quem tractatum non ex principali causa
sed ex consequenti descenderat. siquidem cum de iusticia queri ceptum fuisset.
quam definierat thrasimachus orator esse eam quae huic prodesset qui plu
rimum posset. socrates contra docuisset immo eam potius quae his prodesset
qui minimum possent ut illustriori uteretur exemplo si eam non in
unius hominis ingenio sed in urbis alicuius populose frequentia ac
populari scrutaretur. imaginem quandam depinxit urbis quae iustis moribus
institutisque regeretur et convenientia legibus felicitate frueretur. con
traque siquando degenerasset ab institutis quam inprospera esset ei
civitati quamque exitiabilis mutacio morum futura. Igitur cum in his
libris quaesita atque inventa videretur esse iusticia quae versaretur in rebus
humanis. superesset autem ut naturalis aequitatis fieret investigatio.
huius tanti operis effectum quia ingenio suo diceret onerosum socrates
timeo et critie et hermocrati delegandum putavit. atque illi munus

Iniunctū receperunt. Ex quo apparet in h̄ libro principaliter
illud agi · contemplationē considerationemq(ue) instituti · n̄ positiuę sed natu
ralis illius iusticię atq(ue) aequitatis. quę inscripta instituendis
legib(us) · describendisq(ue) formulis tribuit ex genuina moderatione
substantiā. Perindeq(ue) ut socrates cū de iusticia dissereret qua
hoēs utunt(ur) · induxit effigiē ciuilis rei publicę. ita timeus locrensis
ex pytagorę magisterio astronomię qq(ue) disciplinę p̄fecte peritus.
eā iusticiā quā diuinū genus aduersū se utitur: in mundi
hui(us) sensilis. s(ed) uelut in quadā cōmuni urbe · ac re publica uo-
luit inquiri ·

Capitula LIBRI SEQVENTIS.

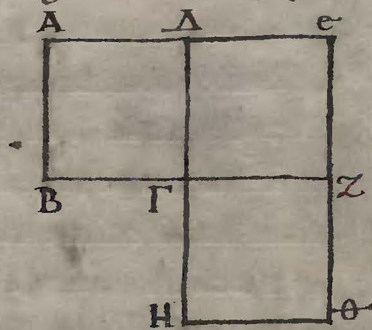
Quorū omniū singulatī sc̄dm
ordinē libri expositio fiet.

Ut doceat mundi corpus pfectum ēē· pfecta porro corpora solida
sint que ex tribus constant· longitudine· latitudine· crassitu
dine· prius epipedas hē· planas figuras que longitudinē modo·
& latitudinē nullā uō pfunditatē hn̄t exponit; Quibus enim
ait unā sufficere medietatē; Quippe duo distantia· una media
s· ipsa interiectione
intē iectione continuari· habente aliquā intē duo illa distantia
ss cognationem· sic dicens. Cum enī ex trib· t numeris· t mo
ss libus t potentiis· usq· unū erit atq· idem totū· Utitur pla
tione arithmetica· Sit ergo descripta figura· que ostendat qua
tenus solidum distent sic·
una media continuentur·
cognata interiectione·

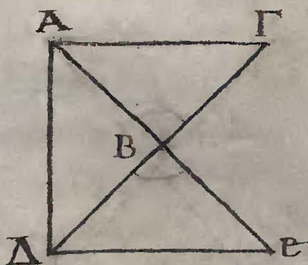
Quadrati q principe loco
descriptū ē· sit unū latus
in momentis duobus· ali
ud latus· in momītis trib·
Hoc supputatū· facit areā
totius pfecti quadrati momītorū sex· bis enī tria sex sunt; Ultimi
quadrati & distantis primo· sit demū latus unū momentorū
quatuor· aliud latus momentoꝝ sex; Hoc supputatū· facit
aream integri quadrati momentorum uiginti quatuor; Quatt
enī sex· uiginti & quatuor sunt· Haec autē medietas que ē in
duodecī· & ita adheret· ut impulsa extima quadrata continua
tura uideatur cognata ēē extimis· siquidem quota parte mi
nor ē imo idē dimidia· tota maior ē sūmo· Siquidem duo
decim· uiginti & quatuor dimidia pars sit· summa rursū xx & iiii

posita in imo. fit duodecim que est in medio dupla. summa itaque media
summe superioris dupla. bis enim sex duodecim. Ita dimidietatis et dupli
ratione sociantur. et fit extimorum limitum et medietatis una eademque
conditio. Quid quod medietas de extimis nascitur. sive enim summi
limitis minorem summam cum imi limitis maiore summa multi
plicavero. seu contra. summi limitis maiorem summa cum imi limitis
minore summa contulero multiplicans. utraque hac via nascitur
duodecim numerus. tam enim bis sex quam ter quatuor duodecim fient.
Hec eadem a se distantium duum continuatio. unius intellectu medietatis.
geometricis etiam probationibus revelatur. Sunt ergo nunc descripte figure.

Quas vero ex adverso positas lineas. parallelus grammas geometrici appellant. Consequenter etiam planas quadraturas. parallelogramma.
Propositum est probare quemadmodum duum parallelogrammorum similium. unum medium inveniatur. quod ratione non careat. Sunt ergo duo similia parallelogramma quibus assistunt grece litere. Δ.Γ.Θ. habentia aequales angulos. unum quod est sub. Β.Γ.Δ. et quod est sub. Ε.Γ.Ζ. Porro ubi aequales anguli. latera pro competenti. ut enim est. Β.Γ. latus iuxta .Γ.Ζ. ita .Δ.Γ. latus iuxta Γ.Η. latus. dico duum horum similium parallelogrammorum inveniri medium aliud rationabile. Sit quippe. ΒΓ. latus .ΓΖ. lateri. Erit etiam .ΔΓ. latus .ΓΗ. lateri directum. et directis lineis .Α.Δ. et ΘΖ. agantur extime linee .ΔΕ. et ΖΕ. compleaturque hoc pacto omnis figura. Ut ergo. ΒΓ. latus iuxta .ΓΖ. latus. ita .ΒΔ. latus parallelogrammum. iuxta .ΔΖ. parallelogrammum. Sunt itaque in eadem quadratura

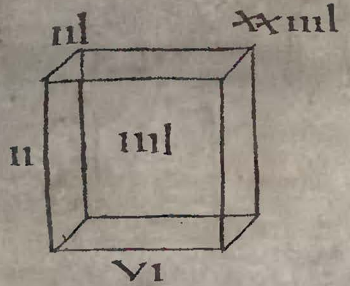
ΑΕΒΖ· Rursumq· ut ΔΓ latus iuxta ΓΗ latus· sic& parallelogrã
mũ· ΓΕ· iuxta· ΖΗ· parallelogrammũ· Sunt enĩ in quadratura
ΔΗ ΕΘ· Ut ergo· ΒΔ· parallelogrãmũ iuxta· ΔΖ· parallelogrãmũ·
sic item· ΔΖ· parallelogrãmũ iuxta id q̧ sup̄ ē· ΓΘ· parallelogrãmũ·
Inuentum ē g̊ unũ mediũ idē sup̄· ΔΖ· parallelogrãmũ int̄
duo similia parallelogrãma· q̊d nobis ē fieri debuit· Nihilominus
&iã in triangularib; formis· medietatis insertio: consideratur
in huiusmodi forma:

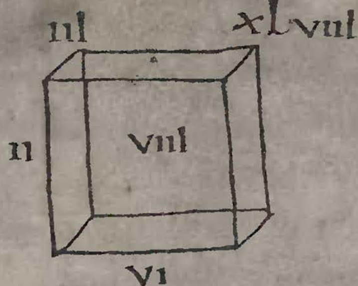

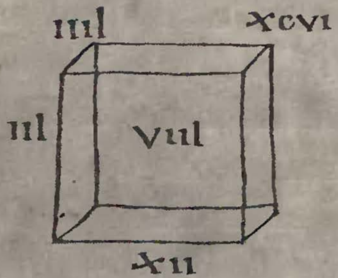
Propositũ ē p̄bare quemadmodũ trian
gulorũ similiũ unũ mediũ cõpetens in
ueniatur· Sint duo similia triangula
limitata grecis litteris· unum ã· ΑΒΓ·
alterũ ã· ΔΒΕ·· aequis angulis· uno
qui ē sub· ΑΒΓ· altero qui ē· ΔΒΕ· Ubi aut̄ aequales anguli
&iam latera p̄competentia erunt· ut· ΑΒ· latus iuxta· ΒΕ· latus·
sic ΓΒ latus· iuxta ΒΔ latus· Dico horũ duũ similiũ triangu
lorum· unũ mediũ cõpetens inueniri· Sit enĩ ɔcessũ· directũ
eē· ΑΒ· latus ΒΕ· lateri· Erit &iã ΓΒ latus in directũ· ΒΔ·
lateri· & coniungat ducta linea in directũ latus· q̧ ē· ΑΔ·
Ergo quia ē ut· ΑΒ· latus iuxta· ΒΕ· latus· sic· ΒΔΕ· triangulũ
iuxta· ΑΒΓ· triangulũ· sub eadem quippe altitudine sunt
a litteris; Ut aut̄· ΓΒ· latus iuxta· ΒΔ· latus· sic ΑΒΔ·
triangulum· iuxta· ΑΒΓΑ· triangulũ; Sunt enĩ sub eadē
hęc q̄q̄ altitudine a litteris· Erit g̊· ut· ΑΒΔ· triangulũ
iuxta ΑΒΔ triangulum· sic idem ΔΒΑ trian
gulũ· iuxta· ΑΓΒ· triangulũ· Duũ g̊ similiũ triangulorũ·
inuentũ ē unũ mediũ triangulũ idē· ΑΒΔ q̧ faciendũ erat·

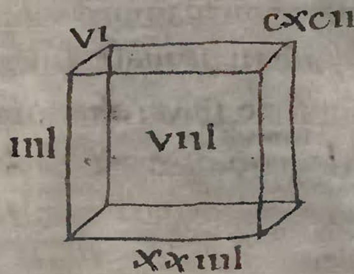
Igitur inquit si mundi corpus longitudinē & latitudinē solam. ss
usq· hec eadē in aque terreq· societate consisteret. ss

planum — rotundum
Mundi corpus solidū ēē dicit & globosum. Huiusmodi autē corpora
i. varatione — i. in circuitu ... eius
duabꝫ medietatibꝫ iunguntur· quaterꝰ ut in effigie pile. & in illo
s. in pila — insuper
ambitu ē· quippe aliqua longitudo ē. & itā latitudo· quas dime
tientē impsso puncto in medio sūmitatis· ad quā medietatem
undiq· ab ambitu aequales lineę porriguntur. Una igitur hęc me
dietas in supficie sita ē; altera in pfundo· ad quā punctū illud
s. ratione
pueniτ· si deprimatur usq· ad altitudinē mediā. Qua de causa
i. superficiei & crassitudinis
geminis existentibus medietatibꝫ· non ut in planis figuris semel
in epipedis
ē facienda multiplicatio· s bis. Quippe illic duo latera descri
bebamus· quorū alterū in duobꝫ monadis· alterū in tribꝫ constitu
ebamꝰ. duoq· ad tria multiplicantes· inueniebamus nasci se
nariū numerū. At in his solidis formis ppt geminā medi
etatē geminabitur multiplicatio· ut cū ex duobꝫ & tribꝫ multi
plicatis natus erit idē senarius iuxta unius interī medietatis
rationē· iuxta alterius qq· medietatis· quę forte erit in numero
quatuor· quatē sex supputemus· atq· ita omis sūma· siue nu
meri· siue molis· seu qualitatis· in uiginti & quatuor partibꝫ
inueniatur. Ex quo mundi sūmitas id ē ignis solidū corpus
existens hī illa tria· longitudinē. latitudinē. soliditatem.
sed non p aeque· siquidē in illo igne plus ē claritudinis ali
quanto minꝰ moderati caloris· exiguū u° soliditatis. In terrę
autē globo plus sit soliditatis· aliquantū u° humoris· p exiguū
lucis· aeris & aquę duę medietates· quā habeant cognati
onē cū supra memoratis elimentis intelligamꝰ. Descriptio
solidarū figurarū cū numeris suis· iuxta arithmeticā disciplinā.

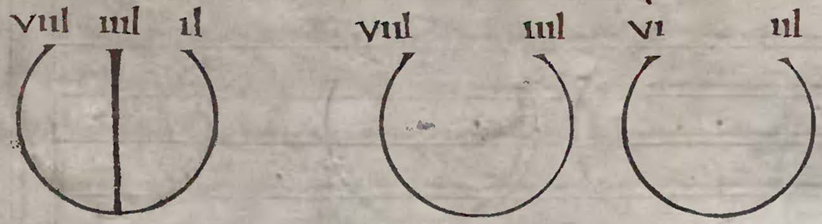

Harum solidarũ formarũ cognatio · numerorũ indicat̃ ɔsortio · siquidem primi limitis sũma · dimidia pars sit scđi limitis summę · Nã uiginti quattuor numerus · quadraginta octo numeri dimidia pars ē · Scđa item tertię · & hęc quarti limitis sũmę medietas · atq; retrorsũ qq̃ · Postrema tertię dupla · tertia itē secundę dupla · & primę scđa · Atq; his mediis duabus · quę int̃ duas extimas formas inseruntur · genitura ē de eisdē extimis · Est enĩ primi limitis medietas in potiore numero · id ē senario · qui nascit̃ ex multiplicatis sũmis minorib; his tribus · Est itē nouissimi limitis in minore numero medietas · id ē octo · Igitur primi limitis maiorē medietatē · cum postremi limitis minore medietate multiplicans (i. sexies octo.) · creo scđi limitis totã in quadraginta octo numeris positã substantiã; At uero si primi limitis minorẽ medietatẽ quę ē quattuor · cũ postremi limitis maiore medietate · quę ē in uiginti & quattuor sũma nata · ex quat̃ senis (i. quat̃ uiginti quattuor) cõparauero · creabit̃ omĩs substantia tertii limitis.

que ē posita in nonaginta sex; Sic duo extimi solidorū duabus
medietatib; iunguntur. Ut certa minimeq; instabilis arithmetice
discipline confirmat auctoritas. testimoniū pbens platoni; hec
eadē solidoꝝ duū corporū distantiua . seu duplex medietas. con
iungere distantia corpora. geometricis & iā rationib; pcopetenti
modo. sic ostendetur. Sed prius qm ē e rē. accōmoda tum q;
tractatu. qd sit hoc q competens appellatur. analogia a grecis.
explicabo. Geminū ē competens. unū continuū. alterū distans.
Continuū competens ē. q cōmuni medio fine coniungit extrema.
Distans. q duob; mediis finib; separat extima. Ratio uō ē duoꝝ
finiū iuxta semetipsos habitus & quasi qdā conuentio. Itaq; compe-
tens ex compluriū rationū cōparatione subsistit. Et continuū
quidē competens in tribus ut paruis finib; inuenitur. sicut primus
iuxta sedm. sic secundus iuxta tertiū. hoc ē. ut octo iuxta quattuor.
sic quattuor iuxta duo. Quorū quidē finiū. is qui ē medius in se
replicatus. aequalis ē ei qui de multiplicatione nascitur exti
morū quadrato. bis octoni siquidē sedecī. & quater in quat
totidem. Distans autē cōpetens in quattuor minimis limitib;
reperitur. sicut primus iuxta sedm. sic tertius iuxta quartum.
id ē ut octo iuxta quattuor. ita sex iuxta tria. Non enī possum;
dicere repetentes. sic quattuor iuxta sex. In quibus aeq; ut in
continui cōpetentis finibus. is qui confit ab extimis aequalis ē
ei qui nascitur ex supputatione mediorū. Ter enī octo. uiginti
quattuor summā efficiunt. aeque sexies quattuor. eandē summā
creant. Utitur g̊ necratione. ac remedio continui cōpetentis.
ppterea. q natura eius coniugabilis ē. & adunatrix distantiū
limitū. similisq; eius rationis. qua ds mundi sensibilis fabricator.

usus ē· cū extimis mundi limitib. igni atq; terrȩ· aeris & aquȩ in
sereret medietatem·

Descriptio parallelepidorū duū distantiūq;· Parallepida continu
antur ad unā soliditatē· insertis aliis duob iuxta rationē ɔtinui
cōpetentis· q a grecis appellat· analogia sinechés· Quatenus
hȩc descriptio demonstrat duo solida corpora quȩ parallelepida
geometrica uocant insertis aliis similib solidis duob ɔtinuari
iuxta rationē ɔtinui cōpetentis tā ex coagmentatione quā ex dis
solutione· palam fiet·

Describit parallelogrāmū
id ē quadratura· quā limi
tant grecȩ literȩ quatuor hȩ.
ΑΒΓΔ· & huic q̄dratura
sup imponit aliud q̄dratū.
q continet literis· ΕΖΘΗ;
& conectunt ea· litē· ΖΒ· litē·
ΘΔ· litē· ΗΓ; Et his facto· cō
pletur unū solidū· siue pa
rallelepidū· Huic aliud simile describit his modo· p ΕΘ· lineā·
eicitur ΘΛ· & itē p ΔΘ· eicit linea ΘΖ· & p ΘΗ· crescit linea ΘΚ;

& ex nota .K. eicitur linea .KM; Item ex nota .M. deducitur linea .MΛ. Ex nota item .Z. eicitur linea .ZO; Et ex eisdem .ZO. notis agun(tur) in directum due linee, una .ZN. altera .OΠ. & sint aequales eo quod linee .ΘΛ. linea .ΛΘ. & linee .ΘZ. linea .HΘ linee .ΘK linea.

Item aequalia parallelogramma .KΘ.Λ.M.N.Z.O.Π. & conectantur .N.K. Π.M.O.Λ. Erit hi pacto solidum natum aliud ex hac descriptione. Dico igitur inter hec duo similia solida duo alia solida iuxta rationem continui competentis inveniri. Deduco enim .P.N.Z. lineam .Z.Y. lineam. .P.M.Λ. vero lineam, .ΛT. lineam, .P.Λ.Λ. lineam item .Λ C. lineam, .P.B.Γ. lineam, .ΓP. lineam. Et sint aequales .NZ. linea .ZY. linee. .MΛ. linea .ΛT. linee .ΛΛ linea .ΛC. linee .BΓ. linea .ΓP linee;

Parallelogramma item sunt aequalia que in hisdem sunt quadraturis. & conectantur .H.Y.C.Λ.O. .Φ.T. .P. & si qua alia latera erunt. Expresse conexa (s.f.) quatuor solida. Quatenus hoc probatur ut est .EΘ. latus iuxta .ΘΛ. latus, item in longum erit .EZ. parallelogrammum iuxta .ΘH. .ΓΛ. parallelogrammum. Erit ergo etiam .ΛBΓΛ.EZ.HΘ. solidum iuxta .Λ.Γ.P.C.H.T.Λ. solidum. At enim latera super comprehensa habent aduersum se competentem modum. ut pote que sub hisdem quadraturis sint, quadrature item sibi competunt quia sunt sub eadem altitudine.

Et solida ergo super dicta habebunt aduersum se competentem parilitatem;

Rursum ut est .ΛΘ. latus iuxta .ΘZ. latus in altitudine ita erit .EΛΓH. parallelogrammum iuxta .Θ ZYH parallelogrammum. Erit ergo etiam .ΛΓPC.ΘHTΛ. solidum iuxta .Θ.H.T.ΛZ.Y.Φ.O. solidum; At enim latera super comprehensa habent aduersum se competentem modum ut pote que sub ipsis quadraturis sint, quadrature quoque sibi competunt. quia sunt sub eadem altitudine; Et solida ergo super dicta habebunt aduersum se competentem parilitatem; Rursum ut est .HΘ. latus iuxta

θΖ latus in latitudine. ita erit θΔΓΗ parallelogrāmū. iuxta
θΖΥΗ; Ergo erit etiam ΔΓΡCθΗΤΛ solidū. iuxta θΗΤΛΖΥ
Φο solidum. At enim latera supra cōprehensa hn̄t inter se ana
logiam. ut pote quę sub hisdem quadratis sint. quadrature
q̄q̄ sibi cōpetunt. quia sunt sub eadē altitudine. Et solida ergo
sup̄dicta habebūt inter se analogiā siue cōpetentiā; Utq̄ ΑΒ
ΓΔΕΖΗΘ solidum. iuxta ΔΓΡCθΗΤΛ. sic hoc ipsū solidum
iuxta θΗΤΛΖΥΦο solidum. & itē hoc ita ipsum iuxta ΚθΗΖΜΛ
ΟΠ. solidum; Quo pacto ostensum ē duū solidoꝝ parallelepi
dorū similiū. duo media solida parallelepida iuxta rationē
ꝯtinui cōpetentis inueniri. q̄ oportebat ostendi. Dicet aliquis
duo quidē solida corpora interuallo longiore distantia coniungi
duabus interiectis medietatibus. iuxta rationē continui cōpe
tentis sufficienter sibi p̄bari. Sed int̄ ignē & terrā q̄ sunt solida
corpora nullā apparere similitudinē. quando iuxta platonē
ipsū. ignis q̄dem forma & figura pyramoides ēē dicat̄ id in
modū piramidis excrescat. Terra ū̊ cybus sit. hę porro formę
nullā ex se similitudinē mutuent̄. quia non sunt aequalibus
angulis. quippe cybus omīs rectis ē angulis; Ergo quia terra
in cybica ē figura. rectos angulos habeat necesse ē. At ū̊ piramidis
anguli p̄ductiores s̄t in acumine. ubi aut̄ non sunt aequales an
guli. ne latera quidē erunt p̄cōpetenti. p̄p̄t eaq; similia sui non
erunt. Quę distantia corpora. si alia duo solida int̄iecta cōti
nuabīt. impedietur hoc pacto ꝯtinuatio. siquidē int̄ duo non quę
libet. s; quę similia sunt inuicē sibi. solida corpora inseri debent.
Cui respondebit̄; Hactenus memores nos ēē debere eorū. quo plato
hanc ipsā difficultatē multo ante p̄uidens eos qui ita sensuri

sint aberrore reuocarit? Dixit enī· si meminimus similitudinē
non solū informis· & infiguris· sed & iā inpotentiis & qualitatib;
Queri oportet cur ita dixerit· cū intrib; siue numeris· seu molib;·
seu potentiis· pinde erit medietas imo· quē admodū summitas
medio· Quare inter ignē & terrā nulla ē inspecie & uelut in
uultu similitudo· querenda erit in naturis ac qualitatibus
ipsorū elementorū· iuxta quas faciunt aliquid· aut pati
untur· & illis pprietatibus· ex quibus utriusq; elementi uis
(consanguinitas t coadunatio) & germanitas adprime designatur· Sunt g tam ignis quā
terrę multę quidē & alię pprietates· sed quę t maxime ui (s. est)
earū pprietatemq; declarent· nimirū hę· Ignis quidē acum̄·
q ē acutus & penetrans· deinde q ē tener· & delicata quadā
subtilitate· tū q ē mobilis & semp inmotu· terrę u° q ē retunsa
q corpulenta· q semp immobilis· Hę u° naturę licet sint contrarię·
hīt tam̄ aliquā ex ipsa contrarietate parilitatē· tā enī similia
similib;· quā dissimilia dissimilib; cōparantur· Et hęc est
analogia· id ē ratio continui cōpetentis· Quod enī ē acumen
aduersum obtunsitatē· hoc subtilitas iuxta corpulentiam·
& quod subtilitas iuxta corpulentiā· hoc mobilitas aduersus
immobilitatē· Et si uerteris ut id q mediū ē extimū fiat· quę
u° sunt extima· singulatī inmedio locentur· seruabitur ana
logię norma· Quatenus igitur inter hęc duo solida corpora
quorum ē talis similitudo qualem demonstrauimꝰ· alia duo
solida int̄ iecta faciant continuationē· iuxta rationē continui
cōpetentis· docet arithmetica disciplina· Si enī uicinū igni
elementū q sit et ex quibus cōflatū uoluerimus inquirere·
sumemus ignis quidem de pximo duas uirtutes· subtilitatē·

& mobilitatē · unā uō terrę id ē obtunsitatē · & inuenietur genitura
secundi elimenti q̄ ē sub ignē, (id ē) aeris · Est enī aer optunsus subtil.
mobilis · Rursusq; si eius elimti q̄ ē uicinū terrę id ē aquę geni
turā consideremꝰ · sumemus quidē duas terrę uirtutes id ē obtun
sitatē · corpulentiā · unū uō ignis · id ē motū · & exorietur aquę substan
tia · quę ē corpꝰ obtunsū · corpulentū · mobile · Atq; ita inter ignē
& terrā · aer & aqua · de extimorū concretione nascuntur · ex qbꝰ
constat mundi continuatio ; Conseruatur hi pacto analogia qq; geo
metrica · iuxta rationē continui cōpetentis · Ut enī ignis adūsū
(in spissitate) aera · sic aer aduersus aquā · Itdemū aqua iuxta terrā · Retro
(s. in obtunsitate) sumq; ut terra aduersū aquā · sic aqua aduersus aera · & aer
aduersus ignē ; Hactenus de constitutione mundani corporis ·
& de materiarū ex quibꝰ constat germanitate dissertum · Quē cū
factū eē quia sit corporeus affirmet · & eundē indissolubilē · cūq;
quę fiunt · quęq; nascunt · facta dissoluant · nata occidant · ut
(mundo) huic q dē pret hominū medet opinionē · dicit a quo factus sit ·
(sit) (qua ratione) ex qbꝰ constet · ad q; exemplū institutus · qua de causa · quatenus
aeternitati ꝓpagatus ; Omnia enī q̄ st · t di opera st · t naturę · t na
turā imitantis hominis artificis ; Operū naturaliū origo · & ini
tiū · semina q facta cōprehendunt · ut terrę uisceribus ad frugis
(ex) arborea cerealisue puentū · t genitaliū membroꝝ foecunditate
(illud germen) (ortus eorum) conceptū animaliū germ adolentiū ; quoꝝ omniū ortus in tempr̄ ;
(s. ē) (nomen s. q ē) par enī & aequeuū · natalē naturę ac temporis · Ita naturę
opera quia ortū hñt ex eo quo eē coeperint tempr̄ · finē qq; & occasū
intra seriē continuationeq; sortita sunt ; At uō di operū origo & ini
(in) tiū, cōphensibile · nulla ē enī certa nota · nullū inditiū tempr̄s ·
(si quidē) ex quo eē coeperint · Sola si forte causa & hec ipsa uix intelligit ·

i. operū dī
cur eo4 quid· quãue ob causã existat· certū ē siquidē nichil a dō
factū ēē sine causa; Ut igit̄ illis que lege nature pereant· funda
menta sunt semina· ita eo4 q̄ ds̄ instituit· fundam̄ta st̄ cause·
q̄ st̄ pspicue diuine puidentie· Deus aut̄ institutionē temporis·
i. / s. suo4 operū
& paeuū· Simulacrū ē eni tempus aeui· Cause ḡ omiū operū
s. e
dī· tēpr antiquiores· Et sic ds̄ paeuū· sic & iã cause paeuum·
Quod seqt̄· ut qcqd a dō fit· temporariū non sit· q. tēporariū n̄ sit·
cohereatur
nulla temporis lege teneatur· Et temp' inmutatione aetatis·
morbo· senectute· casu· inuehit· His ḡ omib q a dō instituunt̄ in
mune ē· origoq eius causatiua ē· non tēporaria· Et mundus sen
silis opus dī· origo ei igit̄ causatiua n̄ temporaria· sic mundus
sensilis· licet corporeus· a dō tm̄ factus atq institutus· aeterni ē;
incorruptis
Constat ex materiis illibatis atq integris· ex omni inquit igni· &
i. aere· / i. aqua· & terra / corporale
ex uniuerso spū· & ex illis ceteris· sine ullius partis imminutione;
Ita fit· ut nulla ne minima quidē pars cuiuslibet corporis· extra
ut terra & aqua
ambitū mundi relicta sit; Que quia omia corpora parti frigida·
aer ignis
parti calida sunt· nulla importuna frigoris caloris ue extrinsec'
accessione moueant aegritudinē mundo· Igit̄ extra necessitatē
incōmodi positus· aeternus ē; Sed natura corporis fluida ē· &
mundus cstat ex corpore· sed & detrimentū & interitus partiū· non
at emittitur· i. effluit
in fluxu ē· s; in effluendo· id ē extra fluendo· amittit̄ qppe q ex uni
uersitate defecerit; Intra mundū regestis omib uo· nichil certe
s. in mundo / i. ad quē locum
extra mundi ambitū ē· Ita q secdm naturã corporis fluit· quo ef
i. emissio
fluat n̄ habet· influit ḡ n̄ effluit· & ad sūmã inusitatis iac
tura demū recurrens fatigatarū diuturnitate partiū· recreatio ē·
Quid· q institutus ē ad exemplū alterius intelligibilis & inmutabit
phennitatis· iam illud nemo dubitat que ad similitudinē instituunt̄

Quid sit perpetuum. Aevum quippe est propria mansio in idem, semperque perseveratio.

exempli sempiterni habere similitudinem perpetuitatis; Et perpetuitas [est] in aevo. Quare exemplum quidem intellegibilis mundus per [i. institutum est] aevum. Id vero quod ad [mixta] exemplum institutum est, sensibilis scilicet mundus, per tempora. Et temporis quidem proprium progredi; aevi propria mansio semperque in idem perseveratio; Temporis item partes, dies, noctes, menses et anni. Cuius partes nullae. Temporis item species praeteritum, praesens, futurum. Aevi substantia uniformis, in solo perpetuoque praesenti. Mundus igitur intellegibilis semper est. Hic [i. sensilis] simulacrum [i. intellectualis] eius semper fuit, est, erit;

Hinc ad animae tractatum [i. animae] pergens Plato, prius illud curat quod praepostere de corporis eius constitutione, antequam de inspiratione animae disputatum [s. disputaret] sit. Cum animam corpore omni constet antiquiorem. Nec recedit ab instituto, ut quia mundum a deo factum asseruit, animam quoque eius factam a deo esse dicat. Quod in hoc solo libro facere animadvertimus: aeternarum rerum genituras comminisci, credo propterea, ne si audiant homines esse quaedam quae fuerint ex origine nata numquam, principatui summi dei derogari putent, si pari atque eadem sint, quia dei antiquitatis praestantia: nescientes longe aliter dici originem rerum aeternarum, et item caducarum. Siquidem mortalium auctoritas et origo illa est quae praecedit ortum ceterorum, ut origo est pater filii, et populorum atque urbium conditores earum;

At vero divinorum generum aeternarumque gentium origo et auctor non in anticipatione [per occupatione] temporis, sed dignitatis eminentia consideratur: vel quod effecta operis pontificum et auctoritatem manibus magis quam dispositioni mentis soleamus ascribere, vel quod plerique ex mortali natura sua divinam naturam aestimantes [appendentes] nasci omnia, neque esse [credant] quicquam quod non natum sit existiment. Quorum animis sic instructis:

difficile persuadeatur [comprobetur] mundi esse auctorem deum. nisi eum [mundum] tamquam opifex
aliquis manibus ceterorumque artuum molitione construxerit; Certe propo
situm scriptoris considerandum puto. Nam si id ageret in hoc libro prin
cipaliter. ut immortalem esse animam probaret. non conveniret animae
genituram commisci. propterea quod cuncta quae gignuntur. intereunt. At vero
cum de mundi. hoc est universae rei. constitutione tractetur: ad presens
esse ac fuit nascentem. & velut in lucem proditam inducere animam eius.
quo audientes imaginarentur [imaginatione describerent] animae formam aliquam. proinde. ut
eorum omnium quae nascuntur videntur. Itaque dicens inquit Tertium »
animae genus excogitavit hoc pacto. Ipsisque gemina natura divisio »
Quid est quod ait? docet nos substantiam. sive ut cicero nominem instaurans. »
dicit essentiam. duplicem esse. unam individuam. alteram per corpora dividuam.
Et individuam quidem esse [docet] eam. cuius generis sunt omnia aeterna. & sine
corpore. quae intelligibilia dicuntur. Dividuam vero. quae corporibus existendi
causa est; unumquodque enim corpus est certe; quod vero est. habet essentiam. & cor
pora multa sunt. Una vero dividua essentia quae in cunctis corporibus
invenitur; quae ergo una in multis simul invenitur. recte scindere se
putatur. recteque dividua. Igitur ex his duabus ait opificem deum tertium
genus essentiae miscuisse. idque medium locasse. inter essentiam utramque;
Similiter docet naturam quoque non esse simplicem. sed bimembrem. & ex his du
abus factam opificis iussu tertium naturae genus extitisse. quod atque medium
positum esset. inter utramque essentiam individuam videlicet atque dividuam.
Quatenus bimembris est natura? Omnia inquit tamen eadem [sunt] sibi. tamen adversa
[ut homo & bos in animali] [aliud hoc. aliud illud.]
sunt. eadem genere. diversa specie. ut puta homo. & item equus.
idem sunt. nam hoc & illud animal est. At vero specie diversa sunt.
alterum eorum rationabile animal est. alterum irrationabile. & mutum.
& alterum bipes. alterum quadrupes. Haec ergo omnia existentia. idem.

Nota quod dicit. scriptoris voluntatem principaliter in opere non esse. animam ut immortalem esse probaret. genituram quippe eius cum docet; parata videlicet quaeque motu temporis demum subiacuisse docet.

& eentiā & diūsū in unā inquit cōmiscuit ds̄· et fecit ex trib' unū· id
diuersū diuiduū· Diuersa illa natura· difficile se cōmodante con
cretioni· atq; adunationi generū· Rursūq; unū illud ex tribus
concretū· diuisit in partes· ita singulę partes tres illas potentias
obtinerent· ł ē ut idē non solū idem eēt· s; etiā substantia· &
haberet aliquid ex diuersitate· eentia qq· & eentia eēt· & idem·
& diuersum· diuersum qq· & diūsū eēt· & eentia· & haberet aliqd
ex eo qđ idem uocatur· Disceptatū tn̄ ē a ueterib'· q̄ sit q̄ a pla
tone dr̄ indiuidua· quę itē diuidua substantia· ex quib' mun
di sensibilis fabricator ds̄· tertiū substantię genus quāut ob causā
ɔflauerit· utrū speciē intelligibilis mundi· ad cui' similitudinē
formas m̄te ɔceptas ad corpora transferebat· indiuiduā sub
stantiā nuncupauerit· diuiduā u° siluā· q̄ uelut exordiū &
fons ē corporū ita ut tertiū illud mixtū substantię genus· for
mā eē intelligendū sit· qua informata sint· tā mundi· quā
cetera q̄ mundus cōplectit̄ corpora· An potius indiuiduā plato
substantiā censeat eminentiorē animā· q̄ nulli sit incorporati
oni obnoxia· cuiusq; ueneranda puritas· nulla corporis conta
gione uioletur· Diuiduā u° substantiā illā animā dicat· quę
non solū cunctis animalib' s; & iā stirpibus & arborib' dat uitalē
uigorē· ut sit ex his duab' ɔflatū tertiū animę gen' rationabile·
idcirco ne omia muta eēnt· & ratione carerent q̄ uitā sortirent̄
corpora· uidelicet animalia· s; eēt p̄terea gen' animantiū hui'
modi· q̄ rationis disciplinęq; & intellectus capax· diuini operis
admirandā rationē dispositionēq; intelligens uenerarer̄ mun
dani operis auctorē· Quod itaq; hi q̄ speciē intelligibilis mundi
q̄ semp eadē sit· nec immutet̄ ūquā· putabant a platone indiui

duã substantiã dici. diuiduã porro siluã negabant habere ratione.
cũ mundi eet instituta generatio. animantiq quasi mox futuro q-
reretur cõpetens anima. Illã animã que tã multis animalib quã
stirpib et arborib uitã daret. ẽe uspiã dici a platone ñ dũ natis (ł putabant)
animalibus. nec uõ arborib & ceteris quib datura uitas foret.
Propterea q indiuiduã qdẽ substantiã. mundi intelligibit speciẽ.
ad cuĩ similitudinẽ formatus sit sensilis mund platonẽ cogno
minasse dicebant. diuiduã porro siluã. At ũ hi q ex indiuidua
substantia id ẽ mundi ab incorporatione anime. itẽ alia insepa
rabile corporũ comite id ẽ stirpea, cflatũ tertiũ anime genus
asserebant. id ẽ rationabile. Sic assistebant sententię pprię.
Primo omniũ pposterũ ẽe cũ de constitutione mundani corporis
in supiorib tractatũ eet. finitoq eo tractatu puentũ foret ad
anime genituram q uiuificaret sensilẽ mundũ. Rursũ ad porẽ
tractatũ retrorsũ iri. ut de silua & corporib mundi formaq
eorũ tractatus de integro fieret. & a genitura mundi recederet.
Deinde frustra dici stirpeã animã ñ dũ ẽe posse. pptea. quia
q uiuificatura erat animalia nondũ eẽt. fuisse eni sempitã ani
me quã corporis uim. nec dm ex his q non erant fecisse mundũ.
sed ea q erant sine ordine ac modo ordinasse. itaq potius ea que
existebant exornasse. quã generasse q non erant. inordinatos qppe
animi errores. & agitationẽ fluctib similẽ intellectu assignato
ex inordinata iactatione ad ordinẽ redegisse. corporis & iã motũ
instabilẽ salubri moderataq agitatione frenasse. & eidẽ formã
& figurã cgruã & cuenientẽ ornatũ dedisse. ut ipse in supiorib
dix. meliorẽ ordinatorũ fortunã. in ordinatis ratus. Quare.
cũ sensili mundo cueniens anima instruat. ortũ ei. ex indiuidua (ł instituatur)

que mens intellectusq; ē. alia. que p uniūsa diuiditur & scindit
prouenire. eamq; mediā int indiuiduā & diuiduā animas
locatam. ut scilicet minimis quidē ab incorporatione in mundo
tēt intelligibili semp. corporea mitis & tē nihil sentientib; opitu
laretur. Haec ū media quia necesse erat in mundo fore genus
animaliū q ratione uteretur. huic eidē generi uitā & spm mi
nistraret. Interq; duas posita naturas. eandē diūsaq; modo eidē
nature contēplaretur diuinitatē. attollens aciē ad sublimia.
modo ad ima sedē diuerse nature uergens. hec etiā iuxta
opificis scita dispensaret. terrenis impertiret puidentiā. Deinde
pgrediens ultra plato. demonstrat ipsā particionem.

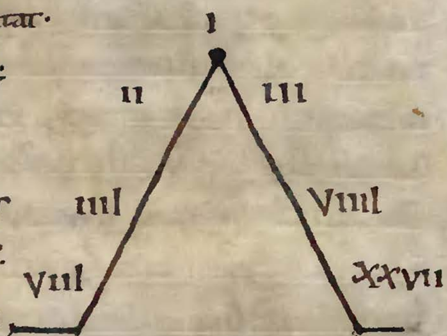
Vnam sumpsit ex uniūso primitus portionē. Usq; septima sex et ui
ginti partibus quā prima maior. In hac forma uirtū anime

Forma ptinens ad psicogoniam.

tamquā in speculo simulacrorū resultat.

Distat int particionem & ordinationem.

Particio quippe consideratione uirtū;
ordinatioq; uelut membrorū. ac
tuū eius officiorūq; & omniū nu
meror designat congruentiā. tribus
hoc asserentib; pcipuis disciplinis.
geometrica. arithmetica. armoni
ca. ex quibus geometrica uicē ob

Nota quid sit punctū.

tinet fundamentor. cetere ū substructionis; Etenim q nullas

quid linea

ht partes. ppterea q; sub nullos sensus uenit. ē tm. & animo
cernitur. geometre notā appellant. Lineā ū sine latitudine

quid superficies

plxitatē q in notas suas desinit. Porro eā in qua ē aliqua lati
tudo. supficiē uocant. ut sit supficies nacta latitudinē longi

quid solidū corpus

tudo. Qđ ū ex trib; constat. id longitudine. latitudine. pfunditate

solidū corpus cognominant. Ista g̊ descriptio q̄ partiū ex qbus
anima ꝯstare dr̄. genitura seu coagmẽtatione delinat. ostendit
ratione anime corporisq; coniugii. quippe corpus animaliū quod
inspiratur animi uigore. habet certe supficiē. habet & iā solidi
tatē. Qui ergo igit̄ cū ītali uigore penetratura erat tā supficiē
quā soliditatē. similes soliditati. similes & iā supficiei uires
habere debuit. siquidē paribꝰ congregant̄ paria. Unā igitur
primitus sumpsit inquit ex uniuerso portionē. quo uniūso qd̄
ex trib; in unā speciē redactū sic sup̄ demonstrauit. eētia inde
licet. & eodē & diuerso diuidebat. portionis qq; elocutio notan
da ē. Non enim partē quippe simplicis & incorporee rei sed por
tionē idē partis instar dix̄ ēē sublatū. q̄ ē geometrice illius
note simile. Postea duplicē eius sumpsit quā supserat. h̄ ē duo.
q̄ subt̄ unū posita s̄ in leua parte formule. Tertio. sescuplā
quidē scde. triplā ů primitus supte. In rithmo tria eni ad
ūsum duo. sescupli ratione p̄cellunt. constant enī tria ex duob;.
& itē uno. q. diū dimidia pars ē. Quarto. duplicē scde. ideo
quia bis duo. quatuor. Quinto. triplā tertie. id̄ nouē. ter eni
tria. nouē sunt. Sexta fuit assūptio. partib; septē quā prima
ppensior. id̄ numero octo. qui ē ultimus in eo latere q. ex parib;
numeris ē ordinatū. Septima. sex et uiginti partib; quā prima
maior. hoc ē uiginti septē. qui numerus tantundē ualet quantū
octonarius. ut docebo. Apex g̊ numeroꝝ. singularitas sine
ullis partibus. ut geometrica nota. cuius duplū linea sine
latitudine longitudo. Lineae duplū supficies. q̄ ē ꝓlixitas
cū latitudine. Cui duplū (quasi cubicū corpus. i. solidū.) cybus corpus. ꝓlongū. latū. ꝓfun
dumq; diuisum. bis duob; bisquod ē octo. Eodēq; modo iuxta

N. rationabile ꝯiugium
anime & corporis. & simi
litudines utriusq;. sibi
se collatarum.

N. qd̄ sit int̄ partē & porti
onem. Pars qppe ē. cuius
terminū n̄ effugiunt sensus.
Quod autē sensibus subminis
tratur. soliditatis nōe cog
nominatur. Merito igitur
cū & suū corporis retineat
int̄ solida deputabitur.

Portio uō. cui nichil ē par
tiū. sed puro mentis [illegible]
tatu ī subintellig[illegible]

ratione tripli. in altero latere numerorum germanitas repperitur.
cubusque qui est in summa uiginti et septem. primus est imparis numeri
cybus. ter enim tria ter. constituunt summam supradictam. Igitur secundum
rationem continui competentias que est ratio geometrica. qualet octo
aduersum quatuor. hoc quatuor aduersum duo. et duo aduersus unum.
Rursus qualet uiginti septem numerus aduersum nouem. hoc nouem
aduersum tria. et tria aduersus unum. Queritur hoc loco. primo quidem
I. II. III. IIII. VIII. VIIII. XXVII. cur in tantum produxerit diuisionem ut septem constituerit limites.
Terna autem in utrisque lateribus interualla. tam in eo quod ex duplicibus
et paribus numeris ordinatum. quam in eo quod ex triplicibus et imparibus.
II deinde quos oporteat numeros inponere partibus. Si enim primam
partem singularitatem semper posuerimus. et deinceps ceteros secundum
(scilicet iam predicta) descriptionem. inter hos numeros duos alios qui compleant uniuersam
interuallorum continuationem sicut iubet fieri. minime inuenimus.
Tertio qualis debeat esse forma descriptionis. Quod ergo ex tribus (scilicet questionibus)
principe loco diximus queri solere. hoc primum demonstrandum erit.
rationabiliter septem limites esse digestos. quibus interualla sex continentur.
Erit autem probatio auctoritatibus nixa. et enim septem numerus laudatur
a pytagoreis. ut optimus et naturalissimus et sufficientissimus (plenissimus). Nam
perfectus quidem numerus est decem. ideo quod a singularitate orsi
usque ad decem numerum numeramus. Residua uero numeratio. non tam
numeratio est quam eorundem numerorum quibus ante usi sumus in nu
merando replicatio. Undecim et duodecim et ceteri tales. nascuntur
ex precedentium replicatione. Quem quidem decimanum numerum pyta
gorici appellant primam quadraturam. propter ea quod ex primis quatuor
numeris constat (constituitur). uno. duobus. tribus. quatuor. Simphonie quoque
ratio ex eorundem numerorum quo decimanum numerum complent. quasi

Sin. i. con. phone. uox. inde simphonia coadunatio uocum. coadunant in iuxta rationem omnium proportionum. secundum quod intellectus coadunat atque discernit.

quodam fonte demanat. siquidem ex his epitriti. & sescuplares. & duplices. & triplices. & quadruples numeri. sonique nascuntur. Epitriti quidem. ut quatuor aduersum tres. habent enim totum numerum triente. & eius tertiam partem id est unum. Sescuplares uero. ut tres aduersum duo. habent enim tres totum numerum dualem. & eius partem dimidiam. id est unum. Duplices uero. ut sunt duo aduersum unum. Triplices porro. ut sunt tres aduersus unum. Et quadruplices. ut sunt quatuor aduersus unum. Epitritum autem in calculando. idem est quod diatessaron in canendo. Sescuplaris uero idem est. qui diapente dicitur in canendo. Duplex uero quod diapason dicitur in canendo. Quadruplex. quod dis diapason dicitur in canendo. Hic de septenario numero.

(glosses above the first lines: ut .iiii. ad .iii. — ut .iii. ad .ii. — ut .ii. ad .i. — ut .iii. ad .i.; above "numero": s. dicendum est)

Deinde alia quoque septenarii numeri proprietas consideratur. quam ceteri numeri non habent. Siquidem alii numeri qui finibus decimani numeri continentur. partim ipsi alios pariant. partim ab aliis pariantur. partim & pariant alios & pariantur ab aliis. solus septenarius numerus. neque gignat ex se alium numerum infra decimanum limitem: neque a quoquam ipse nascatur. Et enim duo duplicati pariunt quatuor numerum. Tria nullo duplicato nascuntur. ipsa autem duplicata pariunt senarium numerum. Quatuor numerus. & paritur & parit. Paritur quidem ab his duobus. parit autem duplicatus octonarium numerum. Rursum quinque numerus a nullo nascitur bis supputato. ipse autem bis supputatus parit decem. Item sex numerus nascitur quidem ex duplicato triente. parit autem infra decimanum limitem neminem. Octauus autem nascitur ex bis supputatis quatuor. ipse neminem parit. Nonus nascitur ex ter tribus. ipse autem neminem parit. Decimus nascitur ex duplicato numero quinque. ipse porro neminem parit. Itaque omnibus partim nascentibus. partim parientibus partim & nascentibus & parientibus. solus septenarius numerus neque ex duplicatione alterius nascitur. nec infra decimanum

limitem partit quemquā · ppt eaq; a ueterib' ē minerua cognominat
Ite ut illa sine matre · ppetuoq; uirgo · naturalis uō atq; optimus ·
habetur · idcirco quia multa eo4 q̄ naturę lege pueniunt · iuxta hū
numerū fieri notant · Principio septimani partus ante ceteros
legitimi sunt in generis humani foetibus · Deinde q post partū
septimo mense dentes aguntur · septimo deinceps anno mutant ·
Isdē qq̄ scdā ebdomade · pubertatē afferat utriq; sexui · gignendiq;
& pariendi maturitatē · Tertia uō ebdomade · ostendat se flos &
lanugo circa genas · Quarta uero ebdomade · definiunt incremta
staturę · Quinta · plenā iuuenilis aetatis afferat pfectionē · In aegri
tudinib' qq̄ iuxta eundē numerū motus fieri · usus experientiaq;
docuit · & ippocrates cū sępe alias · in plerisq; libris suis · tū & iā in
his euident quos de ebdomadibus instituit · Denumerantur qq̄
sensuū omnium qui sunt in capite septē meatus · oculorū · auriū ·
nariū · atq; oris · Uitalia qq̄ paris numeri · lingua · pulmo · cor ·
lien · epar · duo renes · Uocaliū qq̄ literarū numerus idem · ex
qb' consonantiū ↄfragositas leuigatur · Lunę qq̄ crescentis & senes
centis multiformis illa transfiguratio in eodē nuīo notatur · sic dē
de obscura · crescente lumine fiat bicornis · dehinc sectilis · dehinc
dimidiato maior · dehinc plena · rei orsūq; maior dimidiato ·
sectilis · bicornis; Uiud · q in mundo septē sunt planetes · distantes
a se musico modulamine sicut ipse testat cū dicit · dm̄ sexies sci
disse diuisę naturę circulū · septēq; orbes impares ēē fabricatū ·
qui contrariis motib' agitationibusq; uertant iuxta dupli & tripli
spacia · in qb' solē & lunā & ceteros erraticos ignes collocat · Et
limitū qdē septē sic ratio pstat · Int uallorū u ternorū · hanc dnt
ēē rationē · Rursus eni tria numerus · alio qdā gnē habet optimus ·

incognitas sibi stellas spectant cum ammiratione et novitatis. cum
sit evidens non regionum stellas esse proprias. sed homines impediri. quo
minus omnes videant. sciantque. terre molibus atque exaggerationibus
visui obiectis. Ex quo concludit terram sphere globo similem esse.
cuius ex omnibus regionibus crescere in molem superficies comprehendatur.

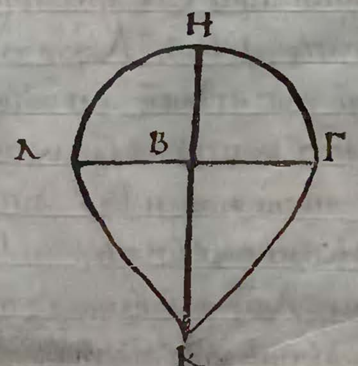
Idem hoc etiam naturaliter intelligi et comprehendi potest. siquidem
omnia. que in aliquo sunt pondere. undique et ex qualibet parte
directo tenore descendentia ad unum punctum meditatis com
meent omnia. descensusque rigidi tractus faciant in modum et
speciem linearum a latiore exordio profectarum. et angustiore semper
tramite usque ad puncti sedem pervenientium. eandem sedem
puncti. aequalibus undique circumsistentibus angulis. que est
imago rotunditatis. Porro quoniam omnia in qualicumque pondere festi
nent ad medium. sic probatur quod etiam vi extrinsecus habita sibi
pleraque pondera. ubi primum vis recesserit. secundum naturam prona
in terram feruntur. ut in iaculorum tormentis. que quamdiu vigent
pulsus suspensus. volitare et secare auram videntur. ubi porro
vis illa que impellebat defecerit. converso mucrone descendit
ad terram. que meditatis mundi est. festinantia. Maris etiam
et totius aque cum est in tranquillitate stabili forma. et species.
apparet globosa. Atque enim stantes in littore videmus ultra
fretum aut arborem turremve aut etiam in eodem freto navem. haec
iacentes ex aequata facie. visuque cum dorso et superficie maris.
aut omnino non videmus. aut multo certe minora quam prius
videbantur. obsistente videlicet gremio planitiei marina incur
vitate; Atque etiam in navigando saepe numero cum de navi terra
nondum videtur. ascensa arbore videre nautae scilicet in praetexto

N. stellas regionum proprias non esse sed homines impediri tumulis visui subiectis quo singuli singulas videant minus.

N. ex tormentorum iaculis terram probari mediam.

N. unde fidem recipiunt maris totiusque aque formam et speciem esse globosam

opposite molis emenso libero. iā ex altiore despectu subiecta un
diq; ɔsiderentur. Et sic similit̄ qq considerantes inuenim aque
placide & quiescentis globositatē; si quidē natura sit tributū ut
ex supiorib; locis humor in depssiora defluat. Sunt porro celsiora
qdē ea q̄ a puncto terre plurimū distant. humilliora ū q̄ minim.
Quare si ponam aque supficiē planā & in directa linea positā.
ut ē. ΛBΓ. dehinc a puncto terre ut puta susū uersū ducat
linea. K B. coniungantur aūt extime supficiei partes duabus
lineis. KΛ. & KΓ. maiores erūt he linee. KB. linee cōparate. Quam si
exaequare uoluerimus. puenit incrementū usq; ad. BH. & erit
uera supficies in. HΓΛ. Itaq; ex superiorib; partibus tam. Λ. quā Γ.
fluet aqua in humiliorē. K. usq; eō quoad cōpleto uase a fundo
K. contegat incremento aque. & iā. B. & pueniat usq; ad. H. quo
aequabilit̄ semp sup omīa membra fundat aqua cū ambitu
cumuli; Ex quo pspicuum ē marinā qq & totius aque supficiē
globosam eē. siquidē una. eademq; sit ratio uniuersitatis &
partium. Quod si quis ad cacumina montiū plixitateq; & saxosā
asperitatē dispiciens. similē dicat eē pati tornū leuigate pile
deformitatē asperiorū montiū. n̄ sentit recte; non enī nos
terrā globū eē dicim. sed globosā.
nec pilā sed similē pile. Certe to
tius t̄re magnitudinē animo ratio
nabilit̄ ɔcipientes. ueritatē non ui
su. & sensibus inuestigam. s; ad
rationis intelligentieq; remedia
potius. examinationem q̄sti
de du ci m u s.

Nunc iam quo pacto mediam mundi sedem optineat considerabitur; Opinor si media non esset. atque a medietatis rigore deflecteret. non ex omni et qualibet sui parte. dimidietatem caeli super se. dimidietatem vero alteram intra se haberet. nec lineas porrectas ex qualibet nota. et usque ad extremum ambitum mundi pervenientes. aequales invicem? Et aequalia spatia linearum non esse nullus docet? minime ergo a medietate deflectit? Quod vero cum amplitudine universae rei comparata. notae optineat modum. declaratur acie veruttorum. qui gnomones appellantur a mechanicis. ad faciendam solarium umbram. qua declarantur horae. Quippe mechanici horologia instituentes. per omnes provincias. omnesque etiam plagas habitabiles. sumunt sibi permisce atque indifferenter horum ipsorum gnomonum mucrones pro puncto et medietate solsticialis pilae. nec errant? Ergo si una est vera et certa medietas solsticialis pilae. omnes autem notae atque omnia puncta ex omni regione terrarum assecuntur veram istam solis medietatem. perspicuum est quod omnis terra puncti vicem habeat. et ad universum solis globum comparata? Sed de forma quidem totius mundi. terrae etiam hoc amplius. de eiusdem media positione. comparatione quoque adversum universi corporis inmensitatem. hactenus dictum: Sed enim caelite sphera vertente semet circa fixos et manentes semper polos. continuantemque eosdem polos axem. cui adheret medio media tellus. comitatur vertiginem caelitis sphere. stellarum omnium polus. et permisce signa caelestia. gyris aequabiliter ex proprio conversione distantibus. depingentia circulos adversos. atque obvios axi? Quorum multitudo vincit dinumerationem. pauci tamen nobili celebres appellatione. quos scire utile est. ad spectaculum caelestis choreae. Unus quidem excelso cognitoque nobis et perspicui polo vicinus est septentrionis appellatus. ob constellatum sibi sidus septentrionis. alter

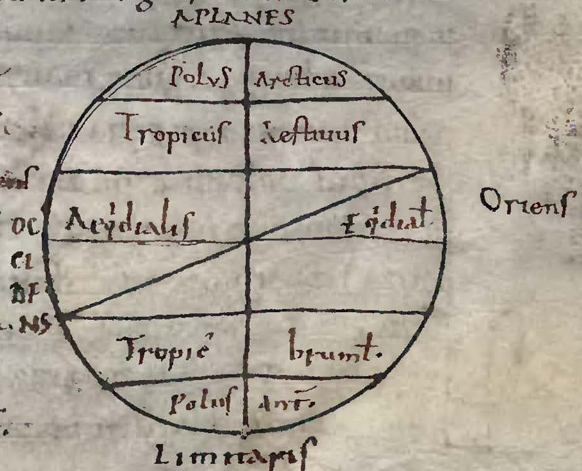
Silogismus condicionalis tripartitus.

Mechanica est subtilis peritia in fabricis

axis id est linea intellectualis. qua continuantur poli utrique. id est arcticus et antarcticus. sive inspiratque curvatura. duos tropicos et quae nuncupatur isomerinon. per aequalem

aduersus aequalis huic. iuxta summersum latentemque semper polum.
ipse etiam latens antarcticus; medius & maximus omnium bis diuidens
spheram aequidialis. quem isemerinon appellant. propterea quod sub
iectis sibi terrae regionibus. noctes omnes omnibus diebus aequales exhibet.
Nichilo quoque minus in aliis quoque minime subiectis sibi regionibus. quae solis ortus
& occasus uident. cum idem sol ad hunc se applicuerit circulum.
pares horas diei noctisque metitur. Inter hunc porro & arctoos. hac
atque illac duo tropici. aestiuus & brumalis. hic e regione nostra uicinus
aquiloni. brumalis austro uicinus. Per quos curuatur signifer
obliquus. & ipse maximus circulus. contingens tropicos singulis
signis. aestiuum quidem cancro. brumalem autem capricorno. Idemque
aequidialem bis secat circulum. & ipse ab eo toties secatur. per chelas
& arietem. Sub quem luna et sol feruntur ceterique ignes qui uocantur
planetes. fenon idemque saturni. & pheton iouis. pyrrois quoque
martius. Item lucifer ueneris. qui alio quoque censetur hesperus
nomine. Preterea stilbon mercuriale sidus. Dicitur etiam
circulus finalis. quem noster uisus imaginatur. orizon greco nomine
limitans mundum diuidensque in duas partes iuxta hominum
uisum. quando obiectu terrae solum id hemisperium quod superne fu
erit uidetur. alterum inferi lateat. sub australi polo. quem ut
ait poeta. Sub pedibus styx atra uidet. manesque profundi. Magnus
(orizon) & ipse & maximos secans gemina sectione (l. lineari oppositione) aequidialem atque
zodiacum. Unde fit. ut signorum diametro a se distantium.
alterum quidem in ortu. alterum appareat in occasu. Hunc (l. orizonta) autem
ipsum bifariam diuidit meridialis. qui semerinos dicitur. maximus.
hic quoque per ambos curuatus polos. sed qui (s. uide ut) rectius intelligatur ad
uersum finalem (l. orizonta). quem urget. meridialis appellatur. quod medio die

per tum sol excelso itineris elatior. terram directo despicit nutu;
Sed aequidialis quidem & qui latera eius (i. tropici & arctici) circumsistunt tam magnitu
dine quam positione fixi (sunt) confirmatique. Zodiacus autem magnitudine
quidem fixus & firmo cardine. positione etiam iuxta caelum rata.
iuxta nos tamen preponderat. per obliquitatem uarie nutans. aliterque
nobis aliterque insistens; meridialis quoque & item finalis. qui ad imaginem
spectat iugorati sunt. Quippe maximi. sed positione nutant
per diuersas terrae plagas. his & item aliis se applicantes. Arctu uero item
polis. id est septentrionalis & huic diuersus antarcticus. neque ma
gni. neque positione solida sunt. sed per differentia regionum aqui
lentane (i. surgentes). Itemque australis (& septentrionalis) apud quosdam maiores. apud quosdam
minores putantur. contra meditullium tamen terrae. id est ubi sub meridi
alem circulum zona se porrigit exusta ardore flammanti. propterea que
inhabitabilis est. utrisque polis illic uisibilibus & perspicuis. per quos est
limes. partes mundi determinans. Etiam illud addendum. ceteros
circulos id ipsum circulos esse iuxta definitionem. quae docet circulum
esse planam figuram. quam una linea circumducta iungat. Itaque singulos
singulis lineis circumductas contineri. signiferum uero ex multis
constare speciem circuli tympanorum. in
cuius latitudine signorum adumbrantur
figurae. secat porro latitudinem eius.
circulusque appellatur medius inter
signa existens. maximus. contingens
utrumque tropicum & bis aequidialem
secans; reliqui extimi duo signiferae
latitudinis circuli. hic ipsius que
inter signa medius uocatur breuiores sunt.

gitur fixę quidem stellę nec errantes. & item poli cum maxima cunc
taque amplexu proprio continente spera quę aplanes dicitur circum feruntur
una simplicique circa illam agitacione adherentes ei [quocumque] quaque circu
egerit circuactę. unam & eandem semper positionem optinentes. ordi
nemque immutabili tenore seruantes. neque umquam uel in conformatione
uel in ortu. uel in quantitate. uel etiam in colore admittentes ullam mutati
onem. Sol uero & luna & cetere quinque id est planetes. una quidem ma
ioris globi conuersione rapiuntur ab oriente in occidentem. per dies sin
gulos. ita ut illę ratę atque inerrabiles stellę. uarias tamen alias agita
tiones facere uidentur. cum uel in preteuntis signi locum migrant. tamquam
immensi globi motui contrarios motus agentes. uel cum ab aquilentanis
[tamquam uagando currere]
ad australia. & contra latiore deflexione oberrant. atque ab aestiuo
ad brumalem tropicum. & inde demum ad aestiuum reuertuntur. cuius
quidem causa esse signiferi orbis latitudo estimatur. atque etiam
in ipsius zodiaci latitudinem obliquam modo ad aquilonem. modo
ad austrum uertentes. cum quidem aquiloni se applicant elatiores.
cum uero austro humiles cognominantur: idque ipsum non omnes per aeque.
sed alii magis quidam minus. Uidetur etiam nonnulla inuentibus
in quantitate diuersitas. siquidem e longinquo minores. de proxi
mo cum ad ima uergunt maiores uideantur necesse est. proptereaque
etiam in motu non equa uelocitas. quia equa signorum dimensa.
non equis uideantur conficere temporibus. sed citius quidem tunc
cum ex proximitate maiores apparent. tardius uero. cum longius
a terra remoti minores uidentur. Euagatio tamen in latum quę
fit in zodiaco. non equa est omnium. Quippe solis minor. quam cete
rorum ignium. tota enim euagatio. sub unius portionis aestimationem
uenit. Lunę uero & luciferi iuxta opinionem ueterum uirorum longe maior.

Nota solem lunamque planetas cum aliis ab oriente in occidentem rapi per singulos dies. set contra motu naturali conari.

Ad duodecim fere portiones. mercurii fere ad octo partes. pyroi & phe-
tontis ad quinque. saturni ad tres portiones obeunt. Porro signiferi
orbis circulos in longum id est qua finis exordiique confinium est. luna quidem
dierum & noctium spatiis xxvii & tertia parte diurni nocturni [s. spatii] pariter que
dimetitur. Sol vero anno id est trecentis sexaginta quinque diebus & prope
modum quarta [s. portione] diurni & nocturni spatii. Lucifer & stilbon imparibus
quidem gressibus. hisdem tamen pene temporibus quibus sol cursus constituunt. modo
incitato volatu comprehendentes eum. modo pigro tractu demum ab eodem
comprehensi. Pyrois pene biennio. phetontis prope annis duodecim. fenon
triginta annis modico minus. propterea que solis peragrationibus effulsi-
onibusque & obscurationibus quas ortus & occasus vocamus. minime con-
currunt. Quippe luna quidem post conventum coetumque solis quia prior
convenit ad destinatum. prior vesperi semper apparet. & exoriens ma-
tutina conditur in occasum. Contra fenon. & pheton. & pyrois. quia
tardius quam sol signorum spacia peragunt. tamquam ab eo comprehensi.
& praeteriti semper vespere occidentes exoriuntur matutine lucis au-
spitio. Lucifer porro & stilbon concurrentes soli. iuxtaque eum ple-
rumque comitantes. comprehendentes etiam & ab eo invicem comprehensi.
siquidem vespere orientur. condentur in aliam vesperam. Si matutino
illuxescent. in aliud mane mergentur; Etenim ceteris erraticis
stellis a sole longo intervallo recedentibus. ut plerumque diametro
distent. stilbon et lucifer. circa solem semper videntur; Stilbon quidem
viginti momentis non amplius. id est unius signi partibus duabus. & ad
aquilonem tamen numquam ad austrum propensior; Veneris vero prope quinqua-
ginta [s. partibus] ad orientem occidentemque discedens. Ortus varie dicitur; proprie quidem
prima stellarum & solis effulsio. & ultra finalem circulum elatio; promisce-
ue primus splendor invehentis solis diem. Hunc poetae iubar & in dy-

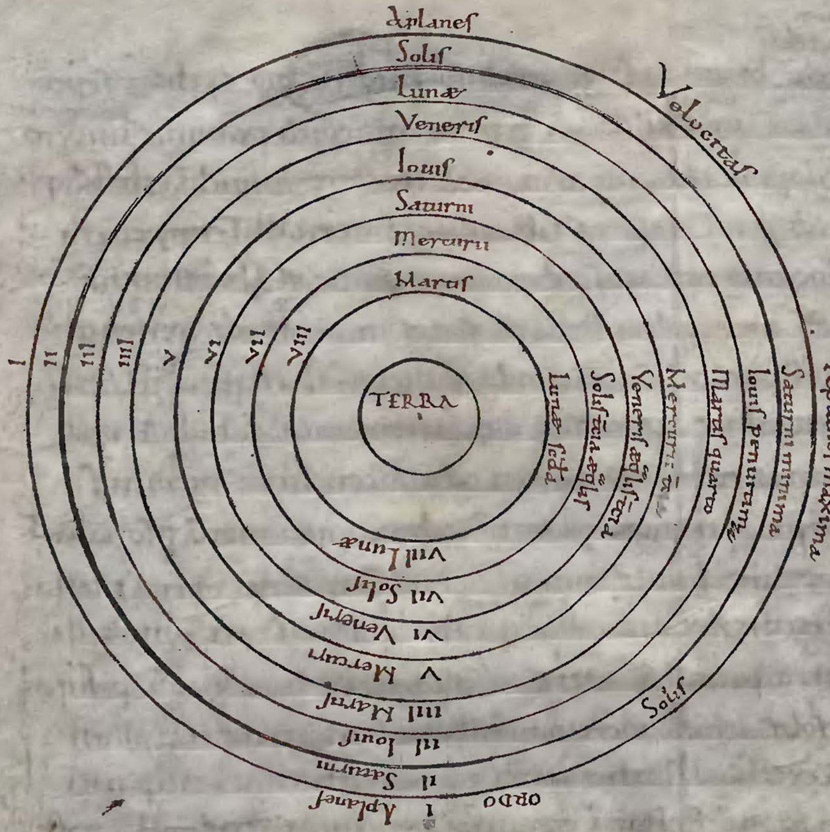
Unumquodque signorum zodiaci. xxx partibus porrigitur in longum. xii. protenditur in latum.

aurorā cognominant. Tertia q̄ appellatur acronicos. cū sole oc
cidente astrū diametro distans. in parte orientis uidetur. Similit
occasus. proprie quidem prim̄ descensus infra circulū limitantē.
altr̄ tm̄ ortiā prima stellę alicui obscuratio. sole obūbrante. Tertia
achronicos. cum sole oriente. diametro distans mergit stella.
Ortuū u̇ & occasuū quorū sol auctor ē hocē effulsionū & occulta
tionū. quidā matutini quidā uespertini sunt. Matutinus ortus
dr̄. quoties solis splendorē preuenito. stella quępiā ante ortū eius
apparet. ut canicula. Uespertinus. cū post occasum solis primitus
(et astrū) exoriens signū uidetur. ut lunā nouā dicimus exoriri. Similit occasus.
matutinus quidem quoties stella quę pridie ante solē exorta erat
proximante sibi sole. splendore ei obumbrata obscuratur. & latet
ut lunā uidemus. Uespertinus uō cū in occasu positā stellā aliquā.
sol consecutus. primā eā chorusco splendore condit. Positionē uō
atq; ordinē collocationis globorū t circa orbiū q̄bus collocati fe
runt planetes. quidā ex pitagoreis hunc ē dixert. Centrumq; de
terrę. percipue ē lunę globū. Postquē mercurii sc̄do loco. Sup
quos luciferi. supq; eū solis. Ultra quos globū martiū. Ulterius
iouium. Ultimū uō & uicinū aplanis. stellisq; adherentib; ei.
saturnū sidus. scilicet ut int planetas sol medius locatus. cordis
immo uitalis omiū prestantiā obtinere intelligatur. Consentit
his alexander milesius. ita dicens.

Sortitus celsis replicant anfractib; orbes. Uicinū terris circū
uolat aurea luna. Quā supra uehitur cyllenius. alma supne
Nectareū ridens late splendet cytherea. Quadriiugis inuectus
equis sol igneus ambit. Quartus & aetherias metas. quem
deinde supne Despicit armipotens. sextus foetonius ardor.

ł excelsū
Suspicit incelū brumali frigore sidus; Plectricanę cytharę septē
s. orbes — tudinē; — s. ds̄. — coadunauit
discriminibus quos adsimili, genitor concordi examine uinxit.
Ytagoreū dogma ratione armonica constare mundū. celestiaq
distantia congruis &consonis sibi inuicē interuallis. impetu ni
mio & uelocitate raptatus edere sonos musicos. Quē secutus
eratosthenes motu qdem stellarū sonos musicos edi consentit.
sꝫ ordinē collocationis non eundē ēē dicit. statī qppe p̄ lunā.
sc̄dam altitudinē aterra soli dat. Memorans fabulose mer
curiū cōmenta recensisse lira cū celū ascenderet. primitus
transeuntē pea q̄ inmotu planetū adorganicū motū p̄sonabant.
ase
ase inuentę lirę similē miratū. q imago inuenti operis incelo
ordinationē
qq reperiretur stellarū collocationē. quę causa ēēt concinen
tię recensēre. primū sē aterra transmisisse lunę globū. postquē
superasse solis. dehinc mercurii stilbontis. & ceteroꝝ cū aplani
summa & excelsa. Mathematici tamen. neq; hanc neq; unā
omīs ordinationē stellarū erran tiū ponunt. sed solē qdē post
lunā ultra hunc quidē mercuriū quidā aliū aliquē ex residuis
collocant. Plato etiā in hoc ipso timęo primā altitudinē aterra
usq; adlunarē circulum. sc̄dam usq; adsolem liqdo dimen
sus ē. etiam inpolitia non ordinationē modo commemorans
planetum. sed singulorum magnitudines. uelocitates.
etiam colores. hoc ē splendores & serenitates. notans axem
item celi fusos circulosq; axem ambientes. tam extimos
& uicinos polis. quam medios tres uerticulis comparans.

Ordo. quos s. orbes dš genitor
uinxit concordi examine
septē discriminib;. adsi
militudinē. plectricanę &c.

Supē ut tractatu quīē habitū destellis errantib illud addatur. quasdā earū seqces eē. quas appellant yppoliticas mathematici. ut sol & luna sunt. Hi qppe ignes nūquā ad pcedentia signa transitū faciunt. sadea semp q̄ secuntū. ppt̄eaq; nec subsistunt inmotu. nec regradantū unquā. Alias u° nonnunquā pire. non nūquā deseri. ut cetere stelle q̄ intdū stare intdū redire pro spisso motu uidentur. Est quippe sequacitas. uisū. imaginatioq; stelle uelut ad seqntia signa pgentis. atq; adorientē transe untis. ut a cancro ad leonē. Statio uō. uisū. & imaginatio stelle diu manentis in eodē loco. iuxta aliā fixā stellā. nec errantē. Porro. regadatio. uisū. & imaginatio stelle ppt̄ stationē quasi

ad contrarium iter prioris tenoris provectio. Quae omnia ita fieri nobis
videntur, sed re apse non ita fiunt ut videntur. Causa vero erroris
in contemplando haec est quod cum per proprios orbes ferantur seu globos idem
planetes, infraque aplanos orbis excelsa nobis e regione terrae
videntibus obiectu aerii corporis impediente aspectum, zodiacum
exteriorem orbem peragrare videantur. Faciendum igitur ut expositis de-
monstratisque errorum causis falsa opinio conquiescat.
Est igitur totius mundi talis constitutio ex corporibus materiisque integris
providentiae gubernaculis ad motum aeternitati convenientem directa, mo-
tuque proprio similem formam praeferens globi. Verum ad dinumerati-
onem conversionesque temporum immutationesque et diversitatem terrenorum
stellarum errantium varius motus necessarius [s. est] omnibus qui nunc accidunt
proventibus. Auctoritatem [praestat] quippe simplex atque uniformis aplanes,
utpote eiusdem naturae rata atque eadem semper conversio aequalis
et ordinata. Errantium orbiculata quidem [s. conversio] et ipsa, sed neque aequalis [v. inaequalis]
et inordinata, variaque nec una sed multiformis. Aerium sublunare
usque ad nos omne genus motuum, omne [s. genus est] etiam mutationum prorsus, ut est
in vetere versu: Versus et exuvias tabes fatorum examina
mille. Namque generatio et item mors in isto loco, incrementa quoque
et immutationes et omnifaria commutatio, transitioque ex locis ad
loca. Quae cunctae passiones originem trahunt ex motu planetum.
Sed tamen hac ratione aeternus dicitur, ne quis putet illa superna et beata
generatorum et occiduorum causa sic esse disposita, quin potius illa quidem
habere congruum felicitati suae cursum. Haec vero ex accidenti quodam
et aliquatenus consentienti cum illis consortio imitari quoad possunt
divinam felicitatem. Ut enim universae rei motus similis esset semper
in orbem rotaretur, ipsa haec agitatio vitae actus atque operatio mundi

existens & uita diuina. necesse fuit terram mediam manere. circa
quam que per medium ferrentur irent. Terra porro manente. ignem
diuersam regionem capessere. leuem altiuagamque materiam sequebatur.
His que late distantibus. ratio poscebat. ceteras quoque aeris & aque materias
inseri medias. continuandi totius corporis causa. His porro ad
unam ueluti seriem continuatis. demum erat necesse. fore aliquam ex
alio ad aliud elementi transfusionem. cum eorum silua sit utrobique
mutabilis. ipsarum autem materiarum uis & natura contraria. causa
itaque mutationum ex alio motu planetum. nam si una eademque
esset perinde ut fixarum stellarum circumuectio. unum semper eundemque
modum obseruantibus omnibus stellis. ne ista quidem ulla proueniret
diuersitas. At nunc conuersiones & aequinoctia. processusque & regra
dationes. latitudinem preterea altitudo. maxime quidem solis & lunae. tum
ceterorum quoque siderum. uices temporum mutant. & omnem istam
important commutationem. atque inconstantiam. Que quidem incon
stantia non ita ut nobis uidetur prouenit. nulla enim in diuinis ac
tibus inconstantia. sed ut ita uideatur. fit ex eo. quod illis positis im
mobiliter adherentibus propriis circulis per quos feruntur aequali
semper ordinatoque gressu. nostri uisus ferri ea per altiora conuexa
signiferi orbis imaginetur. ex ordinatione rati & aequabilis
motus nascente motu preposteros iuxta uisum hominum consequitur.
Est enim aequalis quidem motus. qui aequalia spacia aequalibus
curriculis temporum conficit. sine pigritia et incitatione.
Ordinatus uero in quo. neque resistitur. nec retrorsum reditur. sed
ad priora quoque moderato incessu prouenitur. Uidentur enim
nobis omnes quidem planete non aequali motu. quidam tamen
inordinata quoque agitatione ferri. Quam igitur causam dicam huius

quamuis sit fixum. ordinatum & aequalitem planetis illos ferri per suos circulos semper.

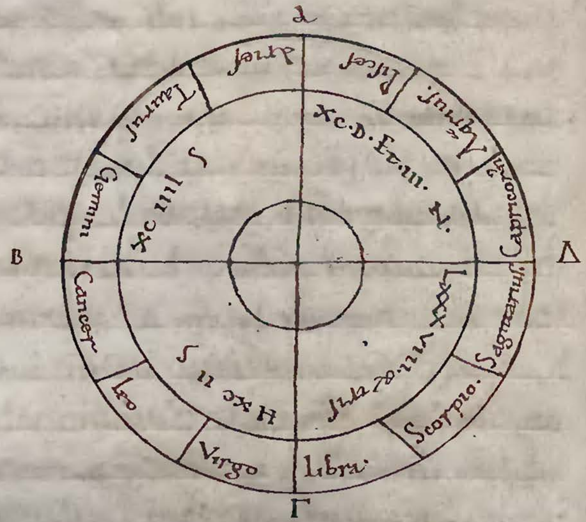
erroris. presumptionisque super memoratam a pytagora intellectam. 7
quod cum globis suis [i. circulis] consistentes [inherentes] ferantur per zodiacum ferri languente
uisus acie [s. terri] putentur. Id adeo in aliquo exerrantibus [s. planete] immo nec [potius]
per quem uidentur omnia sole consideretur. Sit enim zodiacus circulus
per A B Γ Δ notas circumactus. cuius et uniuersi mundi cuius
in medietate positum [sit] iuxta quod stipatam manere dicimus terram.
litera Θ. per qua lineę duę dirigantur. bis secantes circulum in
aequalia dimensa quatuor hę. AΓ et BΔ. diametros utraque
intelligaturque A in exordio arietis locatum. B in exordio cancri.
Item Γ in regione librę. Δ capricorni. Ergo sol accedens ad
A facere uidetur aequinoctium uernum. Ad B. autem aestiuam
conuersionem. Item ad Γ autumnale equinoctium. ad Δ. hie
malem conuersionem. Aequales igitur [s. dicimus solem] partes mundi quatuor has. AB.
BΓ. ΓΔ. ΔA. iniquis [i. non aequis] et imparibus temporibus circuire. siquidem
ex aequinoctio uerno usque ad estiuam conuersionem spatium celi quod
interiacet nonaginta fere et iiii. semis diebus conficit. Ex con
uersione uero aestiua usque ad autumnale equinoctium nonaginta
et duobus semis diebus et noctibus peruenit Ab autumnali porro
aequinoctio pergens ad brumalem conuersionem octoginta et
octo diebus peruenit et octaua parte diei unius. Residuum item
spacium quod inter brumalem conuersionem et uernum aequinoctium
interiacet nonaginta fere diebus et parte octaua diei conficit.
Propterea que omnem circuli meatum trecentis sexaginta et quinque
diebus ac noctibus et parte quarta [i. sex momentis] diei propemodum obire con
sensu omnium creditur. e regione geminorum tardissimus. est in umbris
sagittarii uolucer. medius in transitione tam uirginis
quam etiam piscium. fieri tamen non potest ut contra naturam suam

Maxime enim uarietas temporum considerantur in sole. pulchre multis probationibus adducit exemplum.

diuinitate predita faciant aliquid t patiantur inordinatu.
Ex quo apparet p suum circulu & solem et ceteras stellas meantes
aequabilit & ordinate. nobis e regione terre spectantib uideri.
p. ABΓΔ. circulu. quie t ubi n̄ē stratas solis
non solsticialis sed zodi
acus meare.

Quia igitur non p hunc
zodiacum circulum sol.
s palu solsticiale qui
e eius ppus incedit. si
quide utriusq circuli
punctu. unu & idem
eet in ⊖. eade eadem
ratione diuisus solstici
alis qua zodiac in hisde
uicibus & iniquitatib (t imparitatibus) inueniretur. eodemq modo ABΓΔ. cir
culi partes (s. partes) aequales quatuor. plurib has. paucioribus alias
obiret diebus. Sed si hec contra (pposito) natura siderum falso putare hoies
ratio monstrauerit. certe pspicuu erit illius globi p que sol mo
uetur punctum in ⊖ non ee. Ergo circulus solis t intra se con
tinebit ⊖. s non ut punctu t medietate. t per idem ⊖ transiet.
t excludit a gremio (ambitu) suo. At eni (assumptio) p ⊖ id terra ire sole impossi
bile e. conflagrabunt eni terrena solis ardorib. semp op (altera) solis globo
supiore existente. dies erit ppetua nec ei succedet nox. nunqua
scilicet sole mergente. Supe igit ut ⊖ t intra ambitu solstici
alis circuli sit. t extra; utrumq eni assumptu ratione habere
monstrabitur. Que quide res int (t inquisitores rorti doctrinaliu) mathematicos disceptatione

id. aut ⊖ intra solsticialis circuli ambitu e. aut extra. modo opicicli; illa scilicet res

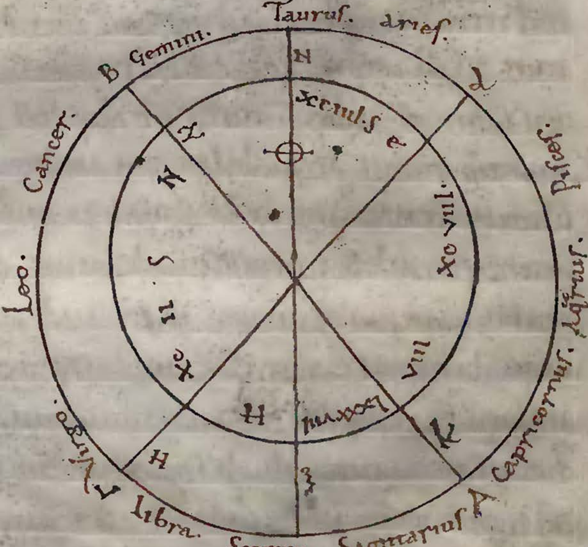

creauit. siquidem alii spheris & centris id est que terram intra se conti
neant quidem. si non [sit ut] punctum suum. uehi planetas asseuerunt. alii
epicyclys potius. hoc est a terra separatiuis. nec imminentibus ei [terre].
Sit igitur solsticialis et centrus circulus. EZHK. & habeat punctum sub
EZ. ambitum in medietate scilicet ubi est M. Hoc igitur circulo in
trecentas sexaginta quinque & parte quarta unius portionis diuiso.
ad earundem partium exaequationem [peruenitur]. EZ. quidem ambitus nonaginta
quatuor semis portionibus continebitur. ZH. uero nonaginta duum
semis erit partium. Item HK. octoginta & octo partes habebit &
unius partis octauam. Residuus ambitus. KE. ex nonaginta constabit
partibus. & octaua unius partis. Necesse est itaque ut cum sol accedat
ad eam partem in qua est. E. nobis in puncto agentibus mundi totius Θ.
id est terra. & inde quoad [in quarta] possumus intuentibus. super Λ. TC ferri uide
atur. cum illa regio non solsticialis circuli. sed zodiaci multo alti
oris summitas. ad quam uisus noster non potest peruenire. Atque ita per EZ.
ambitum means aequabiliter. qui ambitus tribus [ambitibus] ceteris maior est.
pluribus ut necesse est diebus maiorem ambitum constituens. ubi ad Z.
peruenerit. ad B. peruenisse uidebitur. & tamquam ΛB. peragrato
ambitu. aequalem quartam partem zodiaci circuli. pluribus quam ratio
aequabilitatis exigit diebus obisse creditur. Rursumque ZH.
ambitu sui circuli secunde magnitudinis peragrato aequabiliter
diebus nonaginta duobus semis. tot enim partium est idem ambitus. ubi
ad H. peruenerit uidetur nobis ad Γ. peruenisse. & BΓ. ambitum
uelut aequalem priori paucioribus diebus emensus. Eodemque modo
HK. minimum ambitum lustrans. utpote qui sit in octoginta octo
partibus & octaua. ubi totidem diebus obierit. perueneritque ad K. ere
gione Θ. spectantibus. uidebitur quidem ferri super Δ. putabitur autem ΓΔ.

ambitū ceteris paucioribꝫ dieb obisse. Similiq; erroris pseue-
rantia ·ke· ambitu emenso nonaginta dieb & octaua parte
iuxta numerū portionū, repsentatusq; demū in ·e· finito anni
uersario amfractu ·ΔΛ· ambitū putatur emensus aequalē
ceteris iniquo & impari gressu· Nec ē in exordiū sui circuli
repsentatus. sed in ·Λ· alieni id ē zodiaci circuli summitate.

ł ·ΑΒΓΔ· circuli punctū & medietas est

Quod si duū circulorū id ē maioris zodiaci & minoris solsticialis
eccentri· duo puncta iungant & fiat ·ΜΘ· deinde p hanc ducta
pexeat ·ΝΖ linea· quia ·ΕΖΗΚ· circuli punctū & medietas ē ·Θ·
Μ· aequales erunt lineae ·ΝΜ· ΜΖ; maior igit ē ·ΝΜ· linea
quā ΖΘ· multo g maior ·ΝΘ· quā ΘΖ· Cum g sol p ·Ν· feret.
longius a terra remotus id ē Θ· minor nob uidebit e longinquo & iā
tardior· q fit iuxta quintā semis fere partē geminorū; cū u p Ζ· feretur; pximitē maior putabit uelociorq; intuentibus;

Quod demū fit iuxta quintā semis partē sagittarii; medię u tāsta ture quā uelocitatis. f. sol erit cū aut pisces aut uirginē transiet;

Et quō solis motus intemperiē falso putari demonstrauim· in eccentris circulis. nō sicut quidā putant p epiclyclos globos fert. nihilominus moderatis cū gressib temperatisq; efficere annuos

quidam dici sic putant, ut non tamquam a medietate totius corporis facta dimensione porrecta sit, sed ex ea parte membrorum vitalium in quibus pontificium vivendi situm est, ideoque vitalia nuncupantur. Non ergo a medietate corporis quae terra est sed a regione vitalium, id est solis, animae vigorem infusum esse mundano corpori potius intellegendum pronuntiant, siquidem terra immobilis, sol vero semper in motu. Itemque uteri medietas immobilis, cordis semper in motu, quando etiam recenter extinctorum animalium corda superstites etiam tunc motus agant. Ideoque solem cordis obtinere rationem et vitalia mundi totius in hoc igne posita esse dicant. Ipsam vero animam insemet converti, non utique corporali conversione facta intellegendum, sed cogitationis recordationisque giris et anfractibus, parente sibi corpore, sicut quoque nostrae animae motibus corpus obsequitur. Idque mundo fuisse initium, inde auspicium indefessae ac sine intermissione vitae praeclarae, quandoquidem indefessa et sine intermissione vita tempori curriculisque eius propagata sit. Aevum tamen alia quaedam est et in sublimiore maiestate perseverantia. Temporis enim partes anni, menses, dies, horae. At vero aevi neque initium neque finis ullus, propterea indeterminatus et perpetuus. Cum ergo mundum generatum introdaret, consequenter temporis quoque generationem mundo aequaevam commentus est. Atque haec quidem mox ipse latius explicabit. Nunc tamen animam docet esse incorpoream cum dicit: Et corpus quidem caeli sive mundi visibile factum, ipsa vero invisibilis rationis tamen et item modulaminis compos, cunctis intelligibilibus praestantior, a praestantissimo auctore facta. Cum ergo dicit invisibilem, sensui minime subiacere pronuntiat, et quod nec visu nec ceteris percipitur sensibus, hoc corpus minime esse potest. Rationis tamen compos, ut declaret

natura rationabilem carentem corpore · quę quidem est animę rationa
bilis propria · & conueniens adumbratio · Porro quia eandem modulatam
esse asserit · originem eius & quasi quaedam elimenta ex quibus eandem inter
initia constituerit · recordatur & repetit · ut ex tribus originibus
idem indiuiduę · diuiduęque substantię · itemque eadem · diuersaque naturis
coagmentata · similitudinem dissimilitudinemque rerum · bonitatisque
& malicię diuersitatem · optandęque & execrandę naturę dispari
litatem · facile in ipsis rebus recognoscat · ut pote quae diuisa sit numeris ·
composita analogiis · stipata medietatibus · ordinata rationibus mu
sicis · scissaque ad duo sexies · & rursum deiuncta inmortalibus uinculis
conuenientibus · diuerso uarioque totius mundani corporis motu ·
omnia sciat · & omnia iuxta naturam propriam assequatur · Denique addidit
t ergo ex eiusdem & diuersi natura. Usque & ex his quae accidunt · quae
sint futura metitur · In his enim clare manifestat · nichil esse quod
animam lateat · eiusdemque intelligentiam manifeste reuelat cum dicit
motum eius rationabilem · sine uoce · sine sono · Usque intellectus &
scientia conualescunt · Sine uoce ac sono motus ratio est · in in
timis penetralibus residens · Haec autem differt ab oratione · Est
enim oratio interpres animo conceptę rationis · Quę ratio cum
se exerit in his quae nascuntur · & occidunt uel manu fiunt · & prorsus
omnibus quae sentiuntur · & recte tamen mouetur idem hic motus intimę
mentis · nascuntur uerę opiniones · & credulitate dignę · Nec tamen
satis certa prouenit · & firma cognitio · Siquidem inter scientiam & opi
nionem · sit ampla distantia · Cum autem constituerit se spectatricem
rerum inmutabilium quę sunt · eandem semper intelligibilemque na
turam suspexerit · & in hisdem spectaculis perspicacem mentis contemplationem
coniugetauerit · tunc motus similis eius globi motui quae aplanes

uocatur sine errore circu actus festat ipse ueram menti cognitionem
diuini generis creat. stita ut mo Nunc uenit ad aeui
temporisque discretionem & b inde sol docet. quia mundus in
telligibilis exemplum mundi sensilis. ut pote principatum
obtinens animal inter ceteras intelligibilis diuinitatis animantes.
per omne aeuum manet incussa stabilitate. Imago quoque eius hic sensilis.
simulacro aeui facto atque instituto iungetur. Imago enim demum
aeui tempus est manentis in suo statu. minime manens. immo pro
grediens semper & replicabilis. Imago itaque ut intelligibilis mundus
per aeuum. sic sensilis per omne tempus. alia quippe exemplorum. alia
imaginum uita. recteque uno eodemque momento mundus exedificabatur
sensilis. & dierum noctiumque instituebantur uices. elementa. seriesque tem
poris. ex quibus menses. & anni partes eius. ratione ac supputatione
diuidue. Nosque hec cum aeuo assignamus inquit. id solitarie nature))
non recte partes indiuidue rei fingimus. Dicimus enim fuit. est. erit.))
At illi esse solum competit. Propter eos qui addubitant num tempus quod dicitur esse
nullum sit. hec processit assertio. Dicunt enim preterita quidem omnia iam
esse desisse. siquid porro immineat. hoc nondum esse. presentia uero neque
plane esse. neque omnino non esse. propter instabile atque irrefrenabile mo
mentorum agmen. fluere enim & transire omnia ostendit. Ergo pre
teritam quidem temporis partem sic dicit esse. ut intelligatur fuisse.
non ut ad presens existere. ut cum homerum esse dicimus diuinum poetam.
futurum uero sic esse dicit. non ut iam existat atque ad presens habeatur.
ut cum dicimus ad annum primum lustri esse conclusionem uel certamen esse olimpia.
cum porro quod ad presens fiat. ita esse. non ut per aliquam diuturnitatem man
suram esse uideatur. sed ut tamquam fluat atque pereat. Ut cum dicimus con
pitalia esse hodie. ulla ue alia publica priuatamque celebritatem.

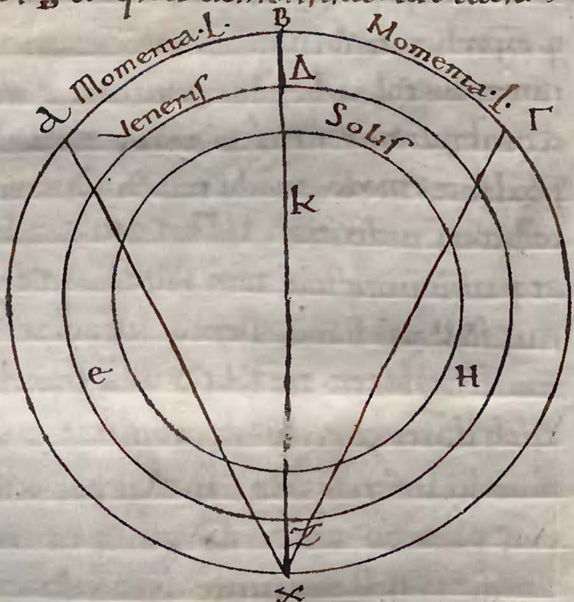
Quippe cū eiusdē diei quę [illegible] intē corp[illegible] dam iā exacta momēta sint aliquanta uº adhuc [illegible] adumbratio [illegible] maneant. eodēq; modo mensē ēē nuncianua quasi q̄dā [illegible] rnū ł aliū quēquā ł sacrū certamē agi. cū puerorū certa[illegible] mine exacto adolescentes ei tantur: & post eos deinceps pfecte aetatis iuuenes marⁱ cōseruntur.

Quid. q etiā illa q̄ nonsunt ēē dīns. cū eadē ēē non uolumus ostendere. ut cū dīns quadrati latus ēē dispar lateribus ceteris. ł diametrū lateribus ēē maius. Ita eni dicentes: pbamⁱ minime ēē aequale lateribus; ppterea q; absonū. ł cū idē plato siluam ēē dicit innulla substantia. ppterea q nulla siluestria habeant ullā pfectionē. dū eni sc adhuc siluestria. informia sunt. ac sine ordine ac specie. ut saxa. Quorū tm̄ ē naturalis possibilitas: ut accedente artificio. simulacrū fiat. ł quid aliud huius modi. Quod uero sola possibilitate & sine effectu uidetur ēē. minime ē. ut pote carens pfectione. uerū hęc disputatio quia nichil [i. ad phisicam] ptinet ad naturalē tractatū. cū sit [hoc ē. cū ptineat ad logicam] rationabilis differetur:

Genituram uō temporis necessario ēē dicit institutā. ut tā eadem tempora subdimensionē uenirent. quā dierū. mensiūq; & annorū dinumerari spatiū possent. ppt eaq; solis lunęq; illustrationes. & occasus necessarios fuisse. ceterasq; erraticas stellas supimpo sitas ēē giris circulorū.. iussasq; agere motū septiplicē. dissimi lib; & diuersis meandris in ea regione. q̄ sub zodiaci orbis circū flexū iacet. Lunę quidem iuxta terrā inprima actione. solis uō insecūdā diametro aluna distantis. Luciferi & mercurii collocat ignes inquit ineo motu qui concurrit solsticiali circuactioni. contraria tm̄ abeo circūfertur agitatione. Quare fit ut cōprehendant se inuicē & ad se rursū cōprehendant hę stellę. Cur has stellas

pari ee uelocitate dicat · manifestat ipse · cu asserit anni uertentis spatio cursus ab omib' pagi · scita ut modo tardius · modo incitatius euntes cophendantur · sub inde solē · & sub inde a sole cōprehendantur · At tm̄ hos ignes cotrariā qq habere uim · quā rē alii alit̄ accipiunt · quidā eni contrarietatē hanc nasci putant ex eo q sol quidem cū naturalit̄ ab eois ad occidua semp feratur · pinde ut omis mundus mouetur · epiciclū tm̄ suū pagrat anni spatio · Cuius epicicli contraria ē conuersio mundi conuersioni · Lucifer u̇ & mercurius cotrarios motus semp exerant mundi circvactioni · Quidā u̇ putant contrariā ui ee in his stellis · pp̄t ea q coprehendt̄ solis incessum mercurius & lucifer · interdū remorantes eos sol cophendat · cum ortus & ite occasus · effulsionesq · & umbrationes interdū mane interdū uesperascente patiant̄ · pcedentes modo · modo relicti · Sic eni fere semp iuxta solem comitari uidentur · Qd̄ his usu accidit ex eo · q una medietas atq unū punctū ē tam solsticialis circuli · quā cuiuslibet alterius stellarū harū · Demq heraclites ponticus cū circulū luciferi describeret · ite solis · & unū punctū atq unā medietatem duob' daret circulis · demonstrauit ut interdū lucifer supior · interdū inferior sole fiat · At eni & solē & lunā & luciferū · & omis planetas · ubi eorum quisq sit · una linea a puncto terrę · p punctū stellę exeunte demonstrari · Erit g̊ una linea directa ex terrę medietate solē demonstrans · duę uō alię dextera leuaq nichilominus directę lineę · a sole quidem distantes quinquaginta momentis · a se aut̄ inuicē centū · quarū altera linea orienti pxima demonstrat luciferū · cū lucifer plurimū a sole distabit · factus uicinus orientalib' plagis · ppterea q idem

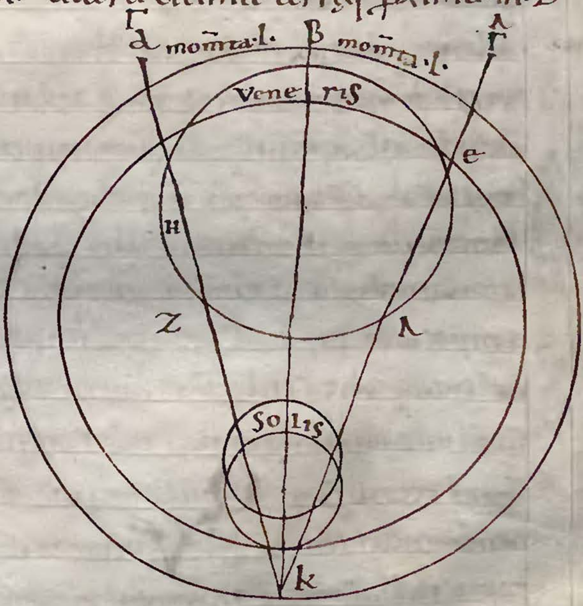
hesperi nomen accipiens, quia in ortis vespere postquam occasum solis appareat. At vero occidenti proxima cum plurimum distabit idem lucifer a sole, factus vicinus occiduus, propterea que lucifer nominatus. Etenim perspicuum est hesperum quidem dici tunc cum in partibus orientis videtur sequens solis occasum, luciferum vero cum ante solem mergitur, et rursus exacta prope modum nocte oritur ante solem. Sit igitur punctum terrae caelique ubi est litera X. Zodiacus vero circulus super quem sunt A. B. Γ. notae, et sit ambitus (A B) momentorum quinquaginta. Item B. Γ. ambitus totidem momentorum. Et per X. B. lineam punctum sit solis in litera K. Erit ergo linea X B K. quae solem demonstrat, idem litera B.

tantum autem moveatur haec eadem linea quantum sol movetur propter cotidianum momenta singula. Similiter ceterae lineae X A. et X Γ. dividantur in quinquaginta momenta. Sit porro X A. linea in parte orientis, X Γ vero linea in parte occidentis. Haec quidem id est X Γ. linea prior occidens et prior oriens quam sol. Illa vero alia X A. posterius occidens et posterius exoriens. Necesse est ergo ut haec quidem id est X. A. et X Γ. linea demonstret luciferum litera A. hesperum videlicet eo tempore quo eadem stella longius a sole discesserit, illa vero alia linea id est X Γ. eandem stellam demonstret esse luciferum temporibus matutinis in signo literae Γ. Hoc autem fiet aptius.

si p(er) a.k.b. lineā circū ducatur circulus qui cōiungat duas a se distan
tes lineas. id est a.λ. et a.γ. quę demonstrant modū discessionis a sole luciferi.
T(ame)n plato quoq(ue) hui(us) indaginis diligentius exam(en) habuerit. affirm(ans)
aliquanto quā solis eē elatiorē luciferi globū. qui limitat(ur) notis.
λ e z h. contingens. λ quidem lineā p(er) e literā. k γ. u(ero) p(er) h. quare.
cū lucifer lustrans circulū p(ro)priū p(er)uenerit ad e. uidebit(ur) in a. locat(us).
a sole plurimū. ut pote momentis quinquaginta omnib(us) separatus.
et ad orientē ac diem uergens. quippe sol non nisi ubi ē b. littera
indifferent(er) uidetur. Porro cū in h. erit lucifer. uidebitur in ex
celsitate γ. consistere. hisdē quinquaginta demū mom(en)tis ad solē
et ad occiduas emotior. cū u(ero) t penes λ. t penes z. consistet. dubiū
non ē p(ro)ximū soli factū uisū iri. concursūq(ue) fecisse unū excelsiorē
p(ro)cul a regione terrę penes λ. alterū citimū terręq(ue) p(ro)ximū in z.

Iam illud obseruatione dili
gentiore p(er)pendendū. stellā
ipsā in maxima secessione
siue orientalis seu occidua
erit illa secessio. dieb(us) fere
quingentis octoginta et nu(mer)o
ad id in quo pridē fuerat.
t. e. t. h. remeare. ut sit sep
perspicuū. totū obire cir
culū suū. q(uo)d ē λ. e z h. me
moratā stellā memorato
numero dierū ita. ut ma

iorē q(ui)dem discessionis ambitū q(uo)d ē ab eois ad occidua. hoc ē. h. λ e.
quadringentis quadraginta octo p(er)agret diebus. minorē uero

depressioremq· idē e· ȝ· H· reliquis centum xxx & vi· max
ime siquidē discessionis· ab occiduis ad eoa plapsio· hoc dierū
numero reuocatur· ut freqns ueterū uiro҆ obseruatio palā fecit·
ss Rursum subtexit hęc· Igitur singulis uniuersisq· apto id decenti
ss sibi motu locatis· Usq· imperatūq· didicere· Caelestia corpora
ꝯstricta uitalib· nexib· id ē stellas animalia facta ēē asserit· & cog
nouisse q̄ a dō iubebantur· scilicet ut planetes qq sunt in globos
ꝑpos redacti· non solū anima uitaq· fruerentur· sed cū hisdem
omīb· &iā mundus & anima uteret̄· & rationis particeps ēēt· qua
tenus enim carens quid ratione· poterit intellegere q̄ iubentur·
ss a quę diuersę naturę motus obliquus p directū eiusdē naturę
ss motum· Usq· ut pote ambitu circuacta plixiore· Diuersa natura
quę sit· sępe iam ostensum ē in superiorib·· q· q; motus eius ab oc
cidente ad orientē feratur· Hanc ergo cum sit interior contineat̄
necesse ē ab exteriore orbe· q aplanes dr· tardaq; ipsa in pgre
diendo· ab aplanis ueloriore rapitur ad ꝯtrariū motū· & cōpre
hensa sequi sequentē· cōprehendere cōprehendentē uidetur.
Planetū uō quidam citius· alii tardius cursus suos pagunt· me
rito· circulo҆ enī mino҆ cōpendia adūsus maio҆ amfractus
comparata· modicis tempo҆ inpendiis curriculo҆ spacia cōplent·
ut luna q̄ iuxta cubicū numerū uiginti & septē dieb· circulum
suū lustrat· cū saturniū sidus triginta ppe annis redeat ad pri
ss stinū exordium· Quadecausa fiebat inquit· Usq· Compre
ss hendi uiderentur· Uniformis eiusdem naturę conuersio·
rapit stellas motu nitentes ꝯtrario aduolatū suū cotidianis
diebus· Illę autē naturalit̄ incedunt p suos circulos· quorum
motus atq; agitatio dissentit· rapientis se motui· Itaq· quō

planetes partim minores. partim maiores obeunt circulos. qui
minores circulos obeunt. in illa diei noctisq; uertigine consequntur
eos qui pigrius pgrediuntur: quia p prolixiores orbes feruntur:
ppterea q; cōprehendentes & transeuntes. comphendi ab his q̊s
preterierint putantur: Comitata tū uerbigiā iuxta primū mo
mentum arietis luna cū sole diebus uiginti & noue totum circu
lum transit. octauoq; & uicesimo momento eiusdem signi solem
cōprehendens. quia transit eū atq; pgrediens uelut fugere eū
& comphendi ab eo uidetur. Eadem ista ratio etiam in ceteris
astris. quoꝝ dispar cursus ē inuenitur. Deinde prosequitur:
Omī quippe circulos eoꝝ uniformis. usq; achanti uolumen.
Cum fixo cardine circini. casu. t etiam uoluntate nr̄a oppresso
aut relaxato circino describuntur circuli tales. ut postremitas
circūducte linee. non solū non pueniat ad exordiū. sed defle
ctens a competenti rigore infra t sup̄ circum ducta linea. se
pius artiores laxiores ue circulos faciat. hoc genus circulorū
spirā solemus uocare. t achantū t uolumen. Igitur quia pla
netas sic aplanes rapit cotidiana uertigine. ut non patiantū
eos in eundē locū. et uelut sedem ex qua pgressi fuerant re
psentari. sed t transire cogit. t leniore pgressione minime
occurrere ad destinata. Recte dix̄ errantes stellas in spirā. &
uelut sinuosū achanti uolumī rotari. ob inconstantē atq; in
aequabilē circūuectionē. ut si stella ueneris forte sit in arietis
signo. deinde rapiat eā mundi conuersio. ita. ut eā longius a pri
diana pgressione ptrahat. certe tunc fiet ab ariete aliqua dis
cessio. Quantoq; plures cōuersiones fient. tanto longius ab ariete
ad precedentia signa discedet. & ad postremū adpisces. atq;

inde ad aquariū puehit. Contra si remissior erit raptatio ab ari
ete ad taurū uersus recedet ad geminosq. Atq cancrū. in quis
semp giris & deflectentib
ab exordiis: atq aberran
tibus a conuenienti rigore.
Quos quidem giros. greci he
liacas appellant. Quorū
incrementa ab imminuti
onibus. imminutiones
porro ab incrementis no
tantur. suntq similes
eius formulę quę subter
asscripta est.

De in de a it.

Atq ut rationabilis & consulta hec motuū uarietas. Usq. quā
lucē solē uocamus. Tum ppt ceteras ineffabiles utilitates
quas uniuerso mundo sol inuehit. tū & iā ppterea ignis hui
dicit extitisse geniturā. ut tanta rerū designatio nulla tege
retur obscuritate. Ut cū idem reb colorē daret. tum & iā nu
meri quo temporis spacia notantur. cōmoditas proueniret. Atq
ut dierū & noctiū uicissitudo succederet. Mensis uero designauit
eē geniturā. cū luna pagrato circulo suo. solem conuenit (congreditur).
Anni quoq. cū sol ad idem signū ex quo pgressus fuerat reuertet.
numero trecentorū sexaginta quinq & parte quarta. Quare.
factū a prudentissimis uiris & iuxta celestiū rerū obseruationē
exercitatissimis. quarta illa portio. quarto post anno in unum
collecta & adcorporata. spatiū diei noctisq compleret.

Est tam̄ intellectu facile. quod ꝑfectus numerus temporis. Ilsq. ss
atq; uniformis motus dimetietur. Perfectū temporis nu ss
merū. qui ꝑfectū annū cōplet appellat eū. quó tā septē pla
netes quā ceterę stellę quę dnr̄ ratę. repsentare originalibus
sedib; eandē q̄ fuit initio rerū principioq; mundi ꝯstitutionis
efficiunt designationē. ita. ut et ꝓlixitas ꝓlixitati. & intuallorum
pristinorum latitudini latitudo. & ꝓfunditati ꝓfunditas quadret.
Hoc autē temp̄s continet annorum innumerabilē seriē. Quippe
cū stellarū errantiū circuit̄ impares sint. necessarioq; diūsis
temporib; cursus suos compleant. preterea latius alię a me
dietate mundi euagentur. angustius uō alię ad austri sep
tentrionis ue conuexa. celsiores alię a terra sint. alię non ad
eo longo altitudinis interuallo distent a regione terrę. diūsos
quoq; inter se motus agant. ut cū tardius ꝓgredientib; re
trorsum recedentib; humilib; excelsę. dextrę sinistris. sinisteri
ores dexterioribus occurrant in unū. nichilq; omnino sit. quod
in dissignatione differat a ceterorum habitu. specie. figuris. atq; ut
om̄s omnib; aequis diametris distent. unūq; nutū. atq; unā effi
ciant stellarū omnium ꝯformationē. Cum sit necesse si unus aliqs
ex ignib; repsentatus fuerit in antiquę ꝯstellationis statū. iuxta
rationē forte altitudinis. latitudini tn̄ non sit repsentat̄. antiquę
t si ꝑfectę om̄ia momenta ur̄ reuocatus ad antiquū statū fuerit.
ceterorum tam̄ quorum ē diūsa ꝯditio ꝑfecta p̄sentatio minime ꝑ
uenerit. Necesse sit etiam eius stellę q̄ in repsentatione ꝑfecta
inuenietur rursū fieri aliā mutationē. quoad oportunitas
illa ꝑueniat quę unā faciem atq; eandē repsentet. q̄ fuit
ab initio mundi. Quę quidē motū. & quā dissignationem

none putandu labem dissolutioneq; afferre mundo. quin
potius recreationem. & quasi nouella uiriditate positam
in auspicio motus noui. haud [ignarum] sciam. an in quibusda regio
nibus terre puentura sit ulla ex nouatione iactura.
Hactenus de mundi sensilis constitutione tractauit.

fin. PRIMUS LIBER PLATONIS CU COMMENTO SUO FINIT.

LIBER .II. INCIPIT;

A i. incip.

Etiam cuncta puenerant usq; ad genitura temporis ad ger
mana composita similitudine exempli & aeternitatis sue. nisi
quod nondum hic [i. sensilis] mundus cuncta continebat animalia.
[aequaliter] perinde. ut intelligibilis mundus. ad cuius emulatione fict...
Hoc igitur quod deerat addebat opifex ds. atq; ut mens cuius
uisus contemplatioq; intellectus e. id earu genera contem
platur intelligibili mundo que ydea sunt illic animalia.
sic deus in hoc opere suo sensili diuersa animaliu genera
statuit ee debere. constituitq; quatuor. Primu celeste. ple
num diuinitatis. Aliud deinde prepes. aeri uagu. Tertiu
aque liquoribus accommodatum. Quartu quod terrena soli
ditas sustineret. Et diuini quide generis ex parte maxima
speciem ignis serena claritudine [ornabat] perpolibat. ut propt
eximium splendorem nitoremq; uidentibus ee& insitisq;
uenerabilis. figuram porro eius figure mundi intelligibilis
accommodans indeclinabili teris[te] uenustabat. totumq;
eum posuit in gremio prudentie. celi undiq; ineffabilis pul
chritudinis ornamentis stipans eum. & coniugetans ad eternitat

motumque eius circulis conuenientem & peruiusque natura comite.
s. conuenientis — s. illa orbita — orbitam
alterum circuitu semperque eandem orbitam semper obeuntem. eandemque semper deliberantem. ac de isdem ratiocinantem. alterum uero talem qui semper ultra procedere gestiens. eiusdem atque inmutabilis naturae coercitione intra obiectum eius rotabundus teneretur: quinque illis erraticis. & contrariis sibi inuicem prohibitis motibus. ut quisque circulus esset in optimo beatissimoque agitationis statu. Qua ex causa. facti sunt summa diuinitate praediti omnes illi ignes siderei. qui nullos errores exorbitationesque patiuntur: propterea in semetipsos conuertunt aeterno circuitu. At uero alii uagi palantesque ignes erroris causam habent. eam. cuius in superioribus habita commemoratio est. Terram uero matrem. & altricem omnium terrenorum animantium. constrictam limitibus per omnia uadentis & cuncta continentis poli diei noctisque custodem locauit. antiquissimam & eximiae dignitatis deam. ex eorum numero qui intra mundi ambitum continentur deorum. Stellarum uero choreas. & alterius applicationes ad alteram. uariosque gyros quos edunt admirabili uenustate iuxta ambitum circulorum reditusque & anfractus ad eas sedes ex quibus progressae sunt. accessus etiam & recessus. cumque contigue sibi inuicem fiunt. quales excogitatione sua conditiones accipiant. quamque. & cuiusmodi nanciscantur: qualitatem ex uaria dissignatione. cumque quod aliquanto interuallo temporis fieri solet. certe sol. & stellae mersae. ac latentes operiuntur quae significent. & mox. aut aliquanto post futura portendant. tum cum insolitis horis. curriculisque temporum rursus emergunt. & apparent. quantos denuntient motus. his qui rationem motus earum intellegere possunt.

s. id animae motum exaequantem.

id 2ᵒ. & qui circa semet uertuntur. & qui propter stellas ad occidua.

cuncta quae huiusmodi ... atque ... nichil agetis ... fru stra laboratum est. maxime cum motus earum ... septio quae sic ... atque oculis disputatum ...

Quapp̄t. ea que de sideribus. inuisibilibusq; diuinis potestatib; dicta sunt. satis supq; dicta finem habeant suum. Actū inuisibilium diuinarū potestatum q̄ demones nuncupant̄ prestare ratione̅. maius ē opus quā ferre ualeat hominis ingeniū. Igit̄ compendiū ex credulitate sumatur. Credamus ꝗ his q apud se tīn prius. cum ipsi cognatione̅ ꝑpinquitate̅q; diuini generis ꝓferrent. De natura deorum maiorum. atq; aliorū deq; genituris singulorum. aeterna monumenta in libris posteritatis reliquere. Certe deorū filiis aut nepotibus. satis inreligiosū. quamuis incongruis sed necessariis ꝓbationib; dicant. tamen quia de domesticis reb; ꝓnuntiant. credendū ēē. merito puto. Sit ꝗ nr̄a qq credulitas comes asseuerationi priscorū uirorū. q. terre. celiq; filii sint oceanus & thetis. horū porro saturnus. & rhea. & forcus. saturni porro & rhee ꝓles. iuppit̄ & iuno. & ceteri qui sunt in ore hoīnū a menṫib; & de quorū frat̄nitate̅ fama celebratur. atq; ex his alii nati sint qui putantur. Eis igitur omnib; q t uident̄ in uertis celestib; flāmanti corpore. t n̄ uident̄. natis. atq; altis diuinitate̅q; optinentib;. ꝯditor uniūsitatis ds̄ obseruanda iubet. sancitq; oratione tali. Di deorū quorum opifex idē. patēq; ego. opera siquidem uos mea. dissolubilia natura. me tam̄ ita uolente. indissolubilia. omē siquidē q. uinctū ē. natura dissolubile. At ū q. bona ratione uinctū atq; modulatum ē. dissolui. non ē uelle dei. Quapp̄t. quia facti generatiq; estis. inmortales qdē nequaquā. nec omnino indissolubiles. nec tm̄ umquā dissoluemini. nec mortis necessitatē subibitis. quia uoluntas mea maior ē nexus. & ingetacior ad aeternitatis custodiam. quā illi nexus uitales ex qb; aeternitas ūra coaugmītat.

atq; composita ē. Iubendi g° q; iubeo · causa hec ē · Tria etiā nc̄
mortalia desunt uniuersitati quibus carens uniuersa res · per
fectione indigebit · Erit porro inpfecta · si uniūsa mortalia gn̄a
intra conseptū suū minime ɔtinebit · Oportet autē si erit mun
dus pfectus · futurus pueniet · Porro hoc eadē uirtute aucto
ritatis meę · ēē plenā uniūsi generis substantiā · quo animalib;
singulis suppeditato uiuendi uigore · ea q̄ sunt meliora pximā
diuinitati fortunā · dignitatē q̄q; sortiantur. Quappt̄ ut &
mortalia sint · & uniuersa res non indigeat pfectione · si sit tota
atq; uniuersa · uere iubeo aggrediamini sc̄dm naturā morta Ffex agſ.
liū generū institutionē · Imitantes g° meā iuxta effectū urm̄
sollertiam. Ita instituit · atq; extricat · mortalia · ut qb; con
sortiū diuinitatis & appellationis parilitas cōpetit · diuina
p̄ditū firmitate fingens · erit uō tale q. uob obsequi · iusti
ciamq; colere pspexeritis. Huius g° uniuersi generis sementē
faciā · uobisq; tradam · uos cetera exequi par ē · ita ut inmor
talem celesteq; naturā · mortali textu extrinsecus ambiatis ·
iubeatisq; nasci · cibumq; pbeatis · & incrementa detis · ac post
dissolutionē · id fenus q. crediderratis · facta secessione animi
& corporis · recipiatis · Haec dix · & demū reliquias prioris
ɔcretionis · ex qua mundi animā cōmiscuerat in eiusdem cra
teris sinū refundens · eodē ppemodū gn̄e atq; eadē rati
one pmiscebat · nec tamen eadē exoriebatur puritas · sere
nitasq; puentuum · nec tam inmutabilis pseuerantię · sed
secundę ac tertię dignitatis coaugmentata · Quę mox uni q
uersę rei machina · delegit animas stellarū numero pares ·
singulosq; singulis cōparauit : easdēq; uehiculis cōpetentib;

superimpositas uniuersę rei naturam spectare iussit. legesque im
mutabilis decreti docuit. ostendens quod prima quidem generatio
uniformis in omnibus eiusdemque ordinis esset futura. ne cui competens
iustum aliqua ex parte minueretur. oportebat porro satas eas cer
tis legitimisque temporum uicibus piissimum nationis animalium. quodque
prae ceteras animantes deum suscipiat afferre frugem. Esse
autem naturam hominis geminam. cuius quod melius sit genus. censendum
c fore uiri nomine. Cumque necessitate decreti corporibus in
serentur. corporeaque suppellex uarie mutabitur. quibusdam labentibus
et aliis inuicem succedentibus membris. primo quidem sensum ex
uiolentis passionibus excitari. post quem. mixtam ex uoluptate tris
t ticiaque cupidinem nasci. Tum uero metum atque iracundiam ceterasque
pedissequas earum perturbationes diuerso affectu pro natura sua
et quę .i. inuitiones. permouentes. quas quidem (s. uicia) si frenarent ac subiugarent. iustam
(animalibus) his lenemque uitam fore; si uincerentur. iniustam et confragosam;
et uictricibus quidem. ad comparis stellę contubernium. sedemque
reditum patere. acturis deinde uitam ueram et beatam; uictas
porro mutare sexum. atque ad infirmitatem naturę muliebris
relegari. secundę generationis tempore. nec a uitiis intempe
rantiaque discedentibus. tamen penam reiectione in deteriora
cessare. donec instituto. meritisque. congruas inmanium
p ferarum induant formas; Causamque malorum non prius fore
quam consecuta eas rata et eadem semper uolueris illa mundi
circumactio. cuncta rerum uitia. ex igne. et aqua. terraque. et
aere contracta omnemque illuuiem deterserit. inconsultis et im
moderatis erroribus ad modum. rationibusque temperiem reda
ctis. quo positis sordibus expiatę purificatęque demum ad antiquum

imbecillitate discernendi autumant? Estq; hec earū plena er-
roris & falsitatis opinio orta ex depravatione sensuū. nec habet
ullū certū ducē talis pagratio. Cumq; extra positi sensus pul
saverint animā vehementius omēmq; eā possederint. tunc
illa subiugata et serviens. pontifitiū aliquod et potestatē re
tinere falso putatur. idemq; passionib; aegra. & initio cū incor
porata ē. quādiu pinde afficietur. amens erit; At postquā
incrementi nutricationisq; tenui iam rivo meatus effluet.
animeq; circuitus tranquilliore motu viā suā pagret. pro
cessuq; temporis sedatiores erunt. ut pote. que a nature
sue competenti motu minime exorbitent. facile iam nature
diversa vitia. bonitatemq; & honestatē semp eiusdē cū alterius
appetitu. alterius vō detestatione secernet; hominemq; ita in
stitutum. plena & incolumi prudentia tuebuntur; Ac siq;
ad hunc statū accedat auxiliatrix eruditionis honeste. mora
tionisq; diligentia. inmunis (securus) omī pturbatione atq; aegri
tudine ducet aevū. sinegleg: & claudū iter vite serpens.
cū familiari demū stulticia. revocabit ad inferna. Sed hec
quidē novissime pertinent. meritis iā vite locatus; Nunc vō
divine pvidentie spectari pensū convenit. ex mēbrorum ratio
nabili conformatione. q̄ suspiciendo vitali vigore celestis ap
parabat pspicientia. Principio figurā capitis. divine pote-
states quib; informandi corporis erat offitiū concreditum ē
mundi figurā mutuate. teretem. globosamq; pinxere. eideq;
duos circuitus venerande divinitatis innexuere. Est aut caput
pret ceterū corp honoratius. & optima (pr) ti quadā eminentia.
cui reliqua membra dominatui parent. atq; obsequuntur.

s duas dī circuatt[iones] . intelligentiā . & opinionem.

iure meritoque subiecta. ne sine sede humilis. immo plane iacens.
asperas commoueretur. terrenarum lacunarum offensiones, praecipi
tatis. & item decliuitatis incurreret. maxime. cui erat necesse
cuncta motuum genera experiri. Hac igitur de causa. uehi
culo corporis ut pote arcis sustinetur. Addita est crurum quoque & bra
chiorum porrigibilis & flexuosa substantia. ut omittendi tenendi
progrediendi. resistendique usus ex arbitrio presto foret. eminente
diuino capitis gestamine. progrediendi porro commodius offi
tium. quam recedendi rata diuina mens. ire ulterius mage quam
recessim uoluit moueri. Priores quidem corporis partes meli
ores posterioribus iudicans. in homine primo omnium. e regione
certa capitis personam subdidit uultus. eamque appellauit faciem.
Eidemque instrumenta quae adminicularentur prouidis animae
motibus assignauit. E quibus primi luciferi oculorum
orbes coruscant. Hac de causa dati. Duae opinor uirtutes sunt
ignis. altera edax & peremptoria. altera mulcebris innox
iolumine. huic igitur ex qua lux diem inuehens panditur.
Domesticum & familiare corpus oculorum diuinae potestates com
mentae sunt. Intimum siquidem nostri corporis ignem. ut pote ger
manum ignis perlucidi sereni. & defecati liquoris poculos flu
ere ac demanare uoluerunt. ut perleues congestosque. & tamquam
firmiore soliditate probatos orbes luminum. quorum tamen esset
angusta medietas. subtilior serenis ignis. per eandem effluer&
medietatem. Itaque cum diurnum iubar applicat se uisus fusi
oni. tunc nimirum incurrentia semet inuicem duo similia
in unius corporis speciem cohaerent. Quo concurrunt oculorum
acies. emicantes quoque. & fluentis intimae fusionis acies

contiguae imaginis occursu repetitur. Toti igitur hoc simile eandemque sortitum passionem & ob indifferentem similitudinem eiusdemque passionis effectum, cum quid aliud tangit, vel ipsum ab alio tangitur, tactuum motum diffundens per omne corpus, perque corpus usque ad animam pergens, sensum efficit qui visus vocatur. At postquam in noctem discessit cognatus ignis, desertum lucis eius auxilio consortioque velut viduatum habens, utpote ad dissimile procedens, propterea immutatum extinguitur, nullam habens cum proximo tunc aere communicationem, utpote splendore ignis carenti, videreque desinit factum illecebras
O mni. Etenim divinae potestates salutem oculis tegmen palpebrarum machinatae sunt, quibus obductis vis illa ignis intimi conniventia tegminis coercetur, compressaque funditur per membra, mollitisque & relaxatis convalescit quies. ob delusione

Quae cum est vehementior, motuum reliquiis cuiusmodi erunt, & quibus in locis reliquiae, talia pariaque somniorum simulacra nascentur, eorumque expergefactos quoque memoria comitabitur.

At vero simulacrorum quae in speculis oboriuntur, umbrarum etiam quae in humida cernuntur superficie, facilis assecutio est; siquidem utriusque ignis tam intimi quam extra positi concursu incidente inter se tam aliqua levique materiae superficie, formatique in multas & varias figuras simulacra ex levigati corporis conspectu resultant. Dexterae porro partes quae sunt sinistrae videntur in hisdem spectaculis insolito quodam more, propterea quod dextris partibus visus contra sinistram partem speculi, sinistris item contra dexteram positis, motu facto corporis ex adverso partis eius unde motus fit, gesticulatur motus imago. At vero dexterae corporis partes dexterae ita ut sunt in speculis quoque sinistrae quae item sinistrae videntur, cum excitatu visus & splendoris e speculo

corpulentior conglobata imago recedet. Quod fit quotiens terra
speculi serenitas. hinc inde tumidiorib & puectis in molē laterib
dexterā usus partē in leuā speculi. leuā itē in dexteriora deicit.
Cuius speculi demū si talis facta erit conuersio. ut elatiores illę
partes. altera superior. altera inferior locentur. resupini uultus
apparebūt uidentis splendore luminis e superiore margine cū
sūmis oris partibus. & ipso capite ad inferiora deiectis. similis
porro. ut mento genisq; ad superiora sublatis. qui quidē sensus
famulantur actib opificis dī. sūmā optimāq; & primariam
speciē molientis. sed uulgo p semetipsos sentire existimantur.
& agere aliquid. ut si qs non opifici. sed serrę t ascię tribuat
effectū operis auctoritatē. cum a se plurimū distent causę.
& ea q̄ causā sequuntur. licet enī corporea sint fundamenta om
niū sensuū. qđ tm̄ sentit. alienū a natura corporis. excipit
sensus puro ⁊ incorporeo uigore. Quippe corpora. frigus. &
calorē. astrictionē. ⁊ relaxationē. intellectūq; in reb. ratione.
prudentiaq; agendi sciunt. Sed q; ex omnib q̄ sunt. intellectū
prudentiāq; ht̄ sola anima. hoc porro inuisibile. At uō ignis
& aqua ceteraq; materię uisibilia sunt corpora. Oportet autē
intellectus disciplinę amatorē prudentissimę naturę prin
cipalem causam. non adminicula causę principalis inqui
rere. Illas uō q̄ ab aliis motę mouent alias. secundas existi
mandū. Nobis qq; igitur in eundē modū faciendū ē & de utroq;
genere causarū disserendū ē. sed separatī quidem de optimis.
quę cū intellectū. prudentiaq; cuncta honesta. & bona mo
liunt. seorsū uō de his q̄ mente prudentiaq; cassę. temere &
ut libet cfusa & inordinata. q̄ faciunt relinquunt. Et de

oculorū quidem ministerii causa. ob quā nacti sunt ea. quam
hnt uirtutē satis dictū. De p̄cipua tam̄ utilitate operis eorū.
mox erit aptior disserendi locus. Visus enī iuxta meā senten
tiā causa ē maximi cōmodi. plerisq; non ociose natis atq; insti
tutis. ob id ipsū q nc̄ agim̄. Neq; enī de uniũsa re quisquā q̄reret
nisi prius stellis sole celoq; uisis. ac nc̄ diei noctisq; insinuata
nobis alterna uice. mensis. annoꝝq; obitus. & anfractus nati.
torūq; ipsorū dinumeratio. & ex dinumeratione pfect̄ & absolut̄
extitit numer̄. tū temp̄ris recordatio. q naturā uniũse rei q̄ri
docuit. curāq; inuestigationis iniecit mentib;. quasi q.dā semi
narium philosophie pangens. quo bono nichil unquā maius
hominū adgeri diuina munificentia cōmeauit. Hoc ḡ maximū
beneficiū uisus. oculorū dico ēē. minora alia preter eo.
Quib; quia philosophia motib; carentes. ceciq; mestā uitā lugu
bremq; agt̄. nob̄ uō causa dicenda demonstrandaq; uidetur.
diuini muneris. q puidentia cōmenta ē salubrit̄ hactenus.
Deū oculos hominib; idcirco dedisse. ut mentis puidentieq; cir
cuit̄. qui fiunt in celo notantes. eorū similes. cognatosq; in usū
redigerent sue mentis. circuitusq; anime. qui animaduũsiones
seu deliberationes uocantur. quā simillimos efficerent. diuine
mentis puidis motib; placidis. tranquillisq; pturbatos licet.
confirmatoq; ingenerate rationis examine. dū imitant̄ aplane
mundi intelligibilis circuactione sue mentis mot̄ erraticos
corrigant. Eadem uocis qq; & auditus ratio ē. ad eosdē usus.
atq; ad plenā uite hominū instructionē datorū. siquidem
ppterea sermonis ē ordinata cōmunicatio. ut presto forent
mutue uoluntatis indicia. quantūq; p uocē utilitatis capit̄

ex musica. totum hoc constat hominum generi propter armoniam tributum. armonia vero id est modulatio. ut potestate intentio modificata. cognatas et velut consanguineas habens commotiones animae nostrae circuitionibus prudenter utentibus musarum munere temperantiaeque causa. potius quam oblectationis satis commoda. quippe quae discrepantes et inconsonantes animae commotiones ad concentum exornationemque concordiae musis auxiliantibus revocet. Rithmus autem datus. ut medela contra inlepidam. numerorumque et modorum nesciam. gratiaeque expertem plerisque naturam.

Nunc quoniam cuncta exceptis admodum paucis executi sumus. quae providens noster intellectus constituit. oportet de illis etiam quae necessitas invehit dicere. Mixta siquidem mundi sensilis ex necessitatis intelligentiaeque coetu constitit generatio. dominante intellectu. et salubri persuasione rigorem necessitatis assidue trahente ad optimos actus. Itaque victa. et parente persuasionis auctoritatibus necessitate prima rerum. mundique exordia constiterunt. Si quis ergo vere iuxtaque meram fidem mundi huius institutionem insinuaturus erit. hunc oportet erraticae quoque causae speciem promonstrare. Quod ita demum commode fiet. si ad eorum quae erroribus implicant originem facto recursu perinde ut in his quae ex mente sunt fecimus genituram substantiamque eorum ab exordio retexamus. naturamque ignis et terrae. ceterarum item materiarum ex quibus mundi sensilis coaugmentata molitio est. consideremus. nec naturam modo veram illam veterem quae fuit ante generationem. sed antiquas etiam ipsorum elementorum perpessiones. nullus quippe adhoc usque tempus genituram eorum indicavit. sed tamquam scientibus quid sit ignis et cetera. sic loquimur.

et dicimus initia universitatis constituentes ea, que ne sillabarum
quidem locum vicemque pueri examinis ratione obtinet. Nostra quidem
hec professio: nichil ad presens de universitatis vel initio vel initiis,
ut quidam putant, esse dicendum. non quo sit ullum impedimentum
preter inextricabilem difficultatem. sed quia instituto sermone
sit impossibile ad modum pueritie ad explanationem rei. Neque
igitur vos id expectatis. nec ego mihi persuadeam posse me tanti
et tanti operis sustinere. Atque illud potius observabo quod initio
sermonis precario petitu in rebus imaginariis probabilibusque ad fallendum
rationibus rerum earundem veri similibus assertionibus imaginariisque
contentus sim. initia singulorum et universorum originem pandens.
Deum igitur etiam nunc auxiliatorem invocabimus. ante auspicium dic
tionis liberatorem ex turbida et procellosa cepti sermonis iactati
one. Erit igitur initium tale demum universitatis imaginarie rei. eademque
magnificentius dividetur. Etenim tunc due modo species ve
niebant in divisionem. At nunc tertium quoque aliud oritur genus.
quippe in prioribus duo nobis satis habunde sufficere videbantur.
unum perpetuum carens generatione exemplaris eminentie.
alterum simulacrum et imago eius aeternitati propagata sedem ge
nerationis. idque visibile. At vero tertium. tunc quidem minime di
visimus. at nunc impositura nobis necessitatem ratio videtur ire ob
viam. manumque conserere adversum inexpugnabilem omni ratione
et omni eloquio fraudem. crassis tenebris involutam. Quam igitur
eius vim. quamve esse naturam putandum est? opinor omnium
que gignuntur receptaculum esse. quasi quandam nutriculam.
Atque hoc quidem de ea dicitur. verum est quidem. sed dicendum videtur pau
lo apertius. Est tamen arduum magis quod prae confundi mentis

acie necesse ē. & aestuare tā de igne quā ceteris materiis. qui
magis aquā iure aquā dici. putariq; oporteat quā terrā. cum
nulla sit certa & stabilis ꝓprietas corporū. q̄ cuiusq; indicet natu
p ralē germanitatē. Principio. ut de aqua cui͞ nos modo fecim͞
mentionē ordiamur: cū astringitur inglaciē. certe saxū. terre
neq; soliditatis corpus & minime fissile apparet. Eadem hec
ignita. & diffluens. discretaq; uarie. in humorē. sp̄m. & aerias
auras dissoluitur. Aer porro exustus. ignē creat. rursūq; ex
tinctus ignis. aer corpulentior factus instituit. aer itē crassior
factus. in nubes nebulasq; ↄcrescit. Quib; elisis et expssis. plu
uię. stagnorūq; & fontium largitas. demumq; ex aqua terrenę
moles aggerantur. Atq; ita circuitu quodā uires. fomentaq;
generationis corporib; inuicē mutuantib;. nec in una eadēq;
forma pseuerantibus. quę tandē erit certa eorū & a cuncta
tione semota compͤhensio. nulla certe. Quapp̄t. de cunctis
huiusmodi mutabilib; ita ē habendū. hoc sępe q alias alio for
matū nobis uidetur. & plerūq; iuxta ignis effigiē. non ē opinor
ignis. sed igneū q̄dam. nec aer. s aerium. nec omnino quicquā
uelut hn̄s ullā stabilitatē. Deinq; ne p̄nominib; quidē ullis
dignanda sunt. quib; in demonstratione uti solemus. cū dicim͞
hoc & illud. fugiunt enī. nec expectant eā appellationē. quę
de his tamquā existentib; habetur. Igit̄ ignē qq; tū ēē uere pu
tandū q̄ semp idem ē. & omē cui͞ ꝓp̄etas manet. At uō id in quo
fieri singula hęc uident & demū dissolui. pemptaq; ad alias
inde transire formas. solum illud appellandū puto certo pno
mine. recte quippe de eo dici posse hoc & illud. Porro q recipit
qualitatē l eciā uera potest in contrarias qualitates. calidū dici.

& candidum· pprioq; & certo nomine appellari· q sit incertū &
mutabile minime conuenire· sed opinor aptius & iā nc̄ de eodē
erit dissertare conandū. Siquis enī cunctas formas· figurasq; ex
una eademq; auri materia factas· iugit̄ & sine intermissione in
alias atq; alias reformet· tunc siquis electa qualibet una figura
querat· que sit· opinor posse firmit̄ & diligent̄ ac sine rep̄hensi
one· responderi illud aurū ēē· nec addere trianguli· cylindriue
cuiusue alterius uidebitur· eadem & consimilis ratio difficul
tasq; in ea natura· que cuncta recipit corpora repperitur· hec
quippe minime recedit ex conditione ppria· recipit enī cuncta
nec ullā ex eisdē formā trahit· & cū uelut intra gremiū eius
formentur q̄ recipiuntur· ipsa informis manet· estq; usus eius
similis molli cedentiq; materie in quā imprimuntur: uaria
signacula· moueturq; & conformatur omnimode ab introe
untib; ipsa nec formā nec motū hn̄s ex natura sua· Que uō
ingrediuntur formas mutant· aliasq; alia & diuersa cer
nunt̄· eadēq; q̄ introeunt· & egrediunt̄ simulacra sunt uere
existentiū rerū· miro quodā uixq; explicabili modo formata·
ab hisdem uere existentib; reb;· quē admodū mox demonstrare
nitem̄ pluribus. Ad uero nunc trinū genus animo sumen
dū ē· q gignitur· itē aliud· in quo gignit̄· preterea tertiū·
ex quo similitudinē trahit· mutuaturq; q gignitur· Decet
g̊ facere cōparationē· similitudinēq; impertire· Illi quidem
q suscipit matris· at uō unde obuenit patris· Illa aut̄ nature
que inter hec duo ē· plis· simul ita intelligendū ē fieri non posse·
ut una existat facies que omīs rerū omnium formas uultusq;
contineat· uariaq; corporis undiq; ora demonstret· nisi subiecto

prius informi aliquo corporũ gremio purde · utque inpicturis
substernit̃ infectio decolor adcolorũ lumina subuehenda.
Etenim si erit alicui eorũ q̃ in se recip receptaculũ simile · cũq̃d ob
uenit dissimile ẽ · discordabit opinor uultus eius cum intro
gressi corporis uultu · nullaq; exprimet similitudinẽ · Ex quo fit
ut receptaculi sinu nullã ppriã naturaliterq; expssã habeat
figurã · ppterea q; informis intelligatur · omni qppe forma ca
rens · ut qui odora pigmenta constituunt · ante omnia curant
ut nullius sint odoris pprii · q̃ condientur · susceptura scilicet
humidos sucos odoraminũ · & q materiis mollib · impssioniq;
cedentib insignire formas aliquas uolt · pure leuigatas in ap
parata leuigatione apparere faciuntur · sic ei q; omnibus reru
omniũ formis & figuris aeternę uitę · mansurisq; psecula recte
insignitur · nulla omnino ppa species falsa opinione tribu
enda ẽ · ideoq; facti generati · uisibilis animalis matrẽ · corpo
reęq; substantię receptaculũ · neq; terrã neq; aquã nec uero
igne l aera · nec quicquã aliud q̃ ex his creatum ẽ · nec u ex qb
hęc ipsa subsistunt appellandũ · sed inuisibile potius speciẽ
quanta & informẽ capacitatẽ mira quadã & incomprehen
sibili ratione · inter nullã & aliquã substantiã · nec plane
intelligibile · nec plane sensibile positã · sed q̃ ex his q̃ in ea
comitant · intelligi tñ posse uideatur · Ignis quidẽ pars
eius ignita · humectata uõ pars eiusdẽ · aqua si modo ex pul
rei pars ulla dici potest · Terraq; & aer illa ratione · si forte
quasi simulacra eorũ recipit in se · de quib singulis huiusmodi
tractatus instituendus uidetur · Estne aliqui ignis se
orsum positus & incommunicabilis · ut cetere species quas

ɔcipientes mente dicimus sepe separatas a cętu corporearū.
specierū fore atq; typia exemplaria sensilis rei. an hęc sola sī
quę uidentur. quęq; corporis intentione sentiunt̄. nec pret̄ hęc
ulla sunt uspiā. sed frustra p̄sumitur ēē intelligibiles species.
quarū sint imagines sensiles. easq; nichil aliud ēē quā uerba.
quod quidē neq; examinatū relinqui placet. nec ad plixum
natura sua tractatū minime ꝑtinens ad rē uerboꝝ agmen
addendū. At uō siquis ample rei finis disceptationē com
ꝑendio dirigat. hunc certe asciscere opere pretiū facientis ē.
I p̄se igit̄ qd de hac re sentiā. dicā. Si intellectus. itēq; uera s.
opinio duę res sunt. necesse ē hęc ipsa per semet ē. intelle
ctu potius. quam sensibus assequenda. Sin uō ut quibsdam
uidetur uera opinio. ab intellectu differt. omnia q; corporea
sentimus. certa habenda sunt. Sed opinor duo ēē dicendū.
ꝓpterea q; utraq; magna differentia distant. quippe. quoꝝ alterū
doctrina nob̄ insinuet. alterū p̄suasionis assumptio. & alterū
quidē semꝑ cum ratione uera. porro sine ulla ratione alterū.
itē alterū nulla p̄suasione transducibile. alterū nutans in
certū semꝑ. & deriuabile. Quid. q; recte opinionis omnis uir
particeps. intellectus uō dī ꝓprius. & paucorū ádmodū lec
torū hominū. Quod cum ita sit. fatendum ē eiusmodi
speciem semotā a se[illegible] sibus insemet locatā. sine ortu. sine
occasu. q neq; in se [illegible] recipit quicquā aliunde. nec ipsa
ꝓcedit ad aliud quicquam. inuisibilē. insensilē. soli mẽtis
intentioni. animaduersioniq; p̄spicuā. Porro q; ab hoc secun p.
dū ē natiuū. sensile. sustentabile. consistens aliquo in loco.
& rursum cū immutatione & de interitu recedens. sensibus &

opinione noscendū. Tertiū genus ē loci. q̄ ne ad interitū quidē
ꝑtinet. sedem porro prebet his q̄ generantur. sed ipsū sine sensu
tangentis tangitur. adulterina quadā ratione opinabile.
Denīq; cū id animo intuem̄. patimur q̄ somniantes. putamus
enī necesse ēē omne q̄ ē in aliquo sit loco positū. regioneq; ob
tineat ullā. porro q̄ neq; in terra neq; in celo sit. minime existere.
Ob quā deprauationē. itemq; alias consanguineas. ꝑ etiā reputa
tione quidem. & consideratione uere existentis. uereq; ꝑui
gilis nature mente consistimus. ꝓpt̄ huiꝰ modi somnia. cum
ne imaginari quidem ullā huiꝰ lubrice speciē formāq; ualeam̄.
ꝓpriam quippe nullā habet. & habere omīs uidetur. cum
intra gremiū eius conuersione ad aliud ex alio forme transfi
gurantur. idemq; hoc in altero aliquā. & nullā substantiā
positū inuenitur. suā nullā habet. nec tamen nichil ē.
At enī uere existentiū rerū assertio. ꝑspicua rationis luce
firmatur. docens dū quidem erit hoc aliud. itēq; aliud aliud.
neutrū in neutro posse consistere. nec simul idē unū. & duo
fieri. Hec ē mee quidē sententie mens. ēē. & ante mundi
q̄q̄ sensilis exornationē fuisse tria hec. existens. locū. genera
tionē. Igitur generationis nutriculā humectatā modo. modo
ignitā. terreq; item & aeris formas suscipientē. ceterasq; pe
dissequas passiones ꝑpetientē. omn[illegible] form[illegible] uisu uideri.
[illegible]uod tam̄ priuati neq; similibus [illegible] uirib;. neq; exaequatis
potentiis instruatur. nichil ēē eius aequale. sed undiq; uer
gentē. et inpriū t absonū ꝑ ponderantē. agitari q̄dē mate
riis agitantib;. inuicemq; recip̄co pulsu pulsare. atq; agita
tione materias. Ex quo fluctu. turbatas materias in diuersa.

raptari. discernique a se. perinde ut que infrumiti purgatione.
pistoriis instrumentis motu. et excussione discerni uidemus.
grauia quidē & solida seorsum. tenuia uero et leuia in aliā partē.
sic illa quatuor: uelut in euripo fluctuante iactari. uel machinā
quadā facta ad motus ciendos dissimillima quęque a dissimilib;
plurimū. aliqua uero similitudine sociata. nequaquā dispari.
ppterea q; sedib; fuisse diuisa ante mundi scilicet exornationē.
Ac tunc quidem erat huiusmodi rationis expers rerū inordinata
confusio. Sed ubi cuncta redigi admodū placuit. ignē primo.
terrāq; & aera atq; aquā continuauit opifex deus. Non talia
ut nunc sunt. sed q preferrent elementorum uestigia. in eo squa
lore ac deformitate. qui apparet in his qb; diuinae ē pspicientiā.
Nunc uero singulis luce. ac specie tributa. numerisq; illustratorum
omniū genturā sequebatur. pulchris omnib; & non talibus
quondam institutis. Nunc iā ordinationē. genturāq; eorū
singulatī demonstrari conuenit. nouo quidē et inusitato ge
nere demonstrationis. uerū uobis. qui omīs eruditionis in
genuae uias peragrauertis neq; incognito. & ex leui am
monitione perspicuo. LIBER PLATONIS. II. FINIT.

INCIPIT COMMENTVM CALCIDII
DE LIBRO SCDO;

Mundi totius pfectionē ab opifice absolutā (pfectā) dō. preteriti opis
textu. secreuimus. platonicis dogmatib; quoad (in quantū) mediocritas
ingenii passa ē inherentes. iuxta nature contēplationē; Arti
ficiosaq; ratione deinde ante omīs (s. generationes) primā ptractat celestiū
omnium que sunt. Infixit g° rate atq; inerrabilis conuersionis
generationē; Corū & iā q mundus complectit (comprehendit). quo sit plena

Dicit platonē naturali inspectione tā cęlestia quā terrestria animalia in quatuor species dinumerare. illāq; mundi totius unitatē plene atq; pfecte animal subsistere.
Quod autē dic. quę sensilis mundi pximā s. n. intelligi illā uniu̅sitatē quatuor animaliū imagine sensilis mundi ad prime nanciscī. ut ille sensilis ex pfecto intellectualiq; ēē formalis noscatur. atq; p genitus.

perfectaq; uniuersa res. Animal. quę sensilis mundi pximā
similitudinē nanciscatur pfecto intelligibiliq; exemplari ē
se genito mundo. quatuor sensiliū animaliū species. tam
(plusica — ↄsideratione — dinu̅)
cęlestiū quā terrenorū naturali ↄtemplatione dinumerat.
Cęlestium quidē stellas. terrenorū u̅ uolatilia. & itē nantia
(planta — f. terra … — sinu)
queq; pterrā feruntur: iure dicta terrena. quippe. q̄ terra
nutriantur. & in eiusdē terrę gremio quiescant. Quodq;
corpora eorū ex maiore parte terrena. ex optinentis materię
(aequaliter — .i. supra extrinsecus)
uocabulo cognominantur. pinde. ut caelestia quę ex maiore
parte ignis puri liquidiq; concreta. Aeterni appellantur ignes.
(longe — ↄsideratione — quasi daimonas …)
Nec contentus supdictorū Animaliū demonstratione. porrigit
diligentiā usq; ad angelicę naturę quos demonas uocat extri
catione. Quorū q; ē purius. in aethere sedes hī. alterū in aere
(i. aqua)
tertiū in ea regione quę humecta ē ētia nominatur. quo
(penetralia)
interna mundi. congesta sint animalibus ratione utentib;
nec sit ulla ei regio deserta; Quē quidem tractatū. quod sit
(inuestigatione)
elatior & ultra naturę contemplationē. necessario differt. &
ait enī. post generationē stellarū ratarū. cum unaqueq; earū
diuinū Animal ēēt. utens corpore. mixto ex sincerissimis ma
teriis. iiii. & ex maiore parte ignis sereni. coruscū quoddam
Animal & formatū in modū sphęrę infixisse summo cū modu
lamine aplani globo. eumq; omnē huiusmodi luminibus
exornasse. Ubi u̅ mouendi usus ē necessarius uisus. ex omnib;
motib; duos hos tribuisse precipuos. unū ex accedenti. quo
rapit stellas aplanes ad occidua. quē motū nunc uocat in
antecedentia. Alterū u̅ principalē. qui ē circuactio. circaq;
semet uertitur. similē deliberatiuo animę motui. quinque

ceteris cessantibus motibus. Etenim locales motus septē sunt. De septē localib motibus.
Opinor quidem duo. iuxta longitudinē. id. ante. & post. Duo tē
alii latitudinē in dexterā & sinistrā. Duoq; alii. iuxta pfunditatē.
sursū & deorsū. & ultimi sup memorate circuactioni similis. qui
fixo circū uolat cardine. Quia g° ex his septē motib duū tantum
modo singulis ratis stellis. usū tribuit ds. principalē qdem circv
actionē. ex accidenti u°. qui fert in dextrā. recte dixit quinq; pre
terea motus alios uacare. Deinde ɔcludit cōmemorans de mo
tibus stellarū errantiū in supiorib disputasse. & celū qdem
ita exornatum ē. sapientib. & eternis animalib. & inquilinis.
Quod u° ɔseqns uideret. mortaliū qq; & obnoxiorū passionibus
animaliū demonstrari genituarā. Hec porro terrena. iure.
meritoq; prius. q̄ de terra ipsa dicenda existimabat. exponit.
Dicit aut quod Terram hanc qq ds constrictā limitib. pomia ::
uadentis & cuncta ɔtinentis poli ɔstituerit noctis dieiq; custodē. ::
Sed polū nuncupat eū qoniā mundi corp puadit axem. Constri
ctā u° dupliciter intelligendū. t iuxta pytagorā, ignem uertentē se circū
axem. Placet aut pitagoreis. ignē quidē ut potē materiarū
omniū principē medietatē mundi obtinere. quē iouis custodē
appellant. phunc porro moueri circū actas in gyrū tamquā
stellas. terram & antichonā. Quare t sic intelligendū. t aliqnto
ueri similius. medietati mundi adherentē quiescere terrā.
ppt eaq; & a platone. & a multis aliis. uestā cognominari. Deniq;
in fedro idem ait. Manet enī uesta in diuino domicilio sola.
Custodem uo & opificē diei & noctis dic ē. q peandē id terrā
uectus sol. partes eius subiectas sibimet illustrans. diē facit.
Cū uo obiecerit se. ex aliqua parte solis anfractib. terra ipsa

obumbrat̄. itaq; ex umbris crassa noctis caligo succedit. simul q̄
inmobilis terra ē. significanter eam custodē noctis. & diei cogno
minauit. Neq; enī pereunte die nox nascit̄. t noctis amissione dies
oritur. sed utraq; salua. succedit altera. Quia u̇ hoc fit p̄ eā inde (inmobilitate)
fesse ipsa manente sēp in una sede. spectatrix ē opinor eoꝝ. que
uelut ante ɔspectū suū gerunt̄. meritoq; custos. Antiquissimā
uō deorū dicit opinor. t quia locus ē animaliū capax. regio porro
& loc̄ ꝓoguet̄. q̄ in loco s̄ necesse ē. t quia puncti ratione obtinet;
hoc porro antiquius ēē omī magnitudine atq; omib; q̄ntitatib.
naturalīq; q̄dā mentis ɔceptione ꝑnoscit̄. uelut ait hesiodus. Prima
hec caligo. dehinc post terra creata ē Spirantū sedes firmissima
pectore uasto. Post enī chaos. quā greci hylen. nos siluā uocam̄
substituisse. Terrā docet inmedietate mundani ambit̄. ut funda
menta fixam & inmobilē. Nobis aut̄ natura tributū ē id qd̄
stat. prius his q̄ mouentur mente ꝑcipere; omis quippe motus
post statione sumit exordium. Stellarū uō errantiū opera
que ꝓpt̄ modulatā & ɔsonā celebrant̄ agitationē. quā idem ap
pellat choreā. in ꝓgressib; & anfractib; earundē stellarū ꝑspi
cue uidentur. ut cū apparent nimio quodā incitatoq; cursu
ꝓmote longius. t cū diu stare in uno atq; eodē loco. & item cum
retrorsum ferri putantur. tam in coitib; q̄q. & effulsionib;.
& absconsionib. t in eois. t in occiduis conuersionib; q̄q & ar quinoc
tus. omib;q; transfigurationib. hoc amplius in defectionib. &
reparatis illustrationib. deq; ceteris huiusmodi. siquis dedita
opera disputet. hunc frustra dic̄ terrere sup̄uacuū laborem.
(t pertrā astroꝝ)
Propt̄eaq; excusat. ratus. tractatū istū ad astronomiā potius.
(t naturę rationem)
quā phisiologiā ꝑtinere. Parabulas enī quasdā appellat. qui

Dehinc uersus hesiodi.

comitatus sunt siderum. ut iuxta solem individui semper mercurius et
lucifer; reciprocos circuitus. quos astrologi regradationes vocant. pro-
gressus item ad praecedentia profectionem. Duplex vero est coniugatio. altera *[N de duplici coniugatione]*
per catheton. altera per diametrum. atque ea quae per cathetum fit. significat
cuius modi stellae. qualibus coeant. quaeve sit eorum coetus significatio.
Per diametrum vero contra distantium a se stellarum positionem vult intellegi.
cum ex medietate stellae ad alterius contra positae stellae medietatem.
directa linea conectit. et iungat utramque. Quos vero defectus ma- *[De defectibus siderum]*
thematici vocant. plato obstacula appellat. propterea magis et aliquanto
significantius. non quo sibi invicem obsistant. sed quo nobis e terra
spectantibus. inferioris subiectu. visus arceatur stellae superioris.
proptereaque deficere. ac laborare; propter obiectum inferioris superior
existimatur. Item inquit; Quae longo intervallo rursus appa-
rent. metus. et quaedam portenta significant. vel mox futura vel serius.
Significationem vero pertinere ad deos. qui de his rebus ratiocinari possi-
putat. Ex quo intellegi datur. non stellas facere. quae proveniunt.
sed futura pronuntiare. Qua ratione secutus etiam vates homerus.
ortum caniculae. canem orionis appellat. cum hanc eandem stellam astro-
kynon quidam. aegyptii vero selochim vocent. cuius complet annus.
qui cynicus vocatur. annis mille quadringentis sexaginta.
Dicit autem homerus de hoc sidere. hactenus. Iste quidem clarus. *[Quid homerus dixerit]*
sed tristia fata minatur. Tunc opinor cum fuerit intervallo
temporis visus. videtur porro. interposito quadriennio. sed
non in hisdem locis. quater porro trecentis sexaginta quinque.
quadriennius complet cinicus annus. Aegyptiorum quoque prophetae. *[De anno cinico et quid prophetae aegyptiorum dixerint]*
stellam quandam aliquot annis non visam verentur. quam vocant. ahc. *[stella aliquot annis non visa]*
Porro sidus exoriens. morbos populorum. multorumque optimatum mortes.

Quid homerus egyptius fuerit.

denuntiat. Homerus denique quidem fuerit Aegyptius. siquidem
thebanus fertur. quae ciuitas est apud aegyptum nobilissima.
idipsum latenter exsequitur in iliadis exordio. cum dicit. Propter iram
achillis cuius pater peleus. mater uero maritima dea fuerit. morbum
atque interitum non modo clarorum uirorum. sed aliorum quoque animalium et
pecorum bello necessariorum extitisse. Id quidem sumpto exordio.
cetera poetica licentia finxit. Est quoque alia sanctior et uenera

De stella quae magis effulsit ortu domini protenti.

bilior [al. historia] res gesta. quae perhibet ortu stellae cuiusdam. non morbos mortesque
denuntiatas. sed descensum dei uenerabilis ad humanam conseruatio
nis rerumque mortalium gratiam. Quam stellam cum nocturno itinere
suspexissent chaldeorum profecto sapientes uiri. et in consideratione
rerum caelestium satis exercitati. quaesisse dicuntur recentem ortum dei.
repertaque illa maiestate puerili. ueneratos esse. et uota tanto deo
conuenientia nuncupasse. quae tibi multo melius sunt comperta quam ceteris.
Iam uero naturae daemonum praestare rationem maius esse opus dico. quam
praeferre ualeat hominis ingenium. non quo disputatio haec a philosophis
sit aliena. quibus enim aliis magis competat. sed quia inquisitio istius
rei primariae superuectaeque [i. multum elatae] contemplationis sit. quae appellatur
epoptica. altior aliquanto quam physica. propterea nobis qui
de natura [i. de phisica] rerum nunc disputamus. nequaquam conueniens esse uide
atur. Idem tamen breuiter et strictim de his potestatibus quae dei putantur
locuti. credo propterea. ne mundi constitutio imperfecta relinqueretur.
ex quotacumque parte si sileret. De huiusmodi rebus credulitate magis
quam persuadente probabilitate ostendit. oportere credulitatem omnes
doctrinas praecedere. maxime cum non quorumlibet [i. uulgarium]. sed magnorum
et prope diuinorum uirorum sit assertio. denique non frustra de pyta
gora dictum. ipsum dicere. propterea ulterius quaeri non oportere.

Ergo inquit · neque probationes semper adhibendę · nec persuadens
assertio his quae dicuntur a priscis diuina quadam sapientia preditis · et
simul exponit ea quę orpheus et linus et museus de diuinis
potestatibus uaticinati sunt · non quo delectaret aut crederet · sed
quia tanta esset auctoritas uaticinantium · ut his asseuerantibus par
tus credi non oporteret · At tamen in eo libro qui philosophus (so) in
scribitur summa diligentia praecipuaque cura omnis exequitur huiusmodi
quaestiones · priscorum hominum genus · omnia quae ad usum hominum uiteque
agenda facultatem · diuino (siue) consilio prouidentiaque demanant ·
auxiliantibus atque operantibus tam potentius quam rationibus hęc
ipsa quae auxiliantur deos existimasse · propterea quod rudibus animis
nondum insedisset dei ueri sciscitatio (inquisitio) · Erant enim pastores ·
et siluicedi · cęterique huiusmodi · sine studiis humanitatis · quos
cladis publicę superstites fecerat oportuna habitatio extempestatum
atque illuuionis incommodo · Quę poetę postea blandien
tes humanis passionibus propter cupiditatem lucri · uersibus suis for
mata · membratimque effigiata · Amplis (magnis) et reconditis nominibus ex
ornauerunt · usque adeo · ut etiam uitiosas hominum illecebras ·
turpissimosque actus deos cognominarent · obnixos (et obnoxios) passioni
Itaque factum ut pro gratia quae ab hominibus debetur diuinę prouidentię ·
origo et ortus sacrilegio panderetur · cuius erroris opinio creuit
inconsultorum hominum uanitate · Haec ad presens plato quidem
de demonum genere disseruit · nos tamen oportet · et si non usquequaque
ueram · eorum breuiter explicare rationem · quę est huiusmodi · Quinque
regiones uel locos idem plato esse dicit in mundo capaces anima
lium · habentes aliquantam inter se differentiam positionum · ob
differentiam corporum · quae inhabitant eosdem locos · Summum enim

De libro qui philosophus nominatur ·

esse locum atque ignis sereni. huic proximum aetherium. cuius corpus igneum
esse aeque. sed aliquanto crassiore. quam est altior illa celestis. dehinc
aeris. post humecte substantię. quam greci ygranusian appellant
quae substantia humecta aerę crassior. ut sit aer iste quem homines
inspirant. imus vero atque ultimus est locus terrę. Quę porro in locis
differentia est. etiam eadem in magnitudinibus invenitur. celestis max
imus. quippe qui omnia infra complexum suum redigat. brevissimus terrę
qui a ceteris omnibus corporibus ambitur; iuxtaque rationem continui
competentis. ceteri medii. Cum igitur extimi id est summi atque imi celebrentur
convenientibus animalibus. naturę suę scilicet ratione viventibus.
celestis (scilicet locus) quidem stellis. terrestris autem hominibus. consequens est etiam ceteros
locos regionesque interiectas. plenas esse rationalibus animalibus
existimari. nequis locus mundi desertus relinquatur. Et enim est ab
surdum homines quidem imam mundi regionem inhabitantes. fra
gili corpore. animo cum amentia. et sine sinceritate pleno pęni
tudinis ob inconstantiam commotionum suarum. alias aliis atque aliis
placentibus rationabiles animantes putari. Stellas vero prudentis
naturę. ob eternam actuum suorum constantiam. nulli poenitudini
obnoxias. puro minimeque dissolubili corpore. ut pote que extimas
ignis cuncta ambientis regiones incolant. sine anima fore.
carere etiam vita putare. Cui quidem rei hebreorum quoque sententia concinit
que perhibent exornatorem mundi deum mandasse provincia. Soli
quidem. ut diem regeret. Lunę quidem. ut noctem tueretur. Ceteras quoque stellas
disposuisse tamquam limites temporum. annorumque signa. inditia quoque
futurorum proventuum. Quę cuncta certe tam moderate. tam prudenter
tam iugiter continueque agi sine rationabili. quin potius sine sapien
tissimo rectore non possent. Quare cum divinum sit quidem. et immor

tale genus animaliū. cęleste. sidereū. temporariū u̅. & occiduū
passionumq; obnoxiū. terrenū. necesse ē ēē int hęc duo medietatē
aliquā conectentē extimos limites. sicut in armonia uidem̄ &
in ipso mundo. Ut enī sunt in ipsis materiis medietates. q̄ int
positę totius mundi corpus ɔtinuant iugit̄. suntq; int ignē
& terrā duę medietates. aeris & aquę. q̄ medię tangt̄ conectuntq;
extimos limites. sic cū sit inmortale animal & inpatibile.
idemq; rationabile. q, celeste dr̄. existente itē alio mortali
passionibq; obnoxio genere nr̄o. necesse ē aliquod gen̄ mediū
fore. q, tā cęlestis quā terrenę naturę sit particeps. idq; & im
mortale ēē & obnoxiū passioni. Talis ē porro natura demonū
opinor. hn̄s cū diuinitate ɔsortiū ppt̄ inmortalitatē. hn̄s & iā
cū occiduis cognationē. quia ē patibile. nec inmune a passio
nibus. cui affectus nob̄ q̄q; consulit. Huius porro generis ē
illud aetheriū. q, in scd̄o loco cōmemorauim̄ ēē positū. quos he
brei uocant scōs angelos. stareq; eos dnt̄ ante dī uenerabilis con
tēplationē. sūma atq; intelligentia acri. mira & iā memorię
tenacitate. reb; qdē diuinis obsequiū nauantes (exhibentes) sūma sapientia.
humanis u̅ prudent̄ opitulantes. Idemq; speculatores & exe
cutores. demones opinor. tāquā daimones dicti. Demones
porro. greci scios rerū omnium nuncupant. quosqdē p̄fectos (sēē)
sensili mundo. p̄mo qdē uoc̄ imitari aliquā putandū.
Ut enī dr̄ iuxta angelū. sic angl̄s iuxta hoēm. dehinc q, usui nob̄
sint interp̄tantes & nuntiantes dō p̄ces nr̄as. & itē hoīb; dei
uoluntatē. intimantes illi nr̄am indigentiā. porro ad nos di
uinā opē ferentes. Quā ob causā appellati angli. ob assiduū
officiū nuntiandi. Testis ē hui' benificii cuncta grecia.

om̄e latiū· om̄isq; barbaria· gratulationesq; poploꝝ· libris conditos
ad memoriā ꝑpetuitatis· Indiget porro natura generis humani
Hoc omnium scoꝝ angloꝝ officium nullo modo passionibus subiacere.
nimiū inbecilla suffragio melioris p̄stantiorisq; naturę· Quā
obcausam creator omnium & conseruator d̄s uolens ēē hominū
genus· p̄fecit hisq; q̄s recte regerentur· angelos siue demonas·
Nec nos terreat· nom̄ ꝓmiscue bonis & inp̄bis positū· quō nec an
głoꝝ quidem terret· cū angli partī dī sint ministri· q̃ ita sunt
sc̄i uocantur· partī adu̇se potestatis satellites· ut optime nosti·
gr̄· iuxta usurpatā penes grecos loquendi ɔsuetudinē· tā sc̄i s̄t
demones· quā polluti & infecti· de quib; mox erit aptior dispu
tandi locus· Nunc de eo gn̄e sit sermo· quo ait plato admirabili
quadā ēē prudentia· memoriaq; & docilitate felici· q̄ om̄ia sciat
cogitationesq; hominū introspiciat· & bonis quidem eximie
delectetur· inp̄bos oderit· ɔtinente se tristicia· quę nascitur
ex odio displicentis· solus quippe d̄s ut pote plenę ꝑfecteq; diui
tatis· neq; tristicia· neq; uoluptate contingitur· Cunctis ḡo celi
regionib; sortitis demonas inquilinos agi mutuos commeatus·
mediā mundi sedē incolentib; potestatibus obsequium celo
p̄bentibus· & iam terrena curantibus· quę potestates· aetherii
aeriiq; sunt demones· remoti a uisu nr̄o & ceteris sensib; quia
corpora eorū tantū ignis h̄nt ut sint ꝑspicua· neq; tantū terrę
ut soliditas eorū tactui renitatur· totaq; eorū cōpago ex ętheris
serenitate aerisq; liquore conexa indissolubilē coaugmentauit
superficiem· Ex quo nonnulli regionē hanc nr̄am· ΑΔΗ· interito
quod sit aides· h̄ ē obscura· cognominatā putant· Multos porro ēē
Quid hesiodus de numero angloꝝ ɔsenserit.
demones & iā hesiodo placet· Ait enī· ter ēē decē milia eorūq;
ēē tā in obsequio dī quā in tutela mortaliū· Non certā summā

constituens numerum eorum · sed iuxta vim plenum numerum trium · multiplicans decem milia · Erit igitur definitio demonum talis · Demon est animal rationabile, immortale, patibile aetherium · diligentiam hominibus impertiens · Animal quidem · quia est anima corpore utens · Rationabile vero · quia prudens · Inmortale porro · quia non mutat corpus aliud ex alio · sed eodem semper utitur · Patibile vero propterea · quia consulit · neque enim delectus haberi potest · sine affectus perpessione · aetherium item · ex loco vel ex qualitate corporis cognominatum · diligentiam vero hominibus impertiens · propter dei voluntatem qui custodes dedit ·

Definitio demonis.

Eadem haec erit definitio, aerii quoque demonis · nisi quod hic in aere transitat · et quanto est terrae propinquior · eo passioni affectus accommodatior · Reliqui demones · neque probabiles · neque ita commodi · nec invisibiles semper · sed interdum contemplabiles cum in diversas convertuntur figuras · exanguium quoque simulacrorum umbraticas formas induuntur · obesi (propensi) corporis illuviem trahentes · saepe etiam scelerum et impietatis ultores iuxta iustitiae divinae sanctionem · ultro etiam plerumque laedunt · tanguntur enim ex vicinia terrae terrena libidine · habentque inmanem cum silva communionem · quam malignam animam veteres vocabant · Hos quidam et huius modi demonas proprie vocant desertores angelos quibus nulla quaestio referenda est (vel super) de nomine · plerique tamen ex platonis magisterio demonas putant animas corporeo munere liberatas · laudabilium quidem virorum aetherios demonas · improborum vero nocentes · easdemque animas anno demum millesimo terrenum corpus resumere · Empedocles quoque taliter longevos demonas fieri has animas putat · Pytagoras etiam in suis aureis versibus · Corpore deposito cum liber ad aethera perges · Evades hominem factus deus aetheris almi ·

De insana sententia quorundam platonicorum.

Versus pytagorei.

In fama

De hominũ genere mira disputatio.

Error pessimus. omniũ enĩ naturarũ conditor d̄s ẽ.

Quib; plato minime ↄsentire uidet~. cũ in politia tyrannũ animã
faciet excruciari post mortẽ ab ultorib;. Ex quo apparet aliã ẽẽ
animã. aliũ demonẽ. Siquidẽ q cruciat~. & itẽ q cruciat. diu̾sa
ẽẽ necesse ẽ. q q; opifex ds. ante demonas instituit. quã nras
animas creauit. Qd q; has indigere auxilio demonũ. illos his uo-
luerit p̄bere tutelã. Quarũ tñ animas q̃ uitã eximie p̄ter primã
incorporationẽ egerint. uirtutis merito aeris & ẽiã aetherii
plagis ↄsecrari putat. a necessitate incorporationis immunes.
Hactenus de natura demonũ. deinde de mortaliũ gñe fit. At primo
de hominib; eorũq; ipsorũ sexu uirili. rationabilẽ animę partẽ
duplici uirtute preditã docens alterã q contemplat~ eandem
semp inmutabilẽq; naturã. ex qua intentione. mentis conua-
lescit sapientia. Alterã itẽ. q mutabiliũ generatorũq; opinatrix
ẽ. cui prudentię uocabulũ ↄgruit. Utraq; porro hanc animę
potentiã a summo & intelligibili dõ dic~ uniu̾si. corporis mun-
di sensilis uidelicet animę datã. cęteras ratione carentes
& occiduas animę portiones id ẽ appetitũ sensuũ. locularẽ motũ.
quaq; corpora nutriuntur. totiq; corpus iussu & ordinatione
architecti di. a generatis ab ipso potestatib; assignata ẽẽ mor-
talib;. pp̄t ea. ne si hęc ẽiã ab opifice & intelligibili dõ forent.
uniu̾s ẽẽnt fortunę omĩa. inmortalib;q; existentib; cunctis.
nullo existente mortali semine claudicaret uniu̾sitatis p̄fectio.
cũ in exemplari scilicet intelligibili mundo. inferioris naturę se-
mina intelligibilit~ extent. Uideamus nc sermonis textum.
s. Dii deorũ quorũ opifex idem paterq; ego. Dra matica ẽ dialogi q;
ad dispositionẽ p̄tinet adumbratio. Sermo u̾ augustioris speciei.
Decet denique hi ingne orationis archanorũ interp̄tatio fabulosa.

Nichil ergo inueniens facit auctor: quod opificem deum inducit concionantem
sancientemque a se genitis quod obseruari uellet multis rationibus. Primo
recreationis legentium causa. quippe. res difficilis lepido sermone
condita. facilius ad intima mentis admittitur: Deinde inopi-
nate allocutionis uarietas mixta religione raptus animus ad ima-
ginem contionantis. presentem laborem sentiri non sinit. Tum inmuta- uerissime
cio magisterii nouo instituto operis exordio. nouas uires excitat
audientis. siquidem et deficit omnis auditor ad usum molestiam uni-
formis eloquii. porro attentior fit. cum noue spes dispositionis
ostenditur. Hoc loco dogmata etiam sua studiose asserit. ut non tam
a se inuenta quam a deo predicta uideantur. Predicta autem non
illo sermone. qui est positus in sono uocis ad declarandos motus intimos
propter humane mentis inuolucra. Deus enim nullo obstaculo prohiberi
potest ab intellectu scientiaque omnium rerum lege diuina. quam
plato ineuitabilem appellat promulgationem. Quid ergo dicit deus?
Dii deorum quorum idem opifex paterque ego. Preclare. Facit enim regem opti-
matibus sancientem. ut lex illis data etiam ad ceteras potestates atque
animas commearet. Opificem se et parentem eorum esse commemorat.
opificem quidem ut pote a quo facti sint. Patrem uero ut qui consulat
prouide quatinus aeterni ac beati sint. Opera siquidem uos mea: ss
quia pater est et opifex non substantie sed generationis. Illi enim
optimates id est stelle. non sunt intelligibiles. sed sensiles. at uero fabri-
cator eorum intelligibilis ad prime. Deinde docet eos cuius nature
sint. quodque ex compositione subsistant. porro que ex compositione sub-
sistunt. dissolubilia sunt. hisdem rationibus quibus subsisterent. Ipsi
tamen indissolubiles. merito. non enim sunt ex ullo ortu temperato.
sed ex uoluntate summi dei emensa omnem ... antiquitatem.

Quin uero indissolubiles esse eos confitetur: sine ullo quoque ortu con
cedat necesse est. quod uero initium non habet. sine fine certe est. et quod
finem non habet. sine ortu est. Diuinum autem et inmortale cognominatum
uocat. rationis potentiam. id est rationem. Mortalia porro et associ
ata. immo ut ipse ait attexta. quę sunt opinor iniuriis. iram
De humanis animabus. uidelicet et uoluptatem. Deinde genituram humanarum prosequitur
animarum. ut natura eius liquido comprehendatur. et perseuerat in
fabula. quam inter posuit. propterea ut quę dicuntur. manifesta sint.
Rursus cratera proponit. et mixturam concretionemque earum potentiarum
ex quibus mundi animam concreuerat. ex quo reliquiis earum. humanas
machinatur. uidelicet ex illa duplici natura eiusdem et diuersi
diuisi. diuiduęque substantię. quę non ut antea sincerę puri
tatis erant. neque enim anima quę ex sincerissimis excuderetur
in tanta siluę uitia posset incidere. nec congruere cum mor
talis corporis fragilitate. Miscebat autem inquit eodem
propemodum genere. nec tamen eadem exoriebatur puritas sere
nitasque prouentuum. merito. quoniam in his animis quę uiuificant
morti obnoxia genera animalium. non pura ratio intel
lectus ue sincerus. sed aliquantum tam iracundię quam libidinis
inuenitur. Mixta igitur inquit anima ipsa etiam in longum secatur.
eiusque una pars integra relinquitur. iuxta naturę quę uocatur
eadem circumactionem. ex quo intelliguntur diuina omnia. sapientesque
fiunt. qui intelligunt. Diuersę uero naturę partem. secat sexies iuxta
motum irrationabilem planetum. armonicis et arithmeticis. et geo
metricis medietatibus. ut supra demonstratum est. Hęc est animę
uirtus. quę opinio dicitur. qua duce. quę nascuntur. et occidunt. noscimus.
Quę constitutio [illegible] propterea facta est. ut esset eadem anima scia.

tam intelligibilis · quã substantię sensilis· ut pote q̄ rationes uni
usq; naturę habeat in semetipsa· Haec ē animę rationabilis institutio
a uenerabili dō facta in hominis innexa uultũ· cũ occasiones uni
orũ ꝑpt aeternę legis ꝓuida moderatione· D einde ait dele
gisse animas stellarũ numero pares· singulasq; singulis cõparasse·
easdẽ uehiculis cõpetentib; supimpositas. uniuersę rei naturam
spectare iussisse? Antequã sementẽ (origine) faceret animarũ supimpo
suit stellis singulis singulas animas· quo hisdẽ uehiculis usę·
in circuitu stellarũ· cunctã mundi naturã ꝯsiderarent· illud
docens· q; sine diuinitatis adminiculo ipsa pse anima nichil
ualeat spectare· atq; intelligere diuinũ. legesq; inmutabilis
decreti docuit; Hic iã magnã & difficilẽ cõmouet rationẽ· de q; — De natura eius quod fatum uocant.
multa disceptacio habita int̄ ueteres· pseuerat enĩ nc̄· Et sunt — s. breuit
torũ g° tractatũ haberi nonconuenit iuxta platonicũ dogma.
longũ ē enĩ pseq; ceteroꝝ· quorũ pleriq; nichil putant· alii — s. fato ēē.
omia· necquicquã arbitrio· ac uoluntate· quidã· ēē q̄ fato· ni
chiloq; minus ēē alia q̄ uoluntate fiant· Igitur iuxta platonē
pcedit ꝓuidentia. sequit̄ fatũ.· Ait enĩ dm̄ post mundi ꝯstitu
tionē diuisisse animas stellarũ numero pares· singulasq; sin
gulis cõparasse· uniuersiq; mundi monstrasse naturã· atq;
uniuersã fatorũ seriẽ reuelasse· Horũ enĩ q̄ pma st̄ ꝓuiden
tiã indicant· secunda leges fatales· ppt eaq; iuxta platonē
prenascitur ꝓuidentia· idcoq; fatum quidẽ dr̄ ex ꝓuidentia
fore· nontamen ꝓuidentiã ex fato· Fatũ g° iuxta platonē — Quot modis fatum dicatur.
dupliciť intelligit̄ & dr̄· unũ· cũ substantiã ei animo intuem̄.
alterũ· cũ ex his q̄ agit· & ēē id· & cuiusmodi ui habeat recognos
cimus· Idem fatũ in fedro quidẽ scitũ in euitabile· in timeo leges

quas ds de uniuersę rei natura dixerit cęlestib; animis. Porro
in politia lachesceos apellat. orationem. nostra ice. Sed more theo
logorum. possumus quidem ineuitabile qdem seriem interpretari legem
minime mutabilem & ineuitabili causa. leges u. quas de uniuersę
s. possumus interpretari — rei natura dix animis ds. legem. quę mundi naturam sequit. ex qua
reguntur omia mundana. lachesceos u. id e necessitatis orationem
diuinam legem. qua pteritis & item psentib; conectuntur futura; At
N. animam mundi tripartitam. — u. in substantia positum fatum. mundi anima e tripartita. in aplane
sphera. inq; ea que putat erratica. & in sublunare tertiam.
Quarum elatam quidem ad supna dici atropon. mediam clotho. imam
lachesin. Atropon. q aplanes in nulla sit deflexione. cloto. ppt
uarie pplexam. tortuosamq; uertiginem. qua puenitunt ea quę
diuersę naturę deinius motus importat. lachesin u. tamquam
sortitam id munus. ut omia pdictarum opera effectusq; suscipiat.
Itaq; nonnulli putant psumi differentiam puidentię. fatiq;. cum
re apud se una sit. quippe puidentiam di fore uoluntatem. uolun
tatem porro ei seriem ee causarum. & ex eo qdem q uoluntas puiden
tia. porro quia eadem series e causarum. fatum cognominatam.
ex quo fieri. ut q sedm fatum st. etiam ex puidentia sint. eodemq;
N. sententiam crisippi ee alius meliorem. — modo. q sedm puidentiam. ex fato. ut putat crisippus. Alii uo.
q quidem ex puidentię auctoritate. fataliter qq; puenire. nec tam
quę fataliter. ex puidentia. ut cleanthes; S; platoni placet. neq;
omia ex puidentia fore. neq; uniformem naturam ee rerum. quę
dispensantur. ita. quędam ex puidentia tantum. qdam ex decreto.
nonnulla ex uoluntate nra. nonnulla etiam ex uarietate fortunę.
pleraq; casu. q utlibet accidunt. Et diuina qdem atq; intelli
gibilia. quęq; his pxima sunt. sedm puidentiam solam. Naturalia u.

& corporea. iuxta fatu͂. Ea porro. que nr͂i arbitrii nr͂iq; iuris
sunt. sponte nr͂a. Porro. q̄ extra nos posita. sine ratione atq;
inopinate accidunt. Siquidē ex nr͂o pposito coepta erit. for
tuita. si sine nr͂a institutione. casu puenire dr͂r. Que cuncta.
manifestius in timoeo digerit. ita dicēs. Quib; ita ordinatis.
cu͂ in proposito reru͂ creator maneret. q̄ iā ordinauerat. scilicet
q; uniu͂se rei animā. corpusq; omē. modulamine apto iugauerat.
Intellegentes inquit iussionē patris filii iuxta mandatā inform
tionē. immortali sumpto initio mortalis animantis. ex mundi
materiis. igni. terraq; & aqua. cu͂ spu͂. fenus elementariu͂ mutu
ati. q; redderetur. cu͂ opus foret. eaq; q̄ acceperant. conglutinabant.
non indissolubilib; illis nexib;. ex quib; ipsi coheserant. Et eni
di iussu͂. cui parent dii scdi. ratio ē opinor. continens ordinati
onē ppetuā. q̄ fatu͂ uocatur. idq; trahit originē ex puidentia.
Quid cu͂ dicit. coagmentataq; mox uniu͂se rei machina. delegit
animas stellaru͂ numero pares. singulasq; singulis cōparauit.
easdemq; uehiculis cōpetentib; sup impositas. uniu͂se rei naturā
spectare iussit. legesq; immutabilis decreti docuit. Mundi
quippe machinā absoluere. deligere animas stellaru͂ nuo
pares. uehiculis aptis sup imponere. uniuerse rei naturā. leges
immutabilis decreti docere. cuncta hec officia puidentie sunt.
ipse porro leges q̄ dicte sunt. fatum ē. idq;. diuina lex ē mundi
anime insinuata. salubre omnium reru͂ regimen. sic fatu͂ q̄dē
ex puidentia ē. nec tam̄ ex fato puidentia. Nunc iā de fato
q; in munere ē positu͂ atq; actu loq̄mur. q̄ppe de his plurime
disceptationes habentur morales. naturales. logice. Nam cu͂
omnia q̄ fiunt infinita sint. & ex infinito pimmensu͂ temps

ininfinitumq; ꝑueniant· cuncta undiq; complectens fatum·
ipsum tn̄ finitum ē ac determinatū· neq; lex neq; ratio neq;
quid omnino diuinitate ꝑditū indeterminatū· idq; ipsū mani
festatur ex statu· & confirmatione celi· sub id temp̄ q̄ pfectū annū
uocant· De quo plato sic ait· Est tam̄ intellectu facile· q̄ pfectus
temporis numerus· pfectū annū cōpleat· tc̄ demū cū omniū
octo circuactionū cursus pacti· uelut ad originē & caput circu
actionis alterius reuertentur· quā semp idem atq; uniformis
motus dimetitur· Hoc qppe omī tempr̄ finito· ut cui deter
minatio certi circuit̄ spatio considerēt̄ omīa q̄ t in celo t in terris
ꝑueniunt· rursū de integro ad pteritas conditiones redeant
necesse ē· ut puta q̄ nc̄ ē habit̄ constellationis· post plixā tem
poris seriem restaurabitur· Eodē modo q̄ sequit̄· deinceps ē·
hoc semp· ex quo apparet in actu positū fatū infinita uarie
tate accidentiū· et ex infinito in infinitū temp̄ q̄ accidunt·
ipsū tn̄ ēē determinatū· & immutabili· sempq; eādem ꝑpetate·
Ut enī circularis motus· & itē temp̄· q̄ dimetitur eū· utraq; sunt
circuli· sic ea omīa q̄ in gyros circū feruntur· circuli sint necesse ē·
Ergo· scitū ineuitabile uocat ille fatū· ineuitabilē ui· potentiāq;
intelligens principalē causā omniū q̄ in mundo consequuntur·
continueq; fiunt· Hec porro ē anima mundi tripartita· q̄d
in substantia positū fatū in superiorib; diximᵘ· scitū porro· dei
immutabilē lex ē· quā incusabilē fore asserimus ob ineuitabilē causā·
Hec porro lex ē oratio· & sanctio· quā sanx dr̄ anime mundi ad
ppetuā rerū omniū gubnationē· neq; enī ut ēēt mundus
modo· s; ut aeternus· & indissolubilis ēēt curauerat· Que sanctio·
cuncta intra se contineat· alia ex aliqua successione· q̄dam· scdm

pcessione. Concessis quippe initiis. ut notę & item lineę. ceterorumque
huiusmodi. uelut originibus elementisque theoremata secundum conces
sionem aperiuntur. quasi quę habeant consequentiam concessę pcessionis.
Sic enim sanctio ordinata existens. & lex omnia complexa. causas prae
cedentes ex meritis nostris habet. ut initia quaedam. quę porro neces
sitatibus constricta proueniunt. iuxta pcessionem necessitatemque eius
consequenter eueniunt. Ergo initium diuinę legis id est fati prouiden
tia. fatum porro quod & parendi sibi obsequii uim. & non parendi con
tumaciam. uelut edicto complectitur. Animaduersiones (s. suppliciorum) porro.
uel premia (s. uirtutum) exoriuntur secundum collocati meriti pcessionem. collo
cati autem in alterutram partem meriti pcessio. Animarum nostrarum motus
est iudiciumque & consensus earum. & appetitus uel declinatio. quę sunt in nobis
posita. quoniam tam eorum. quam eorum quę his contraria sunt optio pe
nes nos est. Igitur in hac rerum ordinatione atque lege. antiquissima
quęque ex pcessione dicuntur fore. & sunt nostrę potestatis. Quę uero post
illa sunt. secundum pcessionem. & necessitate constricta. Atque ut aliud
lex. aliud quod legem sequitur id est legitimum. sic aliud fatum. & alia quę
fatum secuntur (uel fatalia) ex ineuitabili necessitate constricta. Est igitur
uniuersę rei anima. fatum in substantia positum. Est item dicta.
huic informatio. rem omnem regendi lex. quę in munere atque actu
posita. dicitur fatum. continuum habens textum. & consequentiam talem.
si hoc erit. sequetur illud. Ergo quod ex his pcedit. in nobis est. quod
sequitur secundum fatum. quod alio nomine fatale dicitur. a fato plurimum
differens. ut sint tria. quod in nobis positum est. & ipsum fatum. & quod
secundum fati legem pro meritis imminet. Deinde ipsius legis uerba
ponit. quae se comitem deo fecerit anima. eorumque aliquid uiderit
quę uere sunt. usque ad alterius circuitus tempus erit incolumis.

acsi semp hoc faciet. semp incolumis manebit. Constigit ergo hi totius lex. & edictu. q fatu pprie uocatur. Secutu uero socrate legis edictu. do se comite pbuisse ppt socratis op. porro q cu ita uiueret socrates anima ei usq ad alterius circuit temp incolumis pseuerat. iuxta fatale decretu puenit. acsi semp hoc faciet. q e insocrate. semp erit incolumis. iuxta fatu. Hac ratione laio dictu e ab apolline. Caue uetatos liberu sulcos seras. generatus ille mactabit te impie & omis aula respget spargine. His qppe oraculis. ostendit penes laiu fuisse. ne sereret. q precessio e. q porro insecutum e. ia non inpotestate laii. sed potius innecessitate fatali. iuxta meritu pcessionis. Quod si necesse eet laio sorte illa incurrere. aut ia dudu immineret clades illa ex ineuitabili necessitate. uacaret sciscitatio. uacaret & ia pdictio. Sed ille quidem ut pote pscius q sequerent sementem. iuxta fatu fieri uetabat. sciens in potestate ei positu. si abstinere uellet. Laius uero. ut homo nescius futuroru ab eo qui sciret quid agendu sibi foret sciscitabatur. seuit aut non fato eliciente (cogente). sed uictus intemperantia. Codemq modo thetis pdixerat filio (achilli). si bellaret apud troia. amicam sibi (polixena dicit) nece paratura. maturu exitu cu ingenti fama futuru. si rediret ad patria. longa uite spacia portendi sine gla. bellauit tn non fati cogente uiolentia. nulla qppe in optione ancipiti. sit tanqua uiolentia. Sed ppenso iuxta iuxta glam fauore. q b & ia illud platonis conicit. causa penes optante. ds extra culpa. Item. libam ee uirtute. nec ulli obnoxia necessitati. t cu ait animis lachesis. nulla earu (.i. animaru) sortito subditione demonib ee uentura. sz ipsas sponte lecturas sibi demone. que neq pittauerit (ipsa lachesis) deligendu. Iuxtaq mosea. deus primis (genus) interdix. ne edulib arboru ex qbs

(margin:) inmuto. b

noticia boni maliq(ue) animis eorum obreperet nescerentur. Quicum
et abstinendi et non abstinendi potestas penes eos esset. qui consultum
his uellet deus. quod cauendum esset ostendit. non prohibiturus frustra si
id fieri esset necesse. Nunc iam de his agemus. quae in hominis potestate sunt.
Omnia quae sunt. in tres partes a ueteribus diuisa sunt. Possibile. neces
sarium. Ambiguum. Possibile ut generis. Necessarium et dubium ut spe
cies. Ergo omne possibile uel necessarium uel dubium est. Necessarium
porro dicitur quod necessitate constrictum est. Et quia possibilium pleraque ob
stari quominus proueniant non possunt. quaedam prohibentur declinant quae
consiliis definitionibus adumbrantur. Huiusmodi necessarium possi
bile est cuius contrarium inpossibile est. ut est omnia orta occidere. et aucta
senescere. necesse est enim omne quod sit natum emori. et quod usque ad senec
tutem prouectum senescere. nec est contrarietati locus. scilicet quod ortum sit
non occidere. Dubiorum uero diffinitio talis est. Dubium est possibile cuius
etiam contrarium possibile. ut hodie post occasum solis pluuiam futuram.
hoc enim possibile. atque etiam contrarium eius possibile. ut post occasum
solis omnino non pluat. Iam uero dubiorum prouentuum plures diffe
rentiae. Quaedam enim frequentia sunt. quaedam per aeque frequentia.
ut barbire que. ut scire literas. uel agere causas. Aduersantur porro
frequentibus quidem quae rari exempli sunt. his porro quae per aeque
proueniunt. quae sunt per aeque. Certe ergo eorum quae per aeque dubia sunt optio
penes hominem quod ut potest rationabile animal. cuncta reuocat ad
rationem atque consilium. Ratio porro et consilium motus est intimus eius
quod est in anima principale. hoc uero ex se mouetur. motusque eius
assensus est uel appetitus. Igitur assensus et appetitus ex se mouentur.
nec tamen sine imaginatione quam phantasian greci uocant.
Ex quo fit ut persepe fallente imagine. motus ille principalis animae

Possibile — necessarium / Dubium

N(ota) ...

potestatis. t ɔsensus deprauetur: & eligat uitiosa pro primis. cui rei multiplex causa ē. t agrestis in consultando. in aelegantia. uel ignorantia. t nimiū dedita mens importuno fauori. uel falsę opinionis anticipatio. t ɔsuetudo praua. Certe alicuius uitii. tirannica quędā dominatio; ppt̄eaq; ui. aut uiolentis delinimītis potius quā uoluntate peccare dicim̄. Quę cū ita sint. salua ē opinioꝫ diuinatio. ne p̄sagio derogeť auctoritas. potest qppe p̄scius tali facta informatione fati ɔsiliū dare aggrediendi t non aggrediendi. recteq; & rationabilit̄ mathe maticus origin̄e captauit instituendi actus. ex p̄speritate siderū atq; signoꝝ. ut si hoc factū erit. p̄ueniat illud. Hęc porro. & huiusmodi remedia sunt dubioꝝ p̄uentuū. in qb; ɔsilii salubritas medicina ē. hīt & iā disciplinę locū. maximeq; legū latio.

Vates potius

Definitio legis.

Quid ē enī lex. nisi iussū sciscens honesta. p̄hibens ɔtraria. id circo. qꝛ horū electio. in potestate nr̄a ē. laudisq; honor. & uitu perationis nota. p̄miiq; gr̄a. & suppliciorum animaduersio. cetera itē exhortamenta uirtutis maliti&q; retinacula iure p̄specta.

Nunc quō qd rerū sit p̄uidentia. q̄d ue fatū in substantia positū. & itē quǫd in munere atq; actu inuenitur. quid ue in hominis potestate sit. q̄d itē q̄ iuxta fati decretū p̄uenit. p̄secuti sum̄. de fortuna. deq; his q̄ casu p̄ueniunt dissereni̇. Fortunę pote state omem. in reb; hominū dic̄ ēē. casus. aliā quandā iuris dic tione; q̄ enī t rebus uita carentib; t sine ratione uiuentibus animalibus accidit. non ex natura t arte. hęc omnia casu facta dnr̄. quę ū hoīb; accidit. t fauentia negotiis eoꝝ t aduersan tia. fortuita. & ex fortunę arbitrio putantur. Causarū ū altera principalis ē. altera accidentalis [at accidens]. Principalis causa est

itineris faciendi. ut negotiatio. uel rursus inspectatio uel aliquid generis huius.
Accidens. ut cum iter ingressos. sol atque aestus adurunt. quam sequitur infectio
uultus. & coloratio. quippe non infectionis causa iter fuerat insti
tutum. Communiter ergo tam fortunam quam casum. principali causę
accidentes. causas esse dicemus. ut sit causa quidem principalis
in fato. in fortuna uero. & casibus causa accidens. & quia quę fiunt.
partim ex necessitate fiunt auctoritatem. partim usitati & frequentis
exempli sunt. partim ex raro accidunt. & fortuna & casus in his
inueniuntur. quę raro accidunt. Et fortunę quidem irrati
onabilis & cum admiratione prouentus inopinus. ex hominum propo
sito sumit originem. Casus uero. citra (extra) propositum hominis fit. siquidem
quod casu accidit. uel in rebus uita carentibus. uel in mutis animalibus
inuenitur. Breuiter ergo cum duę causę initium habentes ex propo
sito nostro ita concurrunt. ut non quod proposito situm est & longe secus
preterque opinionem accidat. fortunę ludus est. ut siquis occulte
thesaurum terrę mandet. dehinc agricola propositum habens.
uitem aliamue quam stirpem propagare. thesaurum illum tum
scrobem molitus inueniat. certe. neque qui condidit. ut alius
inueniret. sed ut ipse cum placito opus esset reportaret. nec
agricola thesaurum inueniret. sed ut scrobem faceret labora
uerat. & tamen uterque usus est fortuna inopina; Quare sic etiam
fortuna diffiniri potest. Fortuna est concursus simul caden quid sit fortuna.
tium causarum duarum. originem ex proposito trahentium. Ex quo
concursu prouenit aliquid. preter spem cum admiratione. Ut si
creditor. ob diu frustra repetitum debitum. pergat ad forum.
instituendorum gratia patronorum. eodem etiam debitor mercandi
causa. Dehinc conuentus debitor arbitris patronis diu tractum

debitum desperemet? diversa quippe causa procedendi fuit utriusque. et est
illud potius actum quod propositum non erat. quam quod iam pene agebatur.

Quid casus

Erit ergo casus concursus simul atque una accedentium sine ratione cau
sarum. in vita carentibus vel mutis animalibus. ut cum clausae ferae
stabulis evasae. rursum ad eadem stabula revertuntur ultro. cumque
ultro dominus saxum concidisse. Ac de fato quidem deque his quae in hominis
potestate sunt. fortuna quoque et casibus satis dictum. sed quia sunt aliquanta
quae contra haec e diverso dicuntur proponenda sunt et diluenda. tunc demum
enim firmus erit fundamentis locata platonis sententia. Aiunt
ergo. Deus cuncta ex initio scit antequam fiunt. nec sola caelestia quae
felici necessitate perpetuae beatitudinis quasi quodam fato tenentur.
sed illa etiam nostras cogitationes et voluntates scit. quoque illam dubiam
naturam tenetque et praeterita. praesentia. et futura. et hoc ex initio.
nec potest falli deus. omnia certe ex initio disposita atque discreta sunt.
tam ea quae intra potestatem esse posita dicuntur. quam fortuita. nec non
subiecta casibus. Porro cum haec omnia iam dudum decreta sint.
cuncta quae proveniunt. et fato provenire concludunt. leges etiam et ex
hortationes. et obiurgationes. et disciplinas. quaeque huiusmodi sunt
omnia teneri fatalibus condicionibus. quando sicut quid accidere
decretum est. una etiam illud decretum sit. cuius opera vel beneficio
debeat provenire. Ut sicut salus proventura erit in navigando.
proveniat ei non alio quoquam sed illo gubernatore navem regente.
vel sicut civitati proventurum erit ut bonis utatur institutis et mo
ribus. ut spartae ligurgi legibus hoc debeat provenire. Item siquis
erit iustus futurus ut aristides. huic educatio parentum ad
iumento sit iustitiae atque aequitatis obtentu. Artes quoque sub
fati decretum cadere manifestum esse aiunt. nam et hic iam dudum

esse ordinatum · quis aeger · quo medente reualescat · denique
fieri frequenter · ut non a medico sed ab imperito curetur aeger ·
Cum talis erit conditio decreti · similis ratio est laudum · uituperationum ·
animaduersionum · premiorum · Fit enim frequenter · ut aduersante fato
quae recte gesta sunt · non modo nullam laudem · sed contra reprehensi
onem suppliciaque afferant; At uero diuinationem dicunt clare de
monstrare · prouentus iam dudum esse decretos · neque enim nisi decreta
praecederet · ad rationem eius accedere potuisse praesagos · Animorum uero
nostrorum motus nichil aliud esse quam ministeria decretorum fatalium ·
si quidem necesse sit agi per nos agente fato · ita homines uitam obti
nere eorum quae dicuntur · sine quibus (hominibus) agi non potest (s. fatum) · sicut sine loco esse
non potest motus · aut statio ? Aduersum quae · tam pugnaciter
et ipso fato uiolentius instituta quid respondebimus ? quod deus
sciat quidem omnia · sed unumquodque pro natura ipsorum sciat (s. scientia) necessi
tati quidem subiugatum · ut necessitati obnoxium · Anceps uero
ut quod ea natura sit preditum cui consilium uiam pandat · neque enim
ita sciet ambigui naturam deus · ut quod incertum et necessitate con
strictum · sic enim falletur et nesciet · sed ita · ut pro natura sua uere
dubium sciat; Quid ergo dicimus deum scire omnia · scientiamque eius
ex aeternitate solidari · porro quae sciuntur diuina (s. dominus) esse et immor
talia · partim occidua et ad tempus ? Immortalium rerum sub
stantiam fixam et stabilem fore; mortalium · mutabilem et dubiam ·
aliasque aliter se habentem · ob naturae inconstantiam ? Ergo et ea
dei scientia de diuinis quidem · quorum certa est et necessitate
perpetua munita felicitas · Certa et necessaria scientia est tam
propter ipsius scientiae certam comprehensionem quam propter eorum quae sciuntur
substantiam · At uero incertorum necessariam quidem scientiam · quae incerta sint ·

(Marginal note:) i. uitam hominum affirmant obtinere in fatalibus decretis.

et in eventu ambiguo posita. nec enim possunt aliter esse quam est na
tura eorum. ipsa tamen in utramque partem possibilia sunt potius
quam necessitatibus subiugata. Non ergo etiam dubia ex initio rigide (firmiter)
disposita atque decreta (edicta) sunt. nisi forte id ipsum quod incerta esse et
ex ancipiti eventu pendere debeant? Quare quoniam animae quoque hominis
naturale sit ut interdum ad virtutem se applicet. interdum ad ma
litiam preponderet. perinde ut corpus modo sospitati. modo
egritudini proximum. fixum plane est. et decretum ex origine. quis
porro malus sit futurus. aut bonus. neque decretum. neque impe

Secundum inferiores causas. hoc bene dicitur.

ratum. propterea que leges. magisteria. deliberationes. exhorta
tiones. revocationes. institutio nutrimentorum. certa obser
vatio. laus. vituperatio. queque (s. proxima sunt) his simulantur (annullantur). quia recte
vivendi optio. penes nos est. Si igitur eorum que sunt. pleraque
nostri iuris sunt. alia extra nostram potestatem. Nostra quidem. ap
petitus. iudicium. voluntas. consensus. preparatio. electio.
declinatio. Aliena autem non. divitie. gloria. species. fortitudo. ceteraque
que potius optare possumus. quam vendicare. recte dicitur.
si quis forte velit que non sunt in nostra potestate. nostri iuris
esse presumere. nichil sapit. consequitur ergo etiam is qui que nostra pro
pria sunt. presumit aliena. nichil opinor sapit. Denique nullus
laudatur ob adeptionem secundorum que in hominis potestate non sunt.
si forte putatur beatus. prosperitas enim non est in eius arbitrio.
At vero in iustitie contractibus. temperantieque negotiis. et cete
terarum virtutum observantia. iure laudamur. siquidem virtus
libera est. contraque agentes reprehendimur. quod dare operam ut
peccemus existimamur? Dicunt porro non spontanea esse delicta.
ideo quod omnis anima particeps (s. veri boni) naturali appetitu bonum (s. est) quod semper

s. hoc
expetit · Erat tn̄ aliquando inuiditio bonorum · & malorum · Naq;
alii nrm̄ · summū bonū uoluptatē putant · diuitias alii · pleriq;
gl̄am · & omnia magis · quam ipsū uerū bonū · Erroris causa mul
tiplex · Prima quam stoici duplicē puersionē uocant; hęc autē
nascitur tam ex rebus ipsis · quā ex diuulgatione famę; quippe
mox natis · ex quo materno uiscere decidentib; puenit ortus cū
aliquanto dolore; ppterea q; ex calida atq; humida sede ad
frigus ad siccitatē aeris circūfusi migrent; Aduersū quē do
lorem · fotusq; pueroꝝ · opposita ē medicinę loco artifitiosa
obstetricū puisio · ut aqua calida ɔfoueantur recentē nati ·
adhibeanturq; uices & similitudo matris gremii · excalefac
tione atq; fotu · quo laxatū corpus tenerū delectatur · & qui
escit · Ex utroq; ḡ sensu tā doloris quā delectationis · opinio
quędā naturalis exoritur · Omne suaue ac delectabile bonum ·
contraq; q dolorem afferat · malū ēē atq; uitandū · Par atq;
eadē habetur sententia · de indigentia q̊q; & ex saturatione ·
blanditiis · obiurgationib; · cū aetatis fuerint auctioris · ppt̄
eaq; ɔfirmata eadem aetate · in anticipata sententia pmanent ·
Omne blandū · bonū · etiamsi sit inutile · Omne etiā laboriosū ·
etiamsi cōmoditatē afferat · malū existimantes · Consequentē ·
diuitias · q pstantissimū sit inhis instrumentū uoluptatis · ex
imie diligunt · gl̄am q; p honore amplexantur · Natura qppe
omnis homo laudis atq; honoris ē appetens · Est enī honor ·
uirtutis testimoniū · Sed prudentes quidem · uersatiq; in
scisitatione sapientię uiri · sciunt quā huiusmodi debeant
excolere uirtutē; Vulgus u imperitū pignoratione rerū ·
p honore gl̄am · popularēq; existimationē colunt · puirtute uō ·

uitā ꝯsectantur uoluptatib' delibutā· potestatē faciendi quę uelint· regiā quandā ēē eminentiā existimantes· natura siquidē regiū animal ē homo· & quia regnū semp comitat̄ potestas· potestati q̄q· regnū obsequi suspicatur· cū regnū sit iusta tutela parentū· simul quia beatū necesse ē libere uiuere· putant & iā eos qui cū uoluptate uiuant· beatos fore; Talis error ē opinor qui ex rebus artus hominū possidet· Ex diuulgatione aūt succedit errori supdicto· ex matrū & nutricū uotis· De diuitiis gloriaq· & ceteris falsó putatis bonis insusurratio terricolis & iā quib' tenera aetas uehementius cōmouetur: Nec non insolatus & omib' hui'modi ꝑturbatio Quin & iam corroboratarū mentiū adulatrix delinitrix poetica· & cętera scriptorū & auctorū opera magnifica· i· magnā quantā animis rudib' inuehunt iuxta uoluptatē· laboreq·· inclinationē fauoris; Quid pictores q̄q· & fictores· nonne rapiunt animos ad suauitatē ab industria· Maxima uō uitiorū excitatio ē in corporis atq· animi concretione· Quorū habundantia· ł indigentia· ꝓpensiores ad libinē· aut iracundiā sumus· His accedunt uitę ipsius agendę sortisq· discrimina· Aegritudo· seruitiū· inopiaq· rerū necessariarum· quib' occupati abstudiis honestis ad ꝯsentanea uitę institutę offitia deducimur· atq· a cognitione reuocam̄ ueri boni. Opus ē futuris sapientib'· tā educatione liberali· preceptisq· ad honestatē ducentib'· quā eruditione á uulgo separata· uidendaq· eis & spectanda ł lecta omīa· q̄ proficient ad sapientiā· Ante omīa diuino p̄sidio opus ē ad pceptionē bonoꝝ maximoꝝ· Quę cū sint ꝓpria diuinitatis· cū hōib' tm̄ cōmunicant̄. Corporis q̄q· obsequium· sufficiens animę uirib' ēē debet· ad tolerandū

Bona regni diffinitio·

exercitu laborem. Oportet qq; itē sufficere p̄ceptores bonos.
ppositūq; id q, sortiti sunt singuli num̄? qppe socrati dr̄ apu
eius comes demon rerū agendarū p̄ceptor fuisse. non ut horta
retur eū ad aliquē actū. s; ut phiberet. q̄ fieri non expediret.
Propter ea qq; in hominis potestate sunt. si p imprudentiā agant̄.
cū agi ea sit inutile. cladem afferant. q, a socrate arcebat beni
uolū numen. Diuinatio u̇. necessitati quidem subiectarū rerū.
ambiguarū etiā. sed quarū iā fatalis cōpletus sit exitus. uera
ē & cōplexibilis. si modo diuinatio dicenda ē. qppe q̄ semel
acciderī. infecta ēē non possunt. Ambiguarū u̇. quarū exitus
adhuc pendent. nondū p̄cedentib; meritis. Ambigua ē & obliq̄.
ut ē illa apollinis. Perdet croesus halin (i. fluuium) transgressus maxima
regna. Istic enī tria erant nisi fallor ambigua. Unū. utrum
cyri & psarum regnū ēēt periturū? Alterū. an ipsius croesi
& lidium? tertiū. utrū ɔditionib; iustis bellū deponeretur:
Hoc qppe enī fieri poterat. & depositorū belloꝝ aliqt̄ exempla
pcesserant. Sed quia uoluntas utriusq; adūsabat̄ armorū
depositioni. cū & cyrus fera quadā ēēt & gloriosa natura. croes̄
qq; ɔfidens. potentieq; ɔcupidus. decretū q, seq̄batur. ratū
erat factū ex utriusq; pposito. pacē inter eos minime futurā.
Superat g̊ ex reliquis alterutrū. idq; erat dubiū. cuiusnam
regnū extingueretur. ppterea q; dubia sors. dubiq; intellect̄
pcessit oraculū. ut q,cūq; accidisset. id p̄ — dictū ab apolline
uideretur; Sunt alie p̄dictiones ɔsiliorū examini similes.
quia cū sit in nr̄ā potestate deligere ex incertis alterū. ne in
delictū peccetur ex ignoratione. suadet hominib; quid sit
op ... ia. . tandū ppitia diuinitas. ut argiuis p oraculū

querentib; an aduersū p̄sas bellū suscipi conueniret· responsū ē·
Uicinis offensa deo carissima prebes Armorū colubę munimina
corporis omē· Discrimen sola capitis tutabitur umbra· Sciebat
enī qd eēt eligendū· qd q; optio penes hominē· id uō qd sequit̄
optionē· penes fatū? Hebreis quoq; consiliū datum ē a dō· cū predi
ctione rerū futurarū institū modū· Si p̄ceptis meis parebitis·
bona terrarū omīa penes uos erunt; lac itaq; & melliflui fruct̄
non deerunt· si contempseritis penarū imminentiū seriē; di
uina uox p̄secuta ē· quippe q; eēt dubium· id q; erat positū in hōīs
potestate· parére· ł contempnere iussa caelestia? Quod si opti
onē eorū precederet decretū ineuitabile· necessarioq; contemp
nendū eēt· [supuacanea eēt] habundaret p̄dictio· habundarent etiā p̄missa &
minę? Est ergo aliquid in hōīs potestate· nec sunt hōēs ita ut a
contra sentientib; asserebatur· materię rerū earū q̄ aguntur· p̄
quas aguntur· sed causa [i· optio] p̄cedens· quā sequitur id q; ex fato ē?
Sed p̄ter spem autē aliquanta puenire· sciuī & horū omniū
duplex genus· Unū eorū quę p̄ raro accidē· q̄ ł forte pueniunt·
ł casu aliquo importantur· ut ex hominibus portenta nasci?
Alterū· qd frequentius quidem puenit· sed originem sumit ex
humani iudicii [puersione] deprauatione· cum uel a potentib; iratis ł ab ini
micis res iudicantur· ut accidit socrati· eiusdemq; populi iu
dicio cū uir iustissim; condempnatus ē Aristides· uel cū pro
phete a consceleratis unus membratim sectus· alter obrut̄
saxis; Nū qd etiā horū causa ē penes fatū· nec intellig̃ diuersas
eē contrariasq; potentias· id ē uirtutē & item uitia simul. qd fieri
non potest assignare decreto· Cū huiusmodi crimina fati
p̄pria eē dicunt· constituant deniq; qd eē fatū uel [illegible] lunt·

uirtute ne diuinā · sed non ēēt causa malorū · An uō animā malignā ·
sed demū a malitia nihil boni fieri potest; & fato dīr ēā bona
puenire · dicet fortasse mixtā quandā ēē substantiā ? Et qui fi
eri potest · ut unū eidem qd malicia simul & bonitate sit pre
ditū · intemperantiāq; & castitatē creet · ceterarumq; uirtutū · ui
tiorūq; importet ↄtrarietatem · Que porro erit de fato existima
tio · quelit certe omīa ēē bona · nec tam possit ? Erit igr̄ imbecillū
quiddā et sine uirib; An potest qdem nec tamē uult · Hec ū fera ē
quedā & inmanis inuidia ? An uō neq; uult neq; potest · At hī
dicere de fato · pserū flagitiosū ? An et potest et uult · Erit igit̄
causa bonorū omniū · nec malorū auctoritas · ptinebit ad fatu;
Unde ergo mala · motu stellarū causari · Sed ipse motus unde ·
& utrū uolentib; stellis mot ipse tal fit · ut ex eodem motu &
mala puenīant · & bona · An inuitis · Si uolentib · animalia sunt
stelle · & iuxta ppositū mouent ? si inuitis · nullus ē earū actus;
Certe aut omīs stelle diuine st & bone · nec ↄequā faciunt mali ·
aut qdā malefice · si maleficas ēē in illo scō & pleno bonitatis
loco · quatenus ↄuenit · cūq; omīa sidera plena sint celestis sa
pientie · malitiā porro sciam ex dementia nasci · quaten' conuenit
maleficas stellas ēē dicere · nisi forte id q. foras non ē interdum   al. quorū non ē
easdē bonas · interdū malignas ēē existimandū · ppterea q; pmisce
benefitia & malefitia prebere · Sed hoc absurdū ē putare ce
lestē substantiā · una eadēq; natura pditā · n in omnib stellis
eandē ēē · si plerasq; tamquā ppria degenerare natura; sed
nimirū hī inuite stelle patiuntur · Et que nā erit illa tanta
necessitas · q inuitas cogat delinquere · & hec ipsa utrū diuina
erit anima · an maligna · An uō oratio quedā ē ut aiunt qua omīa

fiunt· q̄ ad p̄sens agunt̄· queq; futura erit̄· puenerit.' Sed nimirū
monstri simile ē dicere· rati one fieri mala· q̄ multo uerius dicent̄·
nulla ratione iniqu; ē ł &iā libidinosus.' Series u° illa causarū in
euitabilis unde accipiet exordiū· nisi prius merita nr̄a inq̄cūq;
parte locentur.' Illud u° q̄s ferre possit· q̄d pret̄ c̄ta· q̄ inreligiose
dnr̄ atq; existimant̄· puidentia dī q̄q; tollit̄.' Hec enī eoꝝ assertione
simulq; omis diuinitas exterminatur.' Quid enī faciet ds̄· si omia
sedm̄ hanc uersutorū hominū affirmationē fient· atq; inpulsu
rabido ferant̄· p necessitatis instinctu.' Facit tm̄ hec una p̄sūptio
faciliorē causā nocentib;· quib; licebit n̄ animi sui puersitatem
condempnare (i. incusare)· s; de fatali uiolentia cōqueri· facit bonoꝝ uota·
iuxta uitā laudabilē· & impetus prudentię pigriores· Quare
missū faciendum ē gen; hominū exuersitia· & uanitate certē·
qui ut ipsi putant aduerso fato nati sunt· q̄b; hec & talia opi
nari fato puenerit.' Nos u° diuinā legē sequentes· repetemus ab
exordio· digesto ordine· q̄ de fato plato· ueritatis ipsius ut michi
quidē uidetur instinctu locutus ē· Principio cuncta q̄ sunt·
& ipsū mundū cōtineri regi principalit̄ quidē a (s. dicit) sūmo dō· qui ē
sūmi bonū ultra omnem substantiā· omēmq; naturā· aestimati
one intellectuq; melior· quē cuncta expetunt· cū ipse sit plenę
pfectionis & nullius societatis indiguus· De quo plura dici nunc
exorbitare ē.' Deinde a puidentia· q̄ ē pret̄ illū summū secdę
eminentię· quē greci NYN uocant· Est aūt intelligibilis ēentia
emule bonitatis· pp̄ter indefessā ad sūmū dm̄ cōuersionē.' estq;
ei ex illo (summo dō) bonitatis haustus· quo tā ipsa ornat̄· quā cetera· que
ipso auctore honestantur (pulchrificantur).' Hanc g̊ dī uoluntatē· tāq; sapientē
tutelā rerū omniū puidentiā· hoēs uocant· n̄ ut plerique estimant

Platonis de fato.

Vel de eo usq; bonū.

ideo dictam. quia percurrit inuidendo atque intelligendo preteritus
futuros. Sed quia proprium diuinae mentis intelligere. quod est proprius mentis
actus. et est mens dei aeterna. Igitur mens dei de intelligendo aeterno
sequitur actus prouidentiam hanc. Fatum lex diuina promulgata in
telligentiae [gnt] sapienti [s. ex] modulamine. ad rerum omnium gubernationem.
Huic obsequitur ea quae socia mens dicitur. id est mundi anima tripartita.
ut supra comprehensum est. ut si quis perita legulatoris animam. legem
uocet; Iuxta hanc legem. id est fatum. omnia reguntur secundum propriam quamque
naturam? beata quidem necessitate incommutabilique constantia.
cuncta celestia quidem. quae sint prudentiae diuinae uicina. atque
contigua. Fregit [s. reguntur secundum fatum] uero accidentia naturalia; propterea. quia oriuntur.
et occidunt omnia quae naturae lege proueniunt. simul. quia imitatur
naturam. ars et disciplina. Ceterum haec quae artibus efficiuntur. sunt fre
quentia; proueniuntque crebri. Quae uero reguntur hac lege. ratione.
ordine. ac fine ui reguntur. Nichil enim ratione et ordine carens.
non uiolentum. Quod uero tale est. non diu perseuerat. ut pote quod contra
naturam suam distrahat; Sequitur ergo dominum proprium singula. et ut. ut
plato regem imperatoremque caeli. principem agminis. et ducem sub
limem. uolucri curru dispensantem omnia. et moderantem legiones
celestium angelicarum potestatum in undecim partes distributa. solam
siquidem att uestam manere in sua sede; Uestam scilicet animam [Quid uocet uestam.]
corporis uniuersi. mentemque eius animae moderantem caeli stel
lantis habenas. iuxta legem a prouidentia [constituta] sanctam. Quam legem saepe dix
imus esse fatum. seriem quandam consequentiarum atque ordinum sancientem.
Uolucris uero currus imperatoris dei. aplanes intelligenda est. quia
et prima est ordine. et agilior ceteris omnibus motibus. sicut osten
sum est. Undecim uero partes exercitus dinumerat hactenus. Primam;

a plane. Deinde septē planetum. Nonā. aetheris sedem. quā
incolunt aetherii demones. Decimā. aeriā. Undecimā. humectę
substantię. Duodecimā. terrā q̄ inmobilis ex conuersione mundi
manet. Uerū hoc fortassis extra ppositū quāuis instituto sermoni
congruat. q̄d fatū sine ui. ac sine ulla necessitate. inextricabili
modo salubri atq; ordine administretur. ex hoc ordine rerum
demanant illa. quę rari exempli sunt. quorum partī fortuna
potestatem habet. partim inpulsa & sua sponte pueniunt.
quib; omib; casus dr̄ imperare. q̄ fatalia quidem sunt. Conti
nentur enī edictis fatalibus. nec tamē sunt necessitate uiolen
ta. pinde. utque a nobis fiunt. continentur quippe legibus
nr̄is. nec tn̄ sedm̄ leges pueniunt. quib; uiuimur. ut puta iu
bet lex interfici patrię pditorem. Quid ḡ. quia pditorē uocat
eum cui pęnā statuit. necesse ē ut lex faciat pditorem. non
opinor. nā pditor quidē sua mala mente quin potius amen
tia prumpit ad facinus. punit̄ ū iuxta legē. Rursūq; lex ē. ut
qui fortit̄ bellauerit. pręmio afficiatur. Haec lex iubet. non afficiat pmio.
tn̄ uictorē. ac uictoriā lex facit. & tamē pręmiū lex dat.
Pręterq; lex generaliter iubet omib; q̄ facienda sint. pluribusq;
omīs ab inconuenientib;. Sed n̄ omīs temperant. nec omīs faci
unt q̄ iubentur. Quę res ostendit optionē qdem ēē in hoib;
nec eandem in omībus. Ca ū q̄ secuntur id legitima. id ē anī
aduersiones t pręmia. ex lege sēā; Talis ē opinor & uā lex
illa cęlestis. q̄ fatū uocatur: secernens hominib; honesta. plurib;
contraria. Seq porro nr̄m ē. & a fati iugo liberū. laudari ū bene
agentē. tam iuxta legē. quā iuxta cōmune iudiciū. Similit̄
ḡ & uā contraria. mentiri quidē. & pessime agere uitā continetur

porro ersu

uersum locata . illucabris quoque ad spatiandum (meandum) sensibus prius spec
tantibus. Dehinc subtexit de sensibus & organis sentiendi . & — De sensu uidendi.
in capite . ab optimo (sensu) preclarissimoque sensuum omnium . uisu .
causas quibus uidemus edisserens . Sed quoniam de hoc plerique alii
post ipsum opiniones uarias libris conditis executi sunt . eas quoque st
in honore perstringam . quo perfectior propositę rei tractatus ha
beatur . Omnes qui rerum initia corporea censuerunt . uel coetu in
numerabilium minutorum . congestu inanium . uel properatorum conciliata
peritate . dicunt uidere nos simulacrorum incursionibus . flu (liquidam)
idam quippe materię formatas iuxta sui similitudinem ex — : inspicientis
udare subtiles corporum fusiones . quę sunt uisibilium simu
lacra rerum . eaque cum uisus nostri incurrerit . hausta & recepta
meatibus . transmittat ad eum per quem sentimus spiritum . Cumque
rarior — delicatior simulacri moles erit . separatur . panditurque uisus
opinior . & candida tunc que sentiuntur uidentur ; si corpulen (s. illa moles que simulacri) — : spissior
tior . confundunt aciem & uidentur atra . Atque ad eundem modum cetera
figurata & colorata perforatarum & colorum cognatione . Multaque
ab his dicuntur alia in eundem modum . quibus singulis non erit im
morandum . At uero eraclitus intimum motum . quem intentio — Quid heraclitus uelit : intimum motum .
animi siue animaduersio . porrigi dicit per oculorum meatus . atque
ita tangere & tractare uisenda . Stoici uero uidendi causam in — Quid stoici
natiui spiritus intentione constituunt . cuius effigiem coni similem uolunt .
Hoc quippe progresso . ex oculorum penetrali . quod appellatur pupula . &
ab exordio tenui . quo magis porrigitur in soliditatem opimato ex — sufficienti genere
ordio . penes id quod uidetur locata . fundi omnifariam . dilatarique uisus
illustratione . Quodque omnis natura modo mensuraque moueatur :
spatii quoque magnitudinisque coni modum fore . eaque (quae) neque .

ualde applicata uisui. nec nimiū distantia. uisibilia clare uideri.
Certe conū ipsū p modo. mensuraq; intentionis augeri; & p ut
uasis eius t directa t inflexa erit. incidetq; in contemplabilē
speciem. Ita apparebit quidem oneraria. Quippe nauis eminus
uisa. p exigua apparet. deficiente cōtemplationis uigore. nec
se p omnia nauis membra fundente spū. Turris itē quadrata.
rotunditatē simulat cylindri. Atq; etiā ex obliquo uisa por
ticus. in exile deficit oculorum deprauatione. Sic etiā stellarū
ignis exiguus apparet. Atq; ipse sol multis partib; quā terra
maior. intra bipedalis diametri ambitū cernitur. Sentire
porro mentē (stoici) putant. perinde ut eam pepulerit spc. quid q ipse
patitur ex uisibilium specierū concretione. mentis intimis tradit.
Porrectus quidē & uelut patefactus candida eē nuntiat que
uidentur. confusus porro. & confectatior (corpulentior). atra & tenebrosa sig
nificat. similisq; eius passio ē eorum. qui marini piscis cōtagione
torpent. siquidem p linum. & harundinē p que manus serpat
uirus illud. penetretq; intimū sensum. Geometrę cū peripa
theticis concinentes. radii effusione uisū operari putant. cū p
fulgidā lucidāq; pupulę stolā (circuitionib;) indirectū emicans radius (s. cū ipsis). sereria
porrigit lineam. quę gyris oculorū circūuecta. motibus dispgat
undiq; lucē contemplationis. quippe teres & leuis oculi globus.
& humori (liquori) lubrico (madido) uelut innatans. sequacē (i. que ultro sequatur) lineā uisus utrobiq;
facile contorquet. Ergo notę geometricę comparant. q̄d uiderī.
& illuc uersū ferri censent uisus intentionē. sed ob nimia repen
tinamq; cōuersionē omnia uideri p illustrē contuentis superficiē
putant. ut cū in theatro aliouę quo conuentu popularis mul
titudinis. decursit strictim uultuū partib;. totū populū.

At. uisus eius t directus t inflexus erit.

at uisus.

Quid geometrę cū peripatheticis.

uidere nobis uidemur; Id est uidere nos aiunt [stoici . peripatetici] . ł tuitione quam fa
sin uocant . ł intuitione quam enfasin . ł detuitione quam parafa
sin nominant . Tuitione quidem . utique simpliciter & proprie ui
dentur . quaeque clementer uisum recipientia minime eum a se repellunt .
ut plexus . quinimmo fractus rursum ad oculos redeat . Intu
itione uero . ut quae fragmento radii recurrente ad oculorum aciem
uidentur . qualia sunt quae in speculis & aqua considerantur . Ceteris
item quorum tersa est superficies . sed ob nimiam densitatem idoneus
uigor ad repellendum . quod offenderit . Ergo etiam radius in quo
est uis uidendi fractus in speculo . facit angulum quem contineant
duae lineae . una quae ab oculo profecta peruenit ad speculum . altera
quae a speculo recurrit ad uultum . Qui quidem angulus cum erit acutus .
imaginem uultuum nostrorum [s. ei] facit in speculo uideri . remeante [recurrente] ad
uultum acie . atque inde occulte percipitante simulacrum in speculi
sinum . Ex quo fit quod uultus noster transisse ad speculum uidetur [ł putetur] . quoque
simulacrum e speculo resultans . e diuerso uidetur consistere . proinde
ac si duo contra stantes . dextras partes sinistris . sinistras item dex
teris obuias habeant . sic aduersum nos imagines nostrae . dexteras
& sinistras partes cum immutatione demonstrant . Idem angulus
acutus . si ex aliqua conuersatione ł immutata qualitate posi
tionis erit acutior . & procerior factus . longius euagatus . cuncta
quae retro nos sunt in speculo facit uideri . Quod si non acutus & rectus
erit angulus . tunc ea quae ad directum uigorem super nos erunt uide
buntur . Sin uero hebes & latior . ea quae contra nos excelsiora sunt appa
rebunt . Nullo porro angulo fracto . nec fracto radio . nulla in
speculis dumtaxat imago peruenit . ut in globosis & sphere
similibus uasis . At uero si talis erit speculi figura . ut sit ei concaua

uisus
Tuitio Intuitio Detuitio

id est cum materia talis est ut possit intuitione percipi .

e diuerso

Angulum acutiorem reddit positura frequensque uniformis loci consideratione illam .

Hebes .

supsticies & ornata in modū scapii quadrati t imbrici · dehinc in
tuemur · hoc idē speculū ita conuersū ut rectus cernatur imbrex ·
margines porro eius · seu supcilia hinc illinc plateribꝰ assistant ·
tunc opinor radius incidens & infractus · ob lenē speculi rigidāq;
soliditatē in pximū latus eius delabitur in decimani apicis effigie ·
Ita dextri lateris imagines in sinistrū · sinistri & iā in dextrū ob
eminentiā marginis utriusq; deiecte · dextere partes nr̄e & iā
in speculo dextre · sinistreq; ite · sinistre uidebuntur ; Item ima
ginis false remediū · imago false · Hoc idem speculū si deinum
ita erit ad usū nos locatū · ut eminentiū imaginū alter supior
imbrex. sit · alter inferior · nec rectus s obliquus cernatur imbrex · resu
pinas ostentat imagines & simulacra pp postera · ob simile lapsu
facti radii p accliuia · Directꝰ quippe uisus ad speculi supcilia ·
cū quidē supiorē ɔspexerit eminentiā · deiectū simulacrū ad
ima resupinū · cum u° (eminentiā) inferiorē · facit saltū uultus ad marginē
supiorē · Indicat (notat signat) porro causā praue intuitionis fore in radii
f fragm radii · q frangit & in narē non pmittit intuitū. fragmine (f) comentū (inueniendo) tale (talis) · Etenī si duo specula sic collocentur ·
ut unū sit ante uultū · alterū a tergo obliquatū · ne impediat
obiectu corporis uisus radii comeantis · tunc occipitiū nr̄m
uidemus in speculo q; habetur in tergo ; quod n̄ fieret · nisi ra
dius uisualis applicans se ad speculū aduersū · fractusq; eius
obiectu faceret angulū · ex quo rursū recurrens in posterius se
speculū arietaret · rursūq; illic angulo fracto desineret in
occipitii sedem. Atq; ita u° q; uisū non sentit · discursatas acies
in lumine pdidit · Similr cū in modū recte concaue sphere
formatū erit speculū · maiores ueris uultus apparent · ideo qđ
undiq; refundente radii lumine uelit ex estuans (exuberans) in ingo porrigitur ·

t detectio
Que aut parafasis ablis appellat puenit. quoties non incute
speculu & introrsu. & tamqua penetralib simulacru inuenit.
obumbrante aliqua nigredine. ut in plucidi quide s; fusci uitri
lamina. t stagnis atris ex alto pfundo. tc quippe uisus ingredit
n adeo densa cute. & uidet interiora. s; n adeo clare. infrin
git tm radius obtersa lucide materie supficie. & obumbra
tione atri coloris. usq adeo. ut ipsi etia nosmet uidentes intra
speculu nosmet putem sistere. nec os nrm e speculo sed intra
speculu uidere. Que causa e. ut cu accedim ad speculu imago
etia pximare. & cu redimus illa etia uideatur una recedere.
ide unu ee radiu. qui ex utroq oculo porrigit. Argumentant
ex ea passione que hyppocrisis dr. ex usu eoru. qui duplicia
uidere credunt. & habere pupulas binas. Et enim cu crassus humor — Unde quida passi ois duplicia que uere simplicia sunt uideantur.
ita oculos obsederit. ut non omem eoy occupauerit & obtexerit
ambitu. sed in medietate sistiterit liberis hinc inde partib suis
uisus. tunc scisso radio. diuidit bifaria uisus; Et q hoc uitio laborant.
duplicia uidere se censent. Ergo etia ingeminis pupulis idem ui
tiu detegit medicoy experientia. namq bicori naturali quidem
pupula recte q s uident. illa u alia simulacra reru. Qua ppt
medici q plus e qua natura desiderat tollt. & illa pret natura
pupula intereunt imposita cicatrice. Quo facto. reuocat uisus — intereunt
naturalis integritas. He sunt de uisu pbate sententie ueterum.
q mihi uident accepsis occasionib a platone suu cpperiu fecisse — At. Aristoti breue festini at. pperiu
plato
dogma. Nam cu ille pfecta ratione attulerit. docuerit tam
ipsam causam uidendi. qua cetera que causa sciunt atq ad
iuuant. & sine quibus uisus non potest existere. iuniores sumptis
ex plena sententia partibus. de hisdem partib tamqua diuersitate

senserit. Proptereaque ut qui uera dicant merito mouent. sed quia nulla
partis perfectio est aliquatenus succidunt [succumbunt]. ut expolita platonis senten
Quid plato de uisu. — tia. res ipsa monstrabit. Censet enim plato lumen ex oculis profundi [emitti]
purum. et liquatum. quod sit uelut flos quidem ignis intimi nostri. huic cum
solsticiali lumine cognationem. Solis porro lumen. instrumentum animae
ad oculos. — fore. ad uisibilium specierum contemplationem. siquidem ad os ferat. quorum [uel oculorum]
leniganta soliditas. et tersa rotunditas. ut pote [uelut] tunicis textis tenui
neruorum subtemine fert [admittit] facile obuiam lucem. medietas in qua con
stituitur uidendi uis delicati corporis. et sincerae propemodumque incor
poreae puritatis. admittit contemplationis ingressum. Causaque prin
cipalis uidendi lumen est intimum. nec tamen usquequaque perfecta. et suf
ficiens ad muneris competentis perfectionem. opus est quippe adiumento
cognati extimi luminis. maxime quidem solsticialis. alias tamen et iam
eorum. quae lumen solis imitantur. Igitur extimum lumen accorporatum [conpexum]
lumini. quod ex oculis fluit. confirmat illud et facit idoneum obitui fluere.
Propterea dicit ex ipsis corporibus quae uident colores. colorem porro
proprium esse sensus uisus. quis nesciat. Flammam esse igitur quandam inquit cor
porum colori fundentem superficiem. quae cum erit aequalis oculorum capaci
tati. manifesta sunt atque certa. quae uidentur. cum uero minor. clara et
candida [uidentur]. ut quae [siue] patulus et aptus uisus admittat. Si uero maior erit
color. qui ex corporibus euaporatur [profunditur]. quam est oculorum ambitus. tegitur.
confunditurque acies. et quae uidentur atri coloris uidentur. Tribus
Trinam esse rationem uisus dicit. — ergo his concurrentibus uisus existit. Trinaque est ratio uidendi. I. lumen
coloris intimi per oculos means. quae principalis est causa. II. lumen extra
positum consanguineum lumini nostro. quod simul operatur et adiuuat.
III. lumen quoque quod ex corporibus uisibilium specierum fluit [uisus]. flamma seu color
qui perinde est atque sunt omnia. sine quibus propositum opus effici non potest.

ut sint ferramentis· que sunt operum faciundo necessaria· quorum si quid
expositis a platone
deerit· impediri usum necesse est· His tam plene tam diligenter elaboratis·
iuniores philosophi· ut non optimi heredes paternum censum infrustra
disputantes· perfectam atque uberem sententiam in mutilas opiniunculas
obtruncaverunt
ceciderunt· Quare faciendum· ut ad certam explorationem platonici
dogmatis comentum uetus aduocetur· medicorum· & tamen phisicorum il
lustrium sane uirorum· qui ad conprehendendam sane nature soller
tiam· artus humani corporis facta membrorum exsectione rimati
sunt· quod existimabant ita demum se suspitionibus atque opinionibus
certiores futuros· si tam rationi uisus· quam uisui ratio concineret·

Demonstranda igitur oculi natura est· de qua cum plerique alii· tamen alc *Quod alcmeo de natura oculorum· aliique phisici tractarent·*
naturalibus *s. membrorum*
meo crotroniensis in phisicis exercitatus· quique primus exsectionem
aggredi est ausus· & callis tener aristotelis auditor· & herofilus
s. docentes
multa & preclara in lucem protulerunt· duas esse angustas semitas· que
a cerebri sede· in qua est sita potestas anime summa· & principalis·
vel animam
ad oculorum cauernas meent· naturalem spiritum continentes· que cum
ex uno initio eademque radice progresse aliquantisper coniuncte sint
in frontis intimis· separate biuii *in* specie· perueniunt ad oculorum
concauas sedes· qua superciliorum obliqui tramites porriguntur· si
nuateque illic tunicarum gremio naturalem humorem recipiente
globos complent munitos tegmine palpebrarum· ex quo appellantur *orbes*
orbes· Porro quod ex una sede progrediantur lucifere semite· docet quidem
sectio principaliter· nihil ominus tamen intellegitur ex eo quoque quod
uterque oculus moueatur una· nec alter sine altero moueri queat·
s. alcmeus et cum ceteris
Oculi porro ipsius continentiam in quattuor membranis seu tunicis nota
uerunt disparili soliditate· quarum differentiam proprietatemque
si quis persequi uelit· materia proposita maiorem suscipiet laborem·

Interim uerbis platonis expositis & quę sit in his naturalium archanorum cōprehensio atq; expressio consideremus. Cū de sensibus loqueretur quos captus ēē dixerat. addidit. E quibus primi luciferi oculorum oculorum orbes choruscant. Et mox duę sunt opinor. Usq; ac demanare uoluerunt. Solis & oculorū cognationē scit ab ineunte aetate cōmunis omnium anticipatio. quippe sol mundi oculus appellatur ab omnib. Ideoq; idem auctor in politia. solem quidē simulacrū ēē ait inuisibiliū dei oculū uero solis & solsticiale quiddā. ut sit eminens sol in intelligibili mundo suus. Huic similis in in sensili globus iste igneus lucifer. cuius simulacrū. id lumen quo illustratur uisus animalium. id est oculus. Fluere porro uisū per oculos consentiunt. tā phisici quā etiā medici. qui exsectis capitis membris. dū scrutantur naturę prudentiā sollertiā. notauerunt ferri biuio tramite ignis liquorem. Ut per leues inquit congestosq; & tamquā firmiore soliditate. Usq; super eandē flueret medietatem.

At. dei oculū uero solem. ait

Quod superius quoque ait de gemina semita a cerebro pgrediente.

Quid ergo. num aliter phisici membranis uel etiā tunicis solidis contineri oculorum orbes asseuerantes. de natura torum interpretari uidentur. Angusta porro illa medietas. quae peruenit usq; ad oculorum cauas sedes. quę alia ē quā hęc per quā fluit ignis serenus. & inquit. Itaq; cum diurnū iubar applicat se uisus fusioni. Usq; contiguę imaginis occursu repercutitur. Euidenter uisū fieri dicit. quotiens intimi caloris lumen. quod inoffense per oculos fluit aliquā uisibilē materiā. quā contiguā imaginē appellat. incurrit. ibidemq; iuxta materię qualitatē formatū & coloratū (lumen illud). sensus uisusq; confit ex lumine. qui contiguę imaginis (obiecte) occursu repercussus. radio facto ad oculorū fores. usq; ad intus secreta porrigitur.

Atq; etiā diurni iubaris applicatio cū ignis intimi lumine. mani

festat, sine solis effulsione uideri. Denique postquam in nocte inquit ”
discesserit cognatus ignis. usque tunc interpellante mente uisus inqui ”
etudine. Cumque erit inquit altior quies. crassiore facto natura
(uulgare)
li spiritu. nihil aut leue quiddam. incertumque & perfunctorium somniamus.
Sin erunt insignes reliquie commotionum animi. cuius modi erunt.
& quibus in locis. talia uisuum simulacra nascentur expressa. &
(iuxta)
ob insigne imaginum. diu penes memoriam residentia. Sunt porro
reliquie commotionum uel ex modestis. uel ex intemperantibus. interdumque
sapientibus. interdum stolidis cogitationibus. sed ante uel ad iracundiam
(in)
concitate. per que locis. ut in capite. ubi est sedes. domiciliumque rationis.
uel in corde. in quo dominatur iuris ille indignationis uigor. uel
in iecore. subterque dimensa. porro hec omnis regio. libidinis. Et
quoniam tractatum incurrimus somniorum. de quo uarie senserunt ueteres.
fit earum que in honore sunt opinionum commemoratio. Ares Arestotelis commemoratio prima
toteles inquit dei prouidentiam usque ad lune regionem progredi censeat.
infra uero. neque prouidentie scitis regi. nec angelorum ope. consultisque
sustentari. nec demonum prospicientiam putet interuenire. propterea que
tollat omnem diuinationem. negetque prenosci futura. unum genus
(i. somnium)
somniorum admittit atque approbat. quod ex his que uigilantes agimus. aut
cogitamus residens in memoria mouet interpellatque per quietem
gestarum deliberatarumque rerum conscias animas. nec errat. Est etiam
hec progenies somniorum. sed non sola ut aristotelis putat. multa
quippe incognita inopinataque neque umquam temptata animis
somniamus. quoties peruenire uspiam significantur. que nondum sci
entie fama conciuerit. uel futura portendunt. que nondum peruenerint.
Sed hic suo quodam more pleni perfectique dogmatis electo quod uisum sit.
cetera fastidiosa incuria neglegit. Heraclitus uero consentientibus stoicis Heracliti ac stoicorum secunda

rationē nrām cū ratione diuina conectit· regente ac moderante
mundana· ꝓpt̄ inseparabilē comitatū ꝯsciā decreti rationabilis
factā· quiescentibus animis opere sensuū futura denuntiare.
ex quo fieri· ut appareant imagines ignotorū locorū· simulacraq;
hominū tā uiuentiū quā mortuorū. Idemq; asserit diuinationis
usū· & ꝑmoneri meritos instruentib; diuinis potestatib;. Hi [s. stoici] qq; pa
stes [p partibus] abutentes [male intentes] sententię ꝑsolida ꝑfectaq; scientia sᷓ· qnīm intel
lectū· & ꝑuolitare conuexa [anfractus curuaturas] mundi putent· misceriq; se diuinę
intelligentię quā greci ΝΟΥΝ uocant· & uelut ex maiore disciplina
minusculas scientias mutuatasq;· summa & eminens imaginetur
mens nuntiare mtib; nrīs· inuitante ad coetū animę nocturnę

N̄ stoicorū opinionē de somniis ēē destructā· q dn̄t rationē nrām rationi diuinę conexā· animo qescente futura denuntiare.

soli tudinis oportunitate. Sed cū pleraq; n̄ irreligiosa modo· uerū
& iā impia somnient· q imaginari sūmā eximiāq; intelligentiā
siue mentē seu ꝓuidentiā fas n̄ sit putare. falsā ēē hanc opinionē
hominū liquet· Sꝫ plato magna diligentia sūmaq; cura discursis

N̄· platonē non unā assequi somniorū genituram· ut sup̄ diximus aristotilem.

penitus latebulis· qstiones uidit atq; assecut̄ ē· n̄ unā somniorū ēē ge
nituram· gignī qppe ł ex reliquiis cogitationū· & accidentis alicuius
rei stimulo· ut in nono politię libro docens oratione tali. Inutiles

N̄· cupiditates minus necessarias· uaria somniorum genera ꝑcreare.

minimeq; necessarię cupiditates quę ad usū sanitur legib;· uident̄
mihi omniū qdē hominū [communiter] ꝑnitus labefactare mentes· qdā tm̄
earū tā castigatione legū· quā sobriis & meliorib; recte uolupta
tibus· ł omnino [s. uidentur] exolescere· ł in paucis admodū ad exiles attenu
atę reliquias ociose latere. porro alię usq; ad ꝑcipitē amentiā
ꝯfirmari· q se exerunt in munius ꝑquietē· quoties ratione
sopita· q ē rector mansuetissimꝰ. Cetera pars animę agrestior
inmani quadā ebrietate luxurians· pulsa quiete ꝑgit ad incertas
libidines. tunc qppe nihil ē· q n̄ audeat uelut soluta & libera

honestatis. uerecundieq; pceptis. namq; maternos ut putat amplexus.
concubitusq; non expauescit. nec quequa dubitat lacessere. ho
minu t deoru. nec ab ulla si uidet cede. aut flagitio temperare.
Cont. cu erit insalubri statu posita. casteq; cubitu ibit rationabili
qde mentis industria uigilis imperatis. eaq; pasta sapienti uirtutis
indagine. atq; etia libidine moderate mansuefacta. ut neq; de
inopia queri possit. nec expletione nimia grauetur: utraq; modu
merens t gestiens tumultuetur. impediatq; prudentia. sed pura
uiuis ratione. opus ppriu efficere in ratiotinando atq; indagine
ueritatis instituat. nihiloq; min iracundia delenita (mitigata) & minime
seuiente dormiat. tunc certe rationabilis anime pars nullis sibi
obstrepentib; libidinis aut iracundie uitiis pueniet ad indagine
ueri. que e sincera prudentia. nec ulla existet species nefaria som
niorum. Quippe in his pfecte docuit. qd pfunctorie posuit in timeo.
Atu somnio q diuina prudentia t celestiu potestatu amore iuxta
hoes oboriunt. causa rationeq; exposuit in eo libro. qui philosophus
inscribitur. Ait eni diuinas potestates consulere nobis quoties p
quiete ea q grata sunt adeo intimant uiris. minimeq; fallacib;
uiris. earuq; mira quanda dicit ee memorie tenacitate. digni
tatiq; & diuinitati ɔgruam sapientia. quib; cu cogitationes ho
minum pspicue sint. ɔsequent amore bonis. odiu malis exhi
beri. pbationeq; affert de exemplis illustrib; mutuata (acceptam). ut in eo
libro que appellauit critone presagit socrates puentu imminente.
regente somni relatione. Visa e inquit mihi qda mulier eximia
uenustate. etia candida ueste. nomine me appellasse. dixisseq;
illud homericu. Tertia luce petes
Rursus in fedone. sepe numero. unu & ide mihi somniu aduenians

alia atq; in alia forma · iubebat me nauare opera musicę · Id ego
nunc usu · & necessitate moriendi admonitus · interpretor hactenꝰ ·
ut himnū quē iam dudū instituerā · in apollinē compleam · ne p
missi debitor · & uoti reus uitam prius finiā musicę · quippe con
sanguineam ee poeticā palā ē omib; · Socraten uō hęc euident
solitū somniare arbitror · ex eo q, tā corporis quā animi puritate
totū eius animal uiget · Denīq; & tā uigilanti n̄ deerat ppitia di
uinitas · q̄ eiusdē moderaret̄ actus · ut plato demonstrat in euthide
Eiusdē uerba platonis de socrate · mo di censita · Est ab ineunte aetate numen mihi comes quoddā ·
idq; uox ē · que cum ad animū sensumq; meū ꝯmeat · significat
ab eo quod agere pposui temperandū · hortatur uō ad nullū actū ·
Atq; etiā siquis familiaris uti meo ꝯsilio uolet aliqd acturus · hoc qq;
agi phibet · Quarū quidē rerū & significationū fides certa ē · eget
uero inbecilla hominū natura psidio melioris · prestantiorisq;
naturę · ut idem asseruit supra · Uox porro illa quā socrates sen
tiebat non erat opinor talis · quę aere icto sonaret · sed quę ob egre
giam castimoniā tersę · ppterea q; intelligentiori animę psentiā
coetūq; solitū diuinitatis reuelaret · siquidem pura puris conti
gua fore misceriq; fas sit · Atq; ut in somniis audire uidem̄ uoces
sermonū et expressa uerba · nec tam̄ illa uoce ē sed uocis officium
imitans significatio · sic uigilantis socratis mens psentiā diuinitatis
signi pspicui notatione augurabatur · Nec uō dubitari fas ē intel
ligibilē dm̄ p bonitate naturę suę reb; omib; consulentē · opē generi
hominū · q, nulla ee sibi cū corpore conciliatio · diuinarū potestatū
uir positione · interpositio ferre uoluisse · quarū quidem beneficia satis clara st ·
ex pdigiis et diuinatione t nocturna somniorū t diurna fama pscia
rumoribus uentilante · Medelis qq; aduersū morbos intimatis ·

et prophetarum inspiratione ueridica. Multiformis ergo est ratio somniorum.
siquidem sunt. que uelut percussa grauius uerberataque mente uestigiis
doloris penitus insignitis. per quietem refouent imagines preterite
consternationis. sunt item que iuxta cogitationes rationabilis anime
parantur. uel puris atque inmunibus a perturbatione. uel inpassionibus. ut
pote oboriuntur. nihiloque minus. que diuinis potestatibus consiliatrice
premonstrantur. uel etiam pene loco ob delictum aliquod formata in atrocem
et horridam faciem. Consentit huic platonico dogmati hebraica philo
sophia. Appellant quippe illi uarie ut somnium. et item uisum. tum ad
monitionem. etiam spectaculum. nihiloque minus reuelationem. Som
nium quidem. quod ex reliquiis commonitionum anime diximus oboriri.
Visum uero. quod ex diuina uirtute legatur. Admonitionem. cum angelice
bonitatis consiliis regimur. atque admonemur. Spectaculum. ut cum
uigilantibus offerre se uidendam celestis potestas. clare iubens aliquid.
aut prohibens. forma et uoce mirabili. Reuelationem. quotiens igno
rantibus forte futuram imminentis exitus secreta panduntur. De
somniis satis dictum. sermo nunc ipse considerandus. At uero simu
lacrorum inquit. que in speculis oboriuntur. Docet nunc illam uisus
rationem que intuitio dicitur. intra speculum. uel stagnorum profundo simu
lacris resultantibus. nec tamen eodem quo aristoteles magisterio.
namque ille censet radium uisualem inpactum in solidam speculi superficiem.
propterea que infracti mucronem ad os reuerti. obuiumque uultum factum
uultum suum cernere. et in speculo putare sibi uultus apparere si
mulacrum. At uero plato pingentis. prudentieque diuinitate duum
luminum coetum confluentium interram speculi. et solidam cutem. id est
diurni luminis et intimi. quod per oculos fluit trahentis secum de
uultu manantem colorem in speculo corporali. coloratique uultus

De hebraica philosophia.

Eiusdem platonis de intuitione sententia.

liniamentis · & formato · ac declinato corpore simulacrū emulum

ob ūbrari — uultus imitari · Sic quippe loquitur · At ū simulacrorū q̄ in speculis
oboriunt᷑ · facilis assecutio ē · siquidē utriusq; ignis tā intimi quā
extra positi concursū · Intimi scilicet coloris · & extra positi luminis
incidentis in terrā aliquā lenemq; materiā · hoc ē speculum ·
Formatiq; in multas & uarias figuras que ad reformata specula
diuersas edunt imagines · Usq; que sunt sinistre · Agit nunc
de inmutatione uisus · & quia specula quedā facta sunt ad simi
litudinē diminute sphere concaua · si ad eā partē q̄ umbonis hab
humorē ɔtemplatio dirigat᷑ · dextre partes sinistre uidebuntur ·
contraq; idē oculi dextri ɔtemplatio simulacri · leuas partes sini
stri · que itē acies · dextras tangent insolito more · merito · cū enī
in directū rigorē utriusq; oculi uisus ferant᷑ · erat consequens dexte
rioris uisus directione partes dexteras tangi · sinistriq; itē sinistras
nunc fit contra · uelut circuactis · & e diuerso consistentibus ima
ginibus · A tuō dextre corporis partes · dextre q̄q; ita ut sunt ·
in speculis · sinistre · Persequit᷑ aliud duplicis imaginis gen᷒ ·
q; apparet in his speculis q̄ facta sī ad formā chilindri · siue im
bricis · Rursū enī · cū in directū utriusq; rigorē oculi uisus ferant᷑ ·
dext̄ uisus dextrū lat᷒ eminens & obliquū · sinister & iā sinistrū ·
tale latus incurrant necesse ē · forme tunc in laterib; gemine
conglobate obtersam & inclinatā · ppt̄eaq; lubricā utriusq; la
teris supfitiem · labunt᷑ in latera diuersa · q̄ quidē a dextro uisu
nascitur · in sinistrū latus · que u̇ a sinistro · sinit in dextrū · Que
quidē quia in diūsa latera transitū faciunt · & simul e diūso
uidentur ɔsistere · dexteras simulacrorū partes · dexteris nr̄is ·
sinistras itē sinistris obuias exhibent · Ceteros errores uidendi

[Marginal note: Chilindrū ... plapuū / ... tendens ... plapuū]

abhoc iuniores philosophi mutuati. exposuerunt ita. ut supra. s. actibus
cōprehensū ē. Deinde ꝓsequitˀ. Qui quidem sensus famulantur
opificis dī. sumā optimāq; & primariā speciē molientis. Quia
cū de uisu loqueretur qui ē optimus omniū sensuū corporeis eū
nōib; appellauerat. modo ignē. modo lum̄. interdū flāmā cogno
minans. nequis putaret se ita existimare. quare corporeis opificius
sensus administrent̄. sine melioris incorporeę potentię consortio.
dicit hos ipsos sensus famulari diuinis actib;. ꝑinde. ut opifici fa
mulant̄ organa. Porro optimū dī opus ē. id q; intelligit. sed opinari
plerosq; dicit. eos uidelicet q existimant. nihil eē q carens corpore
quicquā patiatur. aut faciat. nichil ꝯ'rā incorporeū fore. cui
pareat famuleturq; corpus. ut puta mentis intellectui. anime
naturę. sed ipsa corpora qualitatib; ꝓprus rerū creare diūsitatē.
Frigus quidē. terram & aquā. calorem uō. ignem & aera. Rursus.
astrictionē quidem & duritiā. terrā & ignē. Relaxationē uero.
aera & aquā. igneamq; ui contraria molientem. ꝓ corporū diuer
sitate. modo astringentem. modo relaxantē. ut cū uno & eodē
calore limus quidem durescit. cera uˀ liquescit. hęc porro omnia
neq; sentiunt nec rationē intellectūq; in rebus. ratione prudentiaq;
agendis sciunt. Preclare. siquidē ratiotinari & intellegere non
corporis. sed animę ꝓpriū. Hęc porro incorporea. ꝓ non enī uidetur.
cū omē corpus sit uisibile ac sentiat. itaq; cū discreta sint corpus
& anima. diuersaq; eorū natura sit. dignitas quoq; & ordo diuersus.
Quotus quisq; igit amator sapientię. dabit operā ut prudentis na
turę causas. priusquā ceteras assequat̄. sunt porro hę. delibera
tiua. & item intelligens animę potentia. qb; deliberat. ratiotinat̄.
intelligit. Illas uō inqt q abaliis motę mouent alias. secundas
existimandū.

De ignea ui contraria moliente.

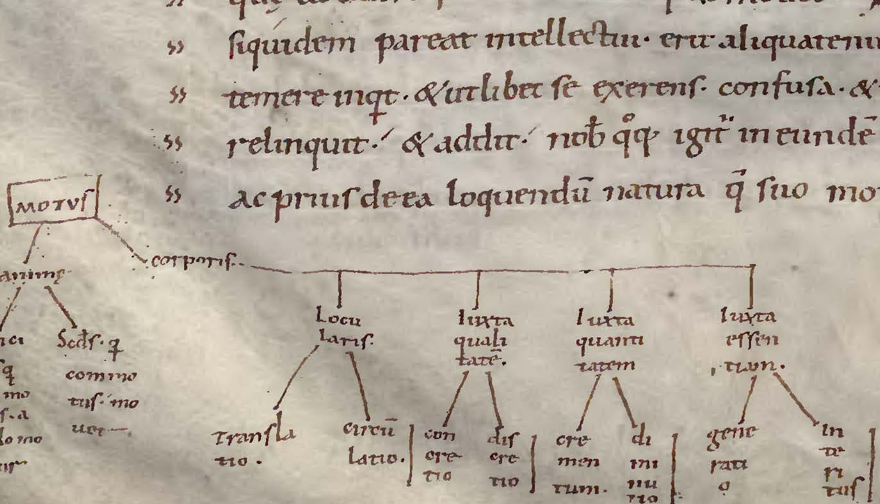
perspicue patibilē partē rationabilis animę uitiosamq; significat. In qua ē impetus. Principalit̄ quidem ab ea parte mouetur. quę motu intimo genuinoq; ex semetipsā mouet̄. ex accidenti u̇ & ia desideriis mouentibus. ipse autem impetus. mouet corpus. Itaq; principalis animę motus definitur. Aeterna substantia semetipsā mouens. Sicū communis. qui cōmotus. mouet. operatio mouentis in eo quod mouetur. ut sectio. operatio secantis. in eo q secatur.

Diffinitio motus principalis animę.

Cuius quidem motus aliquot diuersitates sunt. quas demonstrauit in legib. octo. octo corporis. animę duas. Corporeū motū loculare uocans. cui duę sint species. translatio. & circūlatio. Item alium quē appellat qualitatē. ēq; in duplici specie. concretione. & discretione. Tertiū. quē positū ēē dicit in quantitate habentē duas species incremtū. & diminutionē. Quartū iuxta ēentiā. cui ēq; duę species intelliguntur. una generatio. altera interit̄.

Animę item duplex motus. qui alia mouet ipse a nullo mouetur. sed ppo genuinoq; motu. Alius qui alia mouens ab alio mouet̄ qd ē patibilis habitus animę. & egritudine oppressus. Recte ḡ faciet amator sapientię. sicū de his rebus tractandū erit naturalē ordinē seruet. ac principe loco de anima disserat. post demū de corpore. Deinde cū de anima tractabit. de illa prius disserat. quę tā semetipsā mouet. quā cętera. in qua ē uis deliberandi & intellegendi. tunc cōseqnt̄ illā quoq; ptractabit

» quę ab illa re potiore mota. q̄dā mouet. Id porro mot̄ genus
» siquidem pareat intellectui. erit aliquatenus ordinatū. Sin min'
» temere inqt. & utlibet se exerens. confusa. & inordinata quę agit
» relinquit. & addit. nob qq; igit̄ in eundē modū faciundū.
» ac prius de ea loquendū natura q̄ suo motu mouetur.

malorū. non siluā sed carentiā. hęc ē enī informitas. et nullus cultus.
& turpitudo siluę. ꝓpterq; etiā maleficentiā; et ideo siluā definit.
seu potius appellat corpus incorporeum. ut possibilitate quidem
sit corpus. effectu uō atq; operatione nullū corpus; Hęc aristotel
de silua sententia. nisi quod addit platonē tria illa noīb; tantū
attigisse. effectu autē duo posuisse initia. corporeę rei speciem.
& minimum grande. q sit silua. Non g° tria sed duo hęc rerū initia
inquit. species. et silua. quā ait ex natura nullā habere substantiā.
Aut si inquit grande hoc minimū carentiā fore intellegendū ē.
rursū silua pretereunda erit. et duo uidebuntur initia rerū.
species. atq; carentia. Stoici quoq; retexunt ortū siluę. quin potius
ipsam. & demū duo totius rei sumunt initia. Dm̄ ut opificē.
siluā. ut quę operationi subiciatur. una quidē essentia pditos
facientē. & quod fit ac patitur corpus ēē. diuersa uō uirtute. quia
faciat. deum. quia fiat. siluā fore. Quorū abre non erit opini
onem diligentius explicari. Aiunt enī ut ænea quoq; ex ære
sint. argenteaq; ex argento. sic corporeas materias ex silua fore.
cum hisdē. ut ęre. & argento. & iā similib; ceteris. ēē enī quasdā
magis alias minus siluestres materias. aliasq; aliis corpulenti
ores. quarū tm̄ exordiū fore unā quandā antiquiorē communē
omnium siluam. Atq; ut statua. quę cum sit formatū corpus.
habet tam̄ subiectā sibi æris antiquiorē substantiam. sic ēē in
formē corpus. compositam qualitatis habere dicunt subiectam
pretereuntē substantiā. tamq; ēē corpus coherens sine qualitate.
patibile totū & cōmutabile. quod siluā simul essentiā appellant.
hactenus definientes. Essentia et silua ē. q subiacet corpori

Zen & crisippus eentiā siluāq; discernunt

sensibiliū cōmutationes. ipso statu pprio manente. l'tē subdit q corporibus qualitates habentibus. ipsū ex natura ppria sine qualitate. Plerique tamen siluam separant ab eentia. ut Zeno et crisippus. siluā quippe dnt eē id q ē subhis omnib; que hnt qualitates; eentiā uō primā rerū omniū siluā. t antiquissimū fundamentum earū suapte natura sine uultu. et informē. ut puta aes. aurū. ferrum. & cętera huius modi. silua ē eorū quę ex his fabrefiant. non tamen eentia. At ū q tam his quā cęteris ut sint causa ē. ipsum eē substantiā. Plerique & iam facto (l. hoc) siluā & substantiam separant. quod asseuérant essentiā quidem operis eē fundamentū. ut mundi fore dicatur merito dicatur. atq; existimetur eentia. siluā contemplationis opificis dictā. q eā (formet) fingat.
Deinde Zeno hanc ipsā eentiā finitā eē dicit. unamq; eā cōmunē omnium q sunt eē substantiā. diuiduā quoq; & usq; quaq; mutabilē. partes quippe eius uerti. s non interire ita. ut de existentibus consumantur in nihilū. sed ut cū innumerabiliū. diūsarū & iam cerearum figurarū. sic neq; formā. neq; figurā. nec ullā omnino qualitatem ppriam fore censet. fundamentū rerū omnium siluā. coniunctā tam eē semp. & inseparabilit coherere alicui qualitati. cumq; tam sine ortu sit quā sine interitu. qi a neq; de non existente subsistit. nec consumetur in nihilū. non deē ei spm acu gorē ex ęternitate. qui moueat rationabilit totā interdū. non numquā pportione. quę tam crebrę sit causę. tamq; uehementis uniuersę rei ɔuersionis; spm porro motiuū illū fore non naturā. sed animā. et quidē rationabilē. q uiuificans sensilē mundū. exornauerit eū ad hanc quā nc illustrat uenustate. quē quidē

determinatum ē. & unum totum. et ēentia. Totū quia nichil ei
partiū dēē. unum autē quia inseparabiles partes sunt eius.
& inuicē sibi coherent. ēentia uero quia princeps silua ē omnium
corporū. ꝑ quā ire dicunt rationē solidā. atq; in uniūsam. per
inde. ut semē ꝑ membra genitalia. Quā quidē rationē ipsum
fore opificē uolunt. Coherens uero corpus. & sine qualitate. pati
bilem totū. & commutabile. siluā siue essentiā que uertatur qdē.
nec intereat tamē. neq; tota partiū excidio; Ideo. quia philosophoꝝ
omnium commune dogma ē. neq; quid fieri ex nichilo nec in ni
chilū interire. Licet enī cuncta corpora casu aliquo diffluant.
silua tamē ē semper. & opifex dś. ratio scilicet in qua sit fixū.
quo quid q; tempr̄. tam nascatur quam occidat. ꝑptereaq; de
existentibus genituram fieri. et in existens desinere. q. finiaī.
immortalib; ꝑseuerantibus. a quo fit. et item ex quo fit. quod
gignitur. Reprehendunt & iam quod cum sint in eminenti
prestantissimaq;. & uetere existente alia substantia rerum om
nium exempla mundū sensilē iuxta immortale exemplū a dō
factum ēē dicat plato. non enī opus ullo exemplo fuisse. quando
seminum ratio incurrens aliquā ꝯcipientē. ꝯprehendentēq;
naturā: totum mundū. queq; in eo sunt euexa sit. Hec stoici
de silua deq; initiis rerū parti a platone usurpantes. partim
cōmentis sic. ut facile sit intelligere nullā eos nesuspicari qdē
potuisse diuinā uirtutē substantiāq; carentē corpore. cunctis
corporib; ł etiā seminib; efficatiorē. ꝑpt eaq; factū ut opiniones
incurrerent impias. deum scilicet hoc ēē. q. silua sit. ł & iam
qualitatē inseparabilē deū silue. eundēq; ꝑ siluā meare. uelut
semē ꝑ membra genitalia. & omnium q̄ nascuntur tā originē

Hic gentilitas errat insana. ut postea explicabitur ad hanc notā ÷⊖

Omnium g commune hu iusmodi uanitas
S. f ffxf gf fki
cū parentesi di uersa currentes.

In quo reprehendant platonē [illegible]

quam &iam causā fore non malorū modo. sed turpitudinis
quoq; & obscenitatis. omniaq; agere & pati uel pudenda? Cuius opi
nionis deformitas euidentius detegatur exposita platonis sen

Pitagoreum dogma

tentia. Nunc iā pitagoricū dogma recenseatur. Numenius ex
pitagorę magisterio stoicorū hoc de initiis dogma refellens
ex pitagorę dogmate. Cui concinere dicit dogma platonicū. ait
pitagoran. dm̄ quidē singularitatis nominasse. siluā uō dui
tatis. Quā duitatē (infinitā) indeterminatā quidē. minime genitā. limi
tatā uō generatā ēē. dicere. hoc ē. antequā exornaretur quidē
formāq; & ordinē nancisceretur. sine ortu. et generatione.
exornatā uō atq; illustratā. (s. hoc) a digestore dō ēē generatā. Atq; ita
quia generationis sit fortuna posterior. inornatū illud minime
generatū. aequeuū dō a quo ē ordinatū intellegi debeat.
sed nonnullos pitagoreos uim sententię non recte assecutos putasse.
dici &iam illā indeterminatā et inmensā duitatē ab unica sin
gularitate institutā. recedente a natura sua singularitate. & in
duitatis habitū migrante. non recte. ut q̄ erat singularitas ēē
desineret. quę non erat duitas subsisteret. atq; ex dō. silua et ex
singularitate. inmensa & indetēminata duitas conuerteretur.

Idē cū caret termino. caret ortu. ubi uero forma superueniente limitatur. ibi &iā gignitur.

Quę opinio ne mediocriū quidē institutis hoīb; cōpetit. Deniq;
stoicos definitā et limitatā siluā ēē natura ppria. pitagoran uō
infinitā & sine limite dicere. Cumq; illi q̄ natura sit inmēsū
non posse ad ordinē atq; modū redigi censeant. pitagoran
solius hanc dei fore uirtutē ac potentiā asserere. ut q̄ natura
efficere nequeat. ds̄ facile possit. ut q̄ sit om̄i uirtute potentior
atq; pstantior. & a quo natura ipsū uires mutuetur. Igitur pita
goras q̄q; inq̄t fluidā et sine q̄litate siluā ēē censet. nec tam̄

De stoicorū sententia diuersa. & pitagore.

ut stoici nature medie interq; bonorū maloꝝq; uicinā. Quod
gen᷒ illi appellant indifferens. sed plane noxiū. Dm̄ qppe ēē. ut
&iā platoni uidetur initiū et causā bonorū. siluā malorū.
At uō q̄ ex specie & silua q̄sit indifferens; non ergo siluā sed mundū
ex speciei bonitate silueq; malicia temperatū. Denīq; ex pro
uidentia et necessitate ꝓgenitū ueterū theologorū scitis
haberi; siluā igitur informē. et carentē qualitate. tā stoici
quā pitagoras ꝯsentiunt. Sed pitagoras malignā quoq;. stoici
nec bonā nec malā. Dehinc tamquā in ꝓgressu uię malis aliq;
obuiās progati. Unde igit̄ malā ꝑuersitatē seminariū malorū
causati sunt. nec expediunt adhuc. unde ipsa ꝑuersitas. cū
iuxta ipsos duo sint initia rerū. ds̄. et silua; ds̄. sūmū et ꝓcellens
bonū; silua. ut censent nec bonū nec malū. Sed pitagoras assis
tere ueritati inuis licet & ꝯt͞ opinionē hominū operantib; asse
uerationib;. non ueret᷑. qui ait. existente ꝓuidentia. mala qq;
necessario subsistere. ꝓpterea q̄ silua sit. et eadem malicia ꝑdita.
Quod si mundus ex silua. certe factus ÷ de existente olī natura ma
ligna. ꝓpterea q; numeniū laudat heraclitū rephendentē homerū.
qui optauerat interitū ac uastitatē malis uitę. q̄ n̄ intellegeret
mundū deleri sibi placere. siquidē silua q̄ malorū fons ē exter
minaretur; platonēq; idē numeniū laudat q̄ duas mundi animas
autumet. unā beneficientissimā. malignā alterā. scilicet siluā.
quę licet inconditæ fluctuet. tamen quia intimo ꝓprioq; motu
mouet᷑. uiuat. & anima ꝯiugetur necesse ÷ lege eorū omīū
quę genuino motu mouentur. Quę quidē &iā patibilis animę
partis. in qua ÷ aliquid corpulentū mortaleq;. & corporis simil
auctrix ÷ et patrona. sicut rationabilis animę pars auctore utitur

(margin notes:)
legibus
ꝓbationib;
heraclitū rep̄hen
dentē homerū q̄d
optauerit malis
uitę .i. siluę unde
mundi uniūsitas
opifice dō subsistit.
interitū ac uastitatē

N platonē testari. liberalitate di patris bona inuehi mundo. mala autē matris silue uicio huic adherere.

ratione ac dō. Porro ex dō et silua factus iste mundus. Igitur
iuxta platonē mundo bona sua. dei tamquā patris liberalitate
collata sunt. mala uō matris silue uitio coheserunt. Qua rati
one intellegi datur stoicos frustra causari. nescio quā p̄uitatē.
cū que p̄ueniunt. ex motu stellarū p̄uenire dicantur. stelle porro
corpora sunt. ignesq; celestes. Omnium d. silua nutrix. ut etiā que
sidereus motus minus utilit̄ et inp̄spere turbat. originē tra
here uideant̄ ex silua. in qua ē multa intemperies. & inp̄bidus
impetus et casus. atq; utlibet exagitata p̄sumptio. Itaq; ds eā
correx. ut in timeo loquit̄ plato. redegitq; in ordinē ex inordita
et turbulenta iactatione. certe ꝯfusa. hec intemperies eius. casu
quodā & inp̄spera sorte habebatur. nec ex p̄uidentie ꝯsultis sa
lubribus. Ergo iuxta pitagoran silua anime. neq; sine ulla ē
substantia. ut pleriq; arbitrantur. & adūsatur prouidentie con
sulta eius inpugnare gestiens. malitie sue uiribus. Sed p̄uiden
tia quidē ē di opus. & offitiū. ceca uō. fortuitaq; temeritas ex p̄
sapia silue. ut sit euidens iuxta pitagoran. di silueq;. Item p̄
uidentie fortuneq; coetu cuncte rei molē eē ꝯstructam. Sed
postquā silue ornatus accesserit. ipsam quidē matrē eē factā
corporeoꝝ. & natiuorū deoꝝ. fortunā uō eius p̄sperā eē ex ma
gna parte. non tamē usq;quaq;. quō naturale uitiū [purgari] limari om
nino nequiret. Ds itaq; siluā magnifica uirtute comebat. uitiaq;
eius omnifariā corrigebat. n̄ interficiens. ne natura siluestris
fundit̄ interiret. nec uō p̄mittens porrigi dilatariq; passī. sed ut
manente natura. q̄ ex incōmodo habitu ad p̄speritatē deuocari.
cōmutariq; possit. ordinē inordinate confusioni. modū in
moderationi. & cultū feditati coniungens. totū statū ei illustrando

h.
quippe corporum

atq; exornando ɔuertit. Denique negat inueniri numenius atq; recte. · Nimirum generatorum fortunam nonusquam auiens fore inmune. non in mortibus. & ceteris usu & experientiae mortalium concessis.
negat inmunē a uitiis usq; quaq; generatorū fortunā. non in artibus
hominū. non in natura. non in corporib; animaliū. nec uero in arbo
ribus aut stirpibus non in frugib;. non in aeris serie nec in aquę
tractu. ne ipso quidē cęlo. ubiq; miscente se puidentia deterioris
naturę. quasi quodā piaculo. Idemq; nudā siluę imaginē demon · Numeniū siluę umbrā studio suo detegentē. qui redactis omib; q̄ ex silua ɔfiunt. in quā ante fuerant. id tm̄ euacuatū animo ɔsideratū. iubet siluā uocari
strare. et uelut in lucē destituere studens. detractis omib; singu
latim corporibus. quę gremio ei᷒ formas inuicē mutuant. & in
uicē mutant. ipsū illud q̄ ex egestione uacuatū ē animo ɔsiderari
iubet. eamq; siluā et necessitatē cognominat. ex qua dō mundi
machinā constitisse. dō psuadente. necessitate obsecundante.
Hęc ÷ pitagorę de originib; asseueratio. sup̄ ÷ ipsa nobis adtractan · Sententia platonis hinc de silua. de qua diuse platonicorum opiniones.
dū platonis de silua sententia. quā diuse int̄pretati uidentur
auditores platonis. quippe alii generatā (siluā) dici abeo dici putauerūt.
uerba quędā potius quā rem secuti. alii uero. sine generatione
sz animę preditā. quando ante illustrationē quoq; motu instabili
atq; inordinato dixerit eam fluctuasse. cū motus intimus ge
nuinusq; sit uiuentiū pprius. quoq; idem sępe alias duas ēē mun
di animas dixerit. unā malignā ex silua. alterā beneficā ex dō.
Existentibus itaq; bonis ac malis. bona quidē ex anima benefica
mundo tributa. incōmoda porro ex siluestri maligna. cū di
uina sapientia intelligentiaq; opificis dī siluę seuere. atq; effi
caciter psuaderet prebere cultū. atq; exornationi suę patientiā.
Persuasio uō. non nisi animantibus uitaq; fruentib; adhibeat. · Quomodo psuasio animalib; tantum modo adhibeatur.
quib; hebrei ɔcinunt. cum dicunt hoī quidē a dō datā esse
animā. ex inspiratione cęlesti. quā rationē & animā rationabilē
appellant. mutis uō et agrestibus ex silua (rationis) rationis expertē. dī.

Quod serpens malis suasionibus prosterneret protoplastum adam.

i. de examine

Nota quam expositor ipse habeat de sententia platonis opinionem.

Probatio

Sillogismus — Resolutio

Nota rem logice discipline satis utilem.

iussu uiuis · & animantibus bestiis · terre gremio profusis · Quorum in numero fuerit etiam ille serpens · qui primitias generis humani malis suasionibus illaqueauerit · Nec desunt · qui putent inordinatum illum & tumultuarium motum platonem non in silua sed in materiis & corporibus iam notasse · que initia mundi atque alimenta censentur · Quippe · sicut informis & inordinata · nimirum etiam inmobilis natura sua · Nec inmobilis modo · uerum etiam incommutabilis · Quippe commutationes non silue accidere · sed corporibus in quibus sint qualitates · eodemque pacto etiam exanimis · quandoque inmobilis · Malitiam porro aiunt uirtutis esse carentiam · ut informitatem · inopiam · intemperantiam · propterque uirtuti addita orationis parte negatiua · contra quam uirtutes cognominatas fore · inprudentiam · iniusticiam · imperitiam · Hec atque huiusmodi est dissensio · platonicorum philosophorum · Nos tamen quam ex his putamus potiorem & aduersitatis examine propensiorem · maximeque tanti auctoris prudentia dignam exequemur · Est igitur propositarum questionum duplex probatio · Altera que ex antiquioribus posteriora confirmat · quod proprium est sillogismi · Precedit quippe ordine acceptionis · que elementa uocantur · conclusionem · Altera item que a posterioribus ad precedentium imaginem gradatim peruenit · Quod genus probationis resolutio dicitur ·

Nos ergo quia de initiis sermo est quibus antiquius nichil est · utemur probationis remediis · ex resolutione manantibus · Certum est siquidem apud omnes uel philosophantes uel qui se non dederint huic studio · esse non eadem esse in nobis sensus esse etiam intellectum · & hec esse non eadem sibi · Ergo etiam [constat] effectus tam sensuum quam intelligentie · siquidem ipsa genera diuersa sint · esse diuersos ·

Quę cum ita sint· necesse ē illa etiā ee· quorum tam sint intellectus quam etiam sensus. Sunt igitur tā sensilia quā intelligibilia· & intelligibilia sunt quidē· q intellectu cōprehendunt̄ rationabili indagine· Sensilia ū· q irrationabili opinione psumunt̄. incertu quodā opinionis euentu· Illa quidē (intelligibilia) ex eternitate· nec ullū habentia initiū· hęc (sensilia) temporaria· et ex aliquo temporis initio· a regione nrā primaria ad naturā uersus uero scdā· Rursum intelligibilia· e regione quidē naturę priora· iuxta nos uō secunda sunt· Quotiens quippe igitur in disputatione sic exordietur· ut ab his quę prima sunt ad nos usū ascendant ad ea q sunt a nobis secunda· resoluere dr̄ qstionē· Siquidem ab his orsus quę uere non sunt· sed imagines potius st̄ uere existentium rerū· puenit ad ea q uere existentiū initia causęq: sunt· Sunt igit̄ uicina nobis omīa q sentiunt̄· ignis· aer· aqua· terra· aliquanto tm̄ ppiora quę ex his concreta st̄· Rursū magis nrā corpora nobis applicita· Est igitur in corporibus nrīs quiddā contiguū· est etiam solidū· ē uisibile· ē calor· Et contiguum quidem ac solidū· nichil erit sine terra· Rursū uisibile & calidū· sine igne ee non poterit· Estq: in nobis terrenū quiddā & igneum· ē etiam spirabile· Siquidē sps inuenis· quę arterię dnr̄· conditur· et inuenitur· Est humectū quoq:· quod humectū sine aqua demū ee non potest· nec uero sp̄c sine aere· Quod si hęc omīa partes st̄ ut diximus corporis· necesse ē etiam illa fore· quorū hęc partes st̄· ut diximus· id ē solidū uniuscuiusq: corporis· Est igitur in solido atq: uniuerso corpore tā ignis quā terra· & cetere materię· Deinde harū ipsarū congrua & moderata concretio· q constat ex formis et qualitatibus· Ignis

N· [illegible] necessariam [illegible] intelligibilibus [illegible] sensilibus quomodo sunt sensilia iuxta nos prima· ad naturam uersus secunda· & e contrario·

quidem · splendor · leuitas · calor · et figura. Terrę uero · siccitas · grauitas · figura. Similiter etiam earum materiarum · quę inter ignem terramque insertę sunt · aliquę naturales sint proprietates oportet. Si ergo has qualitates et quantitates etiam formas figurasue uolemus ratione animi separare · tum demum deliberare quid sit quod hęc omnia inseparabiliter adhęrens complexumque contineat · inueniemus nihil aliud esse quam id quod quęrimus siluam. Inuenta igitur origo est siluestris. et hoc quidem est unum duarum probationum genus · quod resolutio dicitur. Nunc illud aliud consideremus · quod compositio cognominatur. sequitur quippe resolutionem et discretionem concretio. Quę igitur modo separare animo uidebamur a silua · rursus et presentemus · ac uelut in suum locum reponamus · hoc est genera · qualitates · figuras · nec inordinate hęc ipsa et utcumque · sed cum cultu et ordine. Ordo autem sine armonia esse non potest. hęc armonia demum analogię comes est. Analogia autem cum ratione · demum · ratio indiuidua comes prudentię repperitur. Hęc uero prudentia · sine intellectu · intellectusque sine mente non est. Mens ergo dei modulauit · ordinauit · excoluit · omnem continentiam corporis. Inuenta ergo est demum opificis origo diuina. Operatur ergo opifex et exornat omnia iuxta uim rationabilem maiestatemque operum suorum. Opera uero eius · intellectus eius sunt · qui a grecis idee uocantur. Porro idee sunt naturalium exempla rerum. Quo pacto

Nota quod ideę naturalium sint rerum exempla

inuenitur tertia exemplaris origo rerum. Igitur siluam quidem .i. iuxta legem rationemque dissolutionis inuenimus. Iuxta compositionis .ii. uero precepta · ipsum opificem deum ex operibus. Porro opificis dei .iii. exemplum. Et quoniam singula hęc initia sunt · rursus erit ex integro de initiis disserendum. Est igitur initium limes · post quem sunt cuncta quę ex eodem sunt limite. Et quia omne initium · ut potest origo rerum.

Rursus de orig. initiis.

praecedit ortum. necesse est eam simplicem fore sine qualitate perpetuam. si
simplex non erit. perinde atque ea quae sunt ex eiusdem substantia. nec inter
erit quicquam inter ipsum initium et cetera. Etiam si antiquitas in tem
pore constituatur. quando etiam illa ex aliquo tempore sint. quae post initium sunt.
et nullam esse differentiam non habet. Simplex ergo est rerum origo. nec habet qualitatem;
nam si deberetur ei qualitas. erit opinor compositum quiddam ex materia et accidenti.
omnia quippe huius generis sunt quae habent qualitatem; Igitur sine qualitate aeternum quoque
initium esse sic probatur; Nam si non aeternum. ex aliquo tempore sit necesse est; Si hoc
ita erit. causa quoque cur sit praecedat ortum eius necesse est. Ita erit initii aliud
antiquius. sed hoc absurdum est initium initii suspicari; Aeterna ergo
origo rerum. eademque immortalis. Nam si occidua. deerit cor[illegible]
interitus. Neque enim in simplex aliquid neque in compositum dissolvetur.
In simplex ideo quia sola initia simplicia. Ergo in se dissolvetur. [illegible]
abitur potius quam interibit; Nec in compositum quidem. continebitur enim [illegible]
compositis enim. nec dissolvetur; quippe omne compositum ex simplicium naturarum
conexione subsistit. Nec vero in nihilum dissolvi potest. nec enim quicquam [illegible]
esse quod nihil est. certe ut ait plato initio impedito. nec ipsum ex [illegible]
nec ex eodem quicquam recreabitur. Quo pacto immortale rerum [illegible] rep
peritur; Quia ergo quid et cuiusmodi sit initium demonstravimus. consequens erit
iam nunc considerare. utrum hoc ignis sit. an terra. an cetera quae dicuntur elementa;
Arbitror quippe non recte horum quid initium putari; Haec enim minime simplicia
sed ex diversis materiis naturisque concreta sunt corpora. Initium porro
simplicem esse naturam in superioribus constitit. His ita digestis. demonstrandum est
duo esse initia rerum. et haec contraria invicem sibi. Sic quippe non solus plato.
sed antiquiores quoque omnes consentiunt. cum partim calorem et frigus initia constituunt.
partim humorem et siccitatem; Alii quidem consensum et dissensionem. vel unum et item
multa. parque et impar. idem singularitatis duitatisque naturam. ut pitagore

Sola initia simplicia
f. dissolvetur
Hec querit quo pacto t... quid rerum initium sit utrum ignis et cetera.
Duo initia sibi contraria fuisse philosophos opinantes insinuat.

Materia non est nisi est ex deo. Constat ergo alterum ex altero initium. ut unum uero sit principium rerum omnium sempiternum.

placebat. quorum omnium sententiae de contrarietate initiorum concinunt. Sed utrum ea aeterna an temporaria sint. et an incorporeae molis dissentiunt. quorum alterum est faciens. alterum patiens. oportet porro initia nec ex aliis rebus originem trahere. nec ex se inuicem constare. quin potius omnia ex iisdem substantiam mutuari. Quod igitur faciens diximus deus est. quod uero ut patiens silua corporea. Sed quia id quod facit aliquid ad exemplum aliquod respiciens operatur. tertia quoque originis intellecta est necessitas. Sunt ergo initia deus et silua. et exemplum. Et est deus quidem origo primaria moliens et posita in actu. Silua uero ex qua prima fit quod gignitur.

1249 74

Nunc iam de silua tractabitur. quam originem fore rerum consentiunt pytagoras platonici stoici; nomen uero ei dederunt auditores platonis. ipse enim nusquam nomen ascripsit. sed aliis multis ad declarationem naturae eius conuenientibus nominibus usus est. cum animis nostris intimare uellet intellectum eius. uel ex natura propria rei uel passionibus commonitionibusque animorum nostrorum. ex natura propria. primo materiam nuncupans. et item simile quiddam mollis cedentisque in quam imprimuntur singula. et rerum receptaculum. et interdum matrem et nutriculam generis totius. Ex passione uero audientium. cum dicit adulterina quadam intellectu recordandum. et eam quam sine tangentium sensu. Omnibus tamen supra memoratis commune placet siluam esse mutabilem totam. et conuersibilem. sed conuersionem mutationemque eius diuerse interpretantur.

Item quod dicit omnibus placere commutabilem esse siluam.

Namque alii putant ex sua propria ratione conuerti. et sumere qualitates. cum ex conuersione accidat pati uariam qualitatem. quam quidem qualitatem in nihilo minus esse siluam in alio atque alio habitu. Nobis nequaquam placet eandem esse siluam. et qualitatem. quippe quarum altera sit quasi quaedam subiecta materia. altera accidens quid. eidem materiae.

Quare silua patibilis dicitur.

Quae causa est cur silua patibilis probetur. quippe quae suscipiat diuersas qualitates ex immutatione. Fit porro conuersio iuxta siluam. non ipsa silua perpetiente mutationem. sed earum quae sunt in eadem. et continentur ab ea qualitate. Quippe si ipsa mutabitur in aliud quiddam generatum. necesse est

ut desinat ee silua. q̄ ratione certe caret. Naq; cera. q̄ transfigurata in mul
tas diuersasq; formas n̄ ipsa uertit̄ s; figura. ipsa in pp̄ria natura pseuerante
tu figure n̄ sint. q̄ cera ē. Sic opinor siluā q̄q; formis figurisq; uariatā.
cū de sua ɔditione minime recedat. recte patibilē dicit. Etiā hoc cō
munit̄ ab omib; pnuntiat̄. siluā sine q̄litate ee ac sine figura et specie. — N. quod silua sit sine qualitate ee ac figura
n̄ quo sine his unquā ee possit. s; q; hec ex pp̄a natā non habeat. nec possit
potius quā comittet̄ species et qualitates. Denq; si mentis ɔsideratione
uolum⁹ ei hec adimere. sine qb; non ē. possum⁹ ei n̄ effectu. s; possibi
litate horū omniū possessionē dare. Possibilitas aut̄. generatione intelligit̄.
una. cū dicim⁹ in semine omem totius corporis pfecti rationē intus
latere. semq; possibilitate animal ee. Altera q̄ rationē quidē in se
future generationis n̄du͂ ht̄. s; q̄ tale ē natura. ut extrinsec⁹ accipere
possit rationes formarū et qualitatū. Possibilitate dicim⁹ fore. q̄ n̄du͂ ē. — De duplici possibilitatis significatione.
ut eris. cereue. massa informis (s. generatio). antequā ex arte recipiat formas.
Quare si intra siluā ratione formarū et qualitatū latet. ut stoicis uidet̄.
abundat opificis moderatio. Sed opinor silue opificē necessarium.
sicut ipsi etiā stoici sanciunt. Opifex g̃ silue. ut aeris informitati. cereue.
formas insigniet. atq; ita stabit ob nefariā dogmatis rationē. nihilo
min⁹ de q̄ntitate etiā silue ɔsentiunt ppetuā fore censentes. q̄ndo sit arx — An aeterna materia an limitata
& origo rerū. sed utrū limitata id ē determinata. nequaquā ɔsentiunt.
q̄ndo determinatā q̄q; magnitudinē habeat necesse ē. Magnitudo ē
aut̄ linee. t superficiei. t corporis. que cuncta ppꝛias figuras hn̄t.
siue plana sint. siue solida. Figura porro. species ē qualitatis. Quare.
si ē limitata silua. qualitate p̄ cedita. & figure cōposerit p semetipsā.
Que informis et q̄litate carens euident̄ ostensa ē. Ergo. infinita quoq; — Hec pprie dr̄ indefinita
& minime terminata. Infinita porro. ut non q̄ inmense lateq;
& insuperabilit̄ porrecta sunt. sed ut q̄ possunt aliq̄ limite circuiri.

nec tamen adhuc mentis consideratione uallata. Atque ut sine qualitate sine
figura quoque dicitur. sic etiam infinita uelut nondum ante exornationem. Dum usque
adhuc silua est. sine circumdatam. eandemque. quae nec incrementum nec iminutionem
pati dicitur. Merito. fieret enim ut ex nichilo subsistat aliquid. et dissoluatur in
nihilum. Quod fieri non potest. Quippe quae augetur accessu magnitudinis cresc[it].
& praeter ipsam siluam nihil esse arbitror ex quo fiat accessio. Item quod id quod ex silua
defluit manente silua minuatur. Sunt qui censent eam fundi. et item contrahi. sed
neque funditur quod sine humore. nec contrahitur sine replicatione. Utrumque
autem hoc non caret qualitate. et silua caret qualitate. Neque igitur ut fusilis mate
ria porrigitur. nec contrahitur ut replicabilis. Sunt item qui putent infinitae
N. omne quod secatur simplex non est. — sectionis patibilem siluam. si omne quod secatur compositum. minimeque simplex erit.
& in aliquo spatio quod est corporis. Quantitatis ergo. sed ut silua minime seca
bitur. caret enim quantitate. proinde ut qualitate. quamuis qualitate quantita
teque comitetur? Sed qui quae corpora qualitatibus et quantitatibus praedita quae habeant continentes
secari quaerunt. ipsam quoque unam cum hisdem secari fingant. non erit omnino aborrens (deuitanda)
a ratione uel inconueniens praesumptio. Recta est igitur nostra opinio. neque ignem.
Explicatio quid sit silua — neque terram. nec aquam. nec spiritum esse siluam. sed materiam principalem. & corporis
primam subiectam. in qua non qualitas. non forma. non quantitas. non figura sit.
ex natura propria. sed uirtute opificis haec ei cuncta conexa sint. ut ex his
Communio enim in multitudine in qua uarietas. — uniuersa corpori. & singulatim perfectio. & communiter uarietas compararetur.
Quod uero sit uniuersi corporis fomes. & prima subiectio facile probatur.
ex elementorum in se conuersione mutua. et ex qualitatum mutatione instanti.
De qualitatibus propriis cuiusque elementi. — Etenim terra qualitates duas habet proprias. frigus et siccitatem. Perinde trac
tamus ad presens. quasi terra ex aliqua parte in aliud aliquod conuertatur
elementum. Similiter aqua in duabus qualitatibus inuenitur. humoris uidelicet
et frigoris. Est ergo propria qualitas terrae siccitas. aquae uero humor. communis
uero utriusque natura frigoris. Cum igitur terra late fusa conuertetur aliquatenus.

in aquā · tē siccitas qdē mutata erit in humorē · frigus uº q̄ cōmune ÷ pse
ueret in statu p̄p̄o · q̄ neq; & iā tunc in t̄ra · t̄e in aqua · In terra qdē ppt̄ ea
quia q̄ ɔuͤsū ē desinet ēē in t̄ra · Nec uō in aqua · dū enī mutatur adhuc
& conuertit̄ · neq; plene mutatū · neq; pfecte ɔuͤsū ē · ut iā in aque ma
teriā migrarit · Sup̄ ÷ igitur · ut sit uspiā frig̃ · Nec enī potest ēē sine eo
in quo ÷ · Hoc porro nihil ēē aliud quā siluā ratio testatur · Rursū dm̄s
aera duas habē q̄litates · calorē et humorē · Constituit aut̄ aquā q̄q; in
duab; q̄litatib; inueniri · humoris · et frigoris · Erit g̃ et horū ppa q̄ inde ꝯ
ꝯtraria · aque quidē · frigus · aeris uō · calor · s; cōmunis his humor ·
Cū g̃ resoluta in uapores aqua aeri · q̄ ex aqua ɔuersū flux q̄rit̄ ac uen
dicat · tē opinor · frigus quidē ad calorē facit transitū · humor porro ·
cōmunis manet · neq; in aeris neq; in aque gremio · ēē tam̄ uspiā ne
cesse ē · Erit igitur in silua · Eodēq; modo ignis due s̄t qualitates · siccitas ·
& calor · aeris uº ut sup̄ cōphensū ÷ calor et humor · Ergo & iā et horū com
munis q̄litas in calore · Ignis tē ppria · siccitas · aeris · humor · Ignito g̃ aere ·
& aliquatenus ɔuerso in naturā ignis · humor qdē ad siccitatē fac̄ tran
sitū · Calor aut̄ cōmunis qualitas · neq; in igne neq; in aere residebit · nec
uº nusquā erit · Manebit igit̄ silua · Ex quo pspicuū ē q̄ in illa corpoꝝ
mutua pmutatione inuenitur silua antiq̄ssima & principalis subie
ctio · proinde ut cera mollis in q̄ inprimunt̄ singula · aut eoꝝ q̄ generant̄ ·
omnium receptaculū · Quib; ita decursis · seq̄t ut an corp; sit silua con
sideremus · neq; corp; · neq; corporeū qddā posse dici simpliciū puto · s;
tā corpus quā incorporeū possibilitate · q̄ppe q̄ ppe dr̄ corp; ex silua
ɔstat · et qualitate · silua enī nequaquā ex silua ɔstat et qualitate ·
Minime g̃ corpus ē · Deinde nullū corpus sine q̄litate · silua aut̄
pse sine qualitate · Non g̃ corpus ē · Quid · q̄ omē corpus figurā
habet silue · iuxta naturā suā · nulla figura ÷ · Non g̃ corpus ·

Hic exponitur pulcherrime et subtilissi · ne qd sit informis materia · qd beatissimus qq; augustinus summa breuitate explicuit dicens & iā de forma informem intelligi ·

Utrū materia corp̄ sit

De equiuoca corporis appellatione.

Deinde omne corpus finitum ac determinatum est. silua autem finita. et minime terminata. Non ergo corpus. Item omne corporis genus. sub cathegoricam redigitur appellationem; dimensionis, corporis essentiam ut potest quod diuisis temporibus contrarias sustineat passiones. et in quo altera ex duabus contrariis inueniatur necesse est. Item habet dimensionis quantitatem. cum est perfectum longitudinis. latitudinis. soliditatisque consortio. Nihilominus corpus quale. et qualitate preditum nuncupamus. Idem hoc ad aliud corpus comparantes. maius esse dicimus aut minus. et aequale. Quam comparationem greci uocant. ΠΡΟϹΤΙ. quippe maius sine comparatione minoris. et aequale sine comparatione alterius aequalis. intellegi non potest. ceteraque significatione de cathegoriis mutuamur. At enim silue detrahimus hec omnia. quando passionem quoque ipsam. que propria ei uidetur adimimus. ideo quod numquam ex propria conditione desciscat. sed aliis idem corporibus intra eam prouenientibus illa consors perpessionis putetur.

Deinde unde materia passionis.

Denique passio eiusmodi est. ut ipsa quidem nihil aliud mutatur. siquidem recipit ea que mutantur. pati aliquid falso putatur. Denique ut dictum est quod primitus ac facit. neque genus est. neque ulli subiacet generi. quapropter cum sit origo. nihil antiquius ea mente concipiendum est. Que cum ita sint. corpus sentitur. silua sensibilis non est. silua igitur non erit corpus. Eodemque modo silua simplex res est. et incomposita. corpus neque simplex. et compositum. minime ergo silua corporea.

operatur

N. Dum non est genus neque speciem.

Dico eandem hanc ne incorpoream quidem. quia quicquid incorporeum est nullis conditionibus corporis patitur. nec umquam fieri potest. At uero silua formata qualitatibus quantitatibus etiam figurisque et omni cultu conuenustata. corpus mundusque facta est effectu opificis atque operatione. Igitur ne incorporea quidem. Deinde. si corpus est. sensile est. At enim sensile non est. nec corpus quidem igitur erit. Si autem incorporeum quoddam erit silua. intellegibilis eius natura est. At intellegibilis non est.

nec incorporea quidem. recteque ea simpliciter et ex natura sua neque corpoream.
neque incorpoream cognominari. sed possibilitate corpus. et item possibilitate
non corpus. Iam cum omnia quae posita erant recensere perspicaci consideratione
decursa sint. iuxta platonici dogmatis auctoritatem super reditum fieri.
ad orationis ipsius explanationem. Ait ergo. Quam igitur eius vim quamque
esse naturam putandum? Vim nunc appellat oportunitatem silvae.
vultus intuendi. Etenim tam vultus quam qualitates varias. necnon
quantitates habet. non effectu sed possibilitate. ob inconstantiam eorum
mutuam ex alio in aliud conversionem. Naturam vero substantiam eius significat.
recteque etiam putandum. Non enim possumus certa aliqua comprehensi
one vel ex sensu cognita vel ex ratione intellecta de veritate eius praesumere.
quippe ut somnium quo magis contrectare cupimus. hoc impensius imago
confugit. Opinor inquit omnium quae gignuntur. receptaculum est
et quasi quandam nutriculam. Omnia quae gignuntur et ex aliquo tempore sunt ne
cesse est. Sunt ergo mortalia immortalium vereque existentium simulacra.
imagines autem accipiunt substantiam in silva proptereaque et ipsa illic
apparent. et silvae nobis intimant recordationem; quam quidem recep
taculum eorum appellat. quae non ex gremio silvae generatae species
florescunt. ut putant stoici. sed extrinsecus obveniunt ut in cera sig
nacula. nutriculam vero ideo quia alienos fetus velut propriis humeris vehat.
quippe nihil his praeberet amplius praeter subvectionem. Deinde progreditur.
Atque haec quidem de ea dicuntur. verum est quidem. et dicendum videtur aptius. Quia non
statim quae vere dicuntur. apte etiam manifesteque dicuntur. multae quippe orati
ones. verae quidem sed obscurae. Nascitur quippe obscuritas. vel dicentis
nonnumquam voluntate. vel audientis vitio. vel ex natura rei de qua tracta
tus est. Iuxta dicentem fit obscuritas cum vel studio. dataque opera dogma
suum velat auctor. ut fecerunt Aristoteles et Heraclitus. vel ex imbecillitate
sermonis.

Iuxta audientē u̅o · uel cū inaudita et insolita dicunt̄ · ł cuiꝰ qui
audit pigriore ingenio est ad intelligendum ; Iuxta rem porro-
cum talis erit · qualis est hec ipsa de qua sermo nunc nobis est · ut neq;
ullo sensu contingi · neq; intellectu conphendi queat ; ut pote (s. res) ca
rens forma · sine qualitate · sine fine ; sed neq; timaeus qui disserit ·
instabilis (fuit) orator · nec audientes tardi (fuerit) ; restat · ut res ipsa difficilis &
obscura sit ; nec silua quicquā difficilius ad explanandum ; Ergo
cuncta quae de natura eius dicta sunt · mera predita ueritate
sunt · nec tamen aperte · dilucideq; intimata · Denuq; prestat

De pfunda elementorū natura.

causam difficultatis cum ita dr̄ ; Est tamen arduū eo magis.
quod pconfundi mentis aciem necesse est & aestuare · tam de
igni quā de ceteris materiis ; qui (quomodo) magis aquā uere aquā dici
putariq; oporteat quā terrā · cum nulla sit certa & stabilis ppri
etas corporum ; que cuiusq; indicet naturalem pprietatem ?
Initium questionis arripit · ex reciproca de alio in aliud elemento

De aqua.

rum conuersione · Principio · ut de aqua · cuius modo inquit
fecimus mentionem · cum astringitur in glaciem · certe saxū ·
terreneq; soliditatis corpus minimeq; fusile apparet ; Acri
ter & nimium uigilanter apparet · quippe non in sua ppria
natura pseuerans aqua solidat̄ & fit terra · siquidē ē humi-
da · sed quod ea que subiacet · uidelicet silua · contrariam
naturam hoc est siccitatē suscipiens ; fit ex conuersione terra ;
mutato repente habitu mutataq; condicione · apparens qđ
non erat · Sed aquam in saxum solidari dicit · quia in gla
cialibus & gelidis locis · aqua diu constricta mutat̄ in saxū
quod cristallus uocat̄ · ab alpinis gentibus montanis racticorū ?

De aquis tripolitanę ciuitatis iasię

Est quoq; in asia ciuitas tripolis · aquis inmensum calentibus.

non est ignis censendus sed igneum quiddam . nec quae exalatis uaporibus in auras aqua uertitur . humor est nuncupanda . sed humidum quid . similiter cetera . Et exequitur .

At uero . id in quo fieri cuncta haec singillatim uidentur . et demum dissolui pereuntiaque ad alias transire formas . siluam scilicet . solum illud appellandum puto certo pronomine . recteque dico dici posse .

Merito . sola enim haec cuius nulla qualitas sit . hoc uel illud ; nullaque forma . nec in contrarias qualitates . nec in diuersas formas patitur conuersionem . et quia semper eadem manet . certo nomine appellari firme potest . Atque ut omne nubilum naturalis discuteret obscuritatis adhibito splendore illustris exempli . iubet concipere animo . et infingere cogitatione opificem ex uno eodemque auro innumeras sine intermissione formantem figuras . modo pyramidis . et extra mox octa hedri dictoque citius icosa hedri . et item cubi species . ceteras item triangulorum . quadratorum . hemicicli . circuli . Tunc si quis electa qualibet figura quaerat quid illud sit . aurum esse respondere oportere censet . nisi pyramidem idem esse responsum sit . illa in aliam figuram mox . et inter ipsa uerba responsionis migrante . qui sic responderit mentiatur . Eodem igitur modo nec ignem quae est pyramoides ignem esse respondebimus . sed ignitam tantum siluae partem . tigneam qualitatem . nec octahedrum . sed spirabilem siluam . nec icosa hedrum . nec cubum . sed humectam hanc terrenam . illam siluae soliditatem .

Nec uero putandum nec est agere platonem de nominum proprietate . qui in potius dare operam . ut assuescamus sinceram siluam quae concursu uariorum corporum tegitur . ab eorundem corporum permixtione . sollertia mentis distinguere . At enim .

De exemplo quo adiuuari potest mens ad intellegendam informem materiam .

Eadem & consimilis ratio . difficultasq; quecunctas recipit cor-
porum formas reperitur . hec quippe minime . recedit ex condici-
one propria . recipit enim cuncta . nec ullam de eisdem formam
Ergo formata quidem sunt corpora . silua sine forma ; trahit .
Cumq; intra gremium eius formentur inquit que recipiuntur .
consequenter supradictis que recipiuntur omnium quippe
iam corporum appellauerat receptaculum . ipsa informis manet .
estq; usus eius similis molli cedentiq; materiae . in qua inprimun
tur uaria signacula ; Perspicuum est aliquot et mollia cor
pora que cedentia . uariorum simulacrorum impressionis recepta .
diu conseruent inposita signacula . ut si ceram quis . uel plumbum .
uel argentum signet undiq; . erit tunc in siluae uicem cera infor
mis . & habebit innumeras formas non suas . sed aliunde adhibi-
tas sibi . Ratione igitur . & recte usu silue corporee que consig
nata est undiq; corporum formis natura mollis . cedentisq; mate
riae comparatur . sed de cera quidem . & iam in theeteto locutus est .
cum diuerse hominum memoriae tenacioris & labide causas exprime
ret . Ait et in hominum ingeniis uim quandam cere simillimam . que
facit & acutos ad intellegendum . & celeres ad discendum . & eosdem
subinde obliuiosos . item alios quidem ad discendum . uerum uigit
memores . quosdam ita ingeniatos . ut & cito discant . & diu memo
ria uigeant . nam quorum in animo cere illa similitudo . quam ho
merum dicit cognominasse . fluxior . solutiorq; erit . facile quidem
discunt . sed cito admittunt . obsoletis ob nimiam remissionem cere sig
naculis . Contra ingenii . mentisq; durior cera uix recipit for
mas que imprimuntur . sed si umquam receperit . diu conseruat
operose impressas figuras . utpote stabili materiae locatas . Tertia

Optima similitudo ad memorie humane illustrat.

diuina felicitatis concretio. cum ceteris similitudo. sic solidae sit. ut neque respuat formas nec renitatur aduersum impressionem signaculorum. nec ita fluxa recipiat sede. ut incertae nimiumque uisibiles impressiones sint. Nunc quoniam informem et sine qualitate siluam manifestauerat. immobilem quoque curat ostendere. asserens moueri eam. conformarique ab introeuntibus multimodis. cum ipsa ita informis sic motus quoque sit expers. sed a speciebus formam habentibus motam uarie diuerseque formari. Manet ergo haec in tali fortuna et condicione semper. archetypum quoque exemplum manet in substantia propria idea scilicet. cuiusque existens rei natae. similiter deus opifex perpetuum manet. Sed archetiporum exemplorum simulacra quae siluae obueniunt non permanent. namque assidue et sine intermissione mutantur. mortis nascendique perpetua successione. ob ex incussabilem naturae cuiusdam necessitatem. Quam ob rem. dicta est a platone silua posita esse ad recipienda rerum signacula. praeclare. posita. quia cum sit natura immobilis. ingredientium formantiumque eam specierum commeatu mouetur. et easdem inuicem mouet species. ut progrediens docebit. Recte itaque cum eadem sit semper et immutabilis uidetur. tamen inquit ob specierum multiformium coetum. dispariles induere formas. At uero quae obueniunt siluae species et intra dissoluuntur. ac pereunt. aeternarum atque immortalium specierum simulacra sunt. earum uidelicet. quas ideas uocamus. formantur ab hisdem miro quodam modo. iuxta memoratum uidelicet exempli consignationem. Miro autem modo propterea quod difficile atque inexplicabile est concipere mente. quatenus ex idearum sinceritate natiuis uero rebus similitudo perueniat.

Ostendit quod sit silua sine qualitate. ostendere etiam quod immobilis intelligatur.

[illegible] rei natae subsistit [illegible] suum concipere [illegible] illa causa. ut unaquaeque res natiua existat.

Quod silua immutabilis sit secundum se.

Duo modi formationis.

uirum perinde ut mollibus materiis signacula. sicut supra
dictum est. ainit cum de exemplo liniamenta in materias trac
tabiliis transferunt. quod in pictoria et item fictoria fieri uide
mus. Quare differt ad presens tractatum hunc suo seruans loco
ac tempori. ac distinguit intellectum. imperat animi conceptio

De tribus generibus.

ne tali. ut tria genera nobis occurrant. Genera non improprie ap
pellans. neque enim silua. nec uero exemplum genera sunt. sed ut ap
pellatio generum significet primas substantias. Illud quidem
inquit quod fit. et quod gignitur. generata uidelicet speci
es. que in silua subsistit. et ibidem dissoluitur. Item aliud
in quo gignitur. in quo est ipsa silua. in hac quippe species disso
lubiles substantiam sortiuntur. Tertium preterea. ex quo si
militudinem trahit. mutuaturque quod gignitur. idea scilicet. que ex
emplum est rerum omnium. quas natura progenuit. hoc est eorum
que siluae quasi quodam gremio continentur. exemplorum ima

Hoc exemplo constat omnia genera esse composita.

gines esse dicuntur. Deinde euidenti quadam comparatione atque ex
emplo questionem reuelat. Comparat enim quod percipit in se
species. matri uidelicet silue. hec enim recipit a natura proditas
species. illud uero ex quo similitudo commeat. patri. hoc est idee.
huius enim similitudinem memorate species mutuantur. Quod
uero ex his duobus est. proli generate. scilicet speciei. Est enim
hec posita inter naturam uere existentem. constantem. tandemque
semper. nimirum ideam. que intellectus dei est aeternus aeterni. ac in
ter eam naturam. que est quidem. sed non eadem semper. id est sil
uam. quippe haec natura sua nihil est eorum que sunt cum sit aeterna.
ergo quod inter has duas naturas positum est. Cum enim sit ima
go uere existentis rei. uidetur aliquatenus esse. quia uero non perseuerat.

.id quod gignitur. & perit. nec uere semper est. corporea species est.
quę quidem corpora cū sola. & per se ac sine suspitiente ex eadē essentia. ł suscipiente
essentia esse non possint. quā modo matrē. aliās nutriculā. interdū
totius generationis gremiū. Nonnumquā locū appellat. quamque
iuniores hylen nos siluā uocamus. ut quod deerat. adderet.
Hunc de silua tractatū initiorū tractatui iungit. posterioremque diui
sionē ait operosius esse ordinandam. tunc quippe res omnis in duo
ferat initia diuisa. quorū alterū intellegibilis erat species. quā
mundi opifex deus mente concepit. eamque ideā cognominauit plato. ł ideam
alterā imaginē eius. quę natura est corporis. Porro corpora si per se
ipsa spectentur. perfectā uidebuntur habere substantiā. sed si ad
originem eorū conuertis mentis intentionē. inuenies cuncta
& eorū latebras. siluę gremio contineri. tunc ergo cōpendio princi
palibus materiis quatuor sumptis exędificauerat sermone mundū. Pulchre ait exędificauerat sermone mundū.
considerator
sed quia erat philosophi propriū. cuncta quę ad causā pertinent summa
cura mentis & diligentiore indagine peragrare. Porro ratio asserit.
subiacere corporeę diuersitati. siluę capacitatē. recte. rationa N Siluę capacitatē corporeę diuersitati subiacere.
biliterque censuit hanc ipsā rationē trahendā. usque ad intelli
gentię lucē. Difficile opus omnino. ł assequi. longe tamē diffi
cilius declarare ac docere; Talis quippe natura est initiorū. quę
nec exemplis demonstrari. nondū his quę ad exemplū compa
rarentur existentibus possit. nec ex precedenti ratione. aliquando intimari.
nichil quippe origine antiquius. sed obscura quadā luminis
presumptione. non ut quid sit explices. sed contra sublatis quę sunt
sunt singulis. quod solū remanet. ipsū esse quod quęritur intelligendū
relinquas. hoc est. ut uniuersis corporibus. quę intra gremiū siluę
uarię uaria formantur. mutua ex alio in aliud resolutione

al' sine- finu

singulatim· adtemptis· solū ipsū uacuū ipsū speculatione ima

N An facta sit silua philosophorū disceptationē. unde nos n̄ dubitamus

generis: qua ratione factū ut cū nullus ea ueterū dubitet ēē·
utrū tm̄ facta an contra infecta sit disceptetur· eorūq; ipsorū
qui infectā sine generatione posuerunt pleriq; ꝯtinuā & iuge· (perfecte)
alii ū diuisiuam putent· rursūq; eorū qui diuiduā ēē censent.
partim sine qualitate & informē· partī formatā ēē ꝓnuntiant·
Huiꝰ q iuge continuatāq; posuerunt disceptent inter se de qua
litatibus· formaq; earū· quę ibidem confirmantur· & omniū
quę eisdem accidunt· utrū ex silua ꝓueniant· an ex alio poti
ore numine accommodent: Quorū breuit̄ ꝑstringentur opini

N· quod moises diuinitus inspiratus· testimoniū opinionib; philosophorū conferat·

ones· Hebrei siluā generatā ēē censent· quorū sapientissimus
moises· non humana facundia· sed diuina ut fert̄ inspiratione
uegetatus· in eo libro q de genitura mundi censetur· ab exordio
sic ē ꝓfatus· iuxta inter pretationē septuaginta prudentiū·

Hinc sedm quosdā diuina scriptura sumpsit testimonium·

Initio fecit dś cęlū & terrā· terra aūt erat inuisibilis & incōpta·
ut uero acylas· caput rerū dś condidit cęlū & terrā· Terra porro
fuit inanis & nichil· uelut simmachus· ab exordio ꝯdidit dś cęlū
& terrā· Terra porro fuit ociosum quid confusumq; & inordinatū·
sed origenis asseuerat ita sibi ab ebreis ēē ꝑsuasum· q in aliquantū
sit auera ꝓprietate deriuata interpretatio· fuisse enī in exem
plari· terra aūt stupida quędā erat ammiratione· Omnia
tam̄ hec in unū aiunt concurrere· ut et generata sit· ea q sub

I· N· non unā sed multiplicē initii ēē significationē

iecta ē uniuerso corpori silua· sermonesq; ipsos sic inter pretant̄;
Initiū minime temporariū dici· neq; enī tempꝰ ullū fuisse ante
mundi exornationē· dieiq; & nocturnas uices· quib; temporis
spacia dimsa st̄· tū initii multas ēē significationes· ut initiū

II· timor dn̄i· · III·

sapientię timor dn̄i fore salomon ait· ltē· initiū sapientię

cultus dī. nihilq; minus initiū uitę optimę iustus actus. atq; iiii
&iā in preconio sapientię cęlestis auctor. initiū uitę panis & aqua. panis & aq. v.
& tunica inquit. domus idonea uelandis pudendis. Quippe domus idonea. vi
initiis non una initii sed diuersa & simplex habetur significatio.
Est tamē unū rerū omniū initiū. de quo salomon in puerbis. Cre
auit me dš inquit. pgressionis suę semitā. cui nitens efficeret
opera diuina. constituitq; ante ortū mundi. terręq; & pfundi
fundationē. ante tractus fontiū. aggestionesq; montanas. apte
indicans. peunte diuina sapientia. cęlū terramq; factā. eandēq;
diuinā sapientiā fore uniūsitatis primordium. Ex quo apparet
sapientiā factā quidem a dō. s non aliquo in tempr. neq; enī
fuerit tempus ullū quo dš fuerit sine sapientia. q q; pcipi dm̄
cogitationib; hominū antequā sapientiā eius. sit necesse. ob
eminentiā naturę. quia prius cuius ē res. tunc demū res ipsa
noscitur. Et de initio quidē sic habendū. Quod aut cęlū quā ue
terram scriptura loquatur intelligendū. qmultuario contenti
sunt intellectu. cęlū hoc quidemus. & terrā qua subuehimur
dici putant. Porro. qui altius indagant. negant hoc cęlum
ab initio factum. sed secundo die. namq; ab initio factū lumē.
idq; diē cognominatū. hoc uō cęlū postea. q dš appellauerit
soliditatē. Tertio deinceps die. remotis aquis apparuit sicca.
eiq; terrę nomen impositū. ut sit euidens. neq; hoc cęlū cog
nitum nobis. neq; hanc in qua sum9 terrā ab exordio factā. sed
alia ēē antiquiora intellectu potius quā sensib; haurienda.
Aliud ē g uerū cęlū & aliud quiddā ēē soliditatē scriptura testat.
Eodēq; modo aliud terrā. & itē aliud siccā. quod ē illud cęlum
priusquā dš cętera condidit. terraq;. philosophi carentes corpore

Minus aut intelligit. dū explicat de facta sapientia.

al. tumultuario

Non rē in auditā quod cęlū aliud & terra sit antiquior incognita nobis. scilicet intelligibl

Aliorū melior sententia.

Hic stilo argumentali pphetę philosoforūq; de siluę generatione commenta membratim dissoluit. probans quid q̄sq; uirorū suis dictis exstirpet.

atq; intelligibiles substantias fore censet ideas. & exemplaria
tā siccę istius terrę quā soliditatis. demq; & iā hominē prius
intelligibilē & exemplū (principale) archetipū generis humani. tunc demū
(hominem) corporeum. factū adō ēē dicit. Alii non ita. sed sciente pphetā
duas ēē species rerū omniū. alteram intelligibilē. alteram
sensilem. easq; uirtutes quę (intelligibilē atq; sensibilē) utramq; naturā circūplexę iungeant
cęlū & terrā cognominasse. cęlū quidē (s. cognominasse) incorporeā naturā. terrā
(s. corporeā) uero. q̄ substantia ē corporū. quā greci (i. siluā passibilē) hylen uocant. assti pu
lantur his quę sequunt. Terra aut̄ erat inuisibilis & informis.
hoc ē silua corporea uetus mundi substantia. priusquā dī
opificis effecta sollertia sumeret formas. & iam tunc decolor.
& omi carens qualitate. Quod uō tale ē. informe certe ē. & in
uisibile. Inanis porro & nihil, ppterea dicta. quia cū sit omium
qualitatū receptrix, ppriā nullā habet ex natura. Silua ergo.
utque cuncta. q̄ accidēt recipiat in se. Inapus appellata. & ut
quę compleri unquā posse uideatur. Porro quia sit expers omiū.
nichil dicta. Ociosa uō & indigesta nuncupatur a simmacho; quod
quidem p se nichil ualeat ociosa; qđ uō habeat oportunitatem
suscipiendi ordinis ab exornante semet dō. mundū moliente.
indigesta censetur. Stupidę uō examinationis significatio animę
uim quandā similitudineq; declarat. siquidē opificis & auctoris
sui maiestate capta stuperet. q. si facta ē adō silua corporea. quon
dā informis. quā scriptura terrā uocat. non ē opinor desperan
dum incorporei qq; generis fore intelligibilē siluā. q̄ cęli nōe
sit nuncupata. Factam uō & ita factā. ut sit q̄ non fuerit; sic p (arguunt)
bant; Quod opificib; mortalib; apparatā. ab aliis opificib; prebe
atur. hisq; ipsis natura suppeditet; naturę dī. dō. nemo appara
tū. quę nichil antiquius unde ei suppeditaret reperiri contendunt.

Argumentantur de re facta. quia quod manu agitur. non unius artificis ductu cōpletur. Excellentiā aūt opificis dō con [illegible] ui unum in mundo apparatu.

patiturque immutationem sui · non est existens uere · ut sunt ex-
empla illa · quippe exempla rata ac immutabili constantia
uigent · Erunt igitur tria haec · quod semper est · et quod semper non est ·
Deinde quod semper est · Nec uero moueri quemquam oportet · si exem-
pla exemplis non usquequaque similia uidebuntur · Comparatio
enim iuxta similitudinem instituitur · quae similitudo parili
tatis · disparilitatisque concretio est · Quare si quid in huiusmodi
rebus perfunctoriam similitudinem habere inuenietur · amplec
ti nos oportet intellectus manifestationisque causa · Deinde ait ·
Fieri non posse · ut una existat facies · quae omnes rerum omnium
formas uultusque contineat · uariaque uniuersi corporis undique
ora demonstret · nisi subiecto prius informi aliquo corpo
rum gremio · perinde utique in picturis substernitur · infec
tio decoloris ad colorum lumina subuehenda ·

est
semper · non semper · semper ·

Nunc praestat causas · cur necesse fuerit siluam esse inopem
qualitatis · Etenim si erit aliquod opus futurum · cui nihil
desit ad perfectam atque integram pulchritudinem · preditum
esse debet exemplum · iuxta quod fit · nec opifex optimus
ac praestantissimus · sed etiam ipsa silua · atque materies · ex qua
illud opus fieri necesse est · Erit porro materia idonea si
habebit oportunitatem facilitatemque formabilem · habebit
autem si erit pura ac qualitate omni carens · quippe si habe-
bit propriam qualitatem · erit impedimento ceteris qualita
tibus · genuina qualitas · maxime si erunt uariae · multi
plicesque insigniendae · nec multiplices modo · sed etiam omnes
formae · ac figurae · Igitur quia omnes silua recipit figuras ·
omnes quoque colores · ac ceteras · quot sunt qualitates nihil

Unde necesse fuerit siluam esse sine qualitate

aut horum habet ipsa ex natura sua; uirt eam modo informem modo
minime figuratam · interdum sine qualitate cognominat; non quo
habuerit hec umquam et amiserit; sed ut que potuerit habere ut
pote natura perdita splendoris atque ornatus (capax sit) capacem · quemadmodum
appellatur informe · cum nondum accesserit ex artificio forma · for-
mari tamen possit · Et concludit asserens omne quod bene affabre
recepturum erit formas; informe esse debere pariterque ab his omnibus
que erit recepturum · hoc est sine figura et sine colore odore etiam
et ceteris que corporis sequuntur ·

Etenim si erit inquit alicuius eorum que insit recipit simile re-
ceptaculum · cum quid obuenerit · dissimile · his quibus simile est dis
cordabit opinor · uultu; nullamque exprimet similitudinem · Quod dicit tale est ·

Si aqua sit uniuersa rei silua siue substantia ut thales censet;
habebit certe qualitates nature sue proprias que numquam ab ea
recedunt · Sed si necesse est eam natura sua declinare aliquate-
nus et ignescere; suscipiet certe rursum igneas qualitates · hu-
mecta et ignea · Contraria uero sibi sunt; quippe (id est aque) alterius humor
et frigus propria sunt; (ignis) alterius siccitas et calor · Hec ergo inquit
diuersa sibi et repugnantia; non patientur alterius sinceram ex-
primi qualitatem · cum calor quidem et frigus impugnet · siccitas de-
mum interimat humorem; uel ut alio utamur exemplo; si sit
aliquid candidum · ut psimmithium · deinde hoc oporteat trans-
ferri in alium colorem · uel diuersum · ut ruborem · siue pallorem
uel contrarium · ut atrum; tunc candor non patietur introeuntes
colores sinceros perseuerare · sed permixtione sui faciet inter
polos · Quid igitur sibi uult dicet aliquis ista diuisio diuerso-
rum colorum et item contrariorum; quia contraria sunt ea que a se

De natura contrariorum.

plurimum distarent licet sint generis eiusdem ut puta candor
et item nigredo quorum unum genus est quod vocatur color
sed haec duo plurimum a se distant. candido enim minimum distat
quod dicitur pallidum aliquanto plus quod appellatur rubeum. hoc am-
plius cyaneus color. plurimum vero nigredo. ideoque candidum et item
nigrum non diversa sunt sed contraria quia intercapedo prolixior.
Ergo contraria separata quidem a se sunt magna quadam separatione.
nec tamen omnino aliena sunt. facit enim ea velut cognata et con-
sanguinea genus suum quod colorem esse praediximus. natura vero distant
omnino ea quae diversa dicuntur. ut candor et dulcedo. nigredoque et odor.
illorum quippe genus color. horum sucus et vapor. propterea que diversis
sensibus comprehenduntur. Ut igitur ea quae subiacet his omnibus silva possit
horum facies sinceras minimeque interpolatas ostendere. ita ipsam ne-
cesse est nullas qualitates habere. idque ipsum quod generaliter asseveraverat nunc #
specialiter vult probare positis exemplis in usu frequentia. ut qui odora
pigmenta conficiunt non patiuntur esse odoris naturalis ac proprii quod
condiunt. quo meracos sincerosque suscipiat sucos odoramenti. Vascula-
rii quoque argento informi signa impressuri levigant prius superficiem.
ut figurae sincerae imprimantur molli cedentique materiae. Ita inquit illa
scilicet quae omnium specierum formas receptura erat parata et sine qualitatibus
debuit apparari. Factum vero generatumque et visibile animal vult intellegi — De materia subtiliter
sensilem mundum. matremque eius et corporum receptaculum silvam vocat ob
rationem supra dictam. Si neque terram hanc neque aquam nec ignem nec aera
rectius existimari. haec quippe corpora esse. Sed ea quae cuncta haec
ambiat invisibilem speciem et informem esse capacitate mira quadam
et incomprehensibili ratione inter nullam et aliquam substantiam nec pla-
ne intellegibilem positam. haec oportet scius in Parmenide cum quaereret et #

quatenus res existens idearum participarent similitudine. Ac tamen est difficilis consideratio propter siluę naturales tenebras. quippe quae subterfugiat non modo sensus omnes. sed etiam rationis inuestigationem. intellectus indaginem. Siue enim per semet ipsam ac sine consortio corporum quae recipit spectare curet. nihil esse propemodum uidetur. seu cum illis confunditur. nec naturalem ostenderit proprietatem. Estque inter sensum et rationem. neque plane sensile quid nec omnino rationabile. sed motu animi comprehendenda tali. ut qui cogerit eam. nihil sentiat. et qui ratione animo eius exercuerit. adulterina quadam ratione assecutus esse uideatur. Solum ergo remedium assecutionis uiderit. ut putemus ignem eius ignitam. aquam uero qua humectata est. similiter cetera. quatenus ista natura omnia decem quae sunt genera complectitur. Essentia est opinor. cum eam species coetu proprio esse. accidenti aliquid esse effecerint. uel hominem uel equum. uel quid aliud ex animalibus arboribus stirpibus. Qualitas uero. cum aliquam perceperit qualitatem. calefacto uel colorato. Quantitas. cum corporum est augmentis imminutionibusque uariata. Ad aliquid [i. comparatio. ad aliquid]. cum erit in aliquo habitu. et comparatione eminentia sua uel humilitate aduersum alterius eminentiam aestimata. Ubi autem. seu determinatur. et accipit aliquam figuram. Sic enim in aliquo esse loco putatur. quando circumactio mundi incrementa et temporis dederit. Posita [hoc ad situm] porro. cum ordinaretur inter prima corpora. quae dicuntur elementa rationantibus nobis. Terram quidem in medietate mundi sitam. Summum autem ignem alta omnia undique capessentem. habere. ut cum dicimus mundum non solum animam. sed etiam rationem et intelligentiam praeditum. Facere uero. cum eadem silua intra se mouet species. Pati. cum inuicem ipsa speciebus semet commouentibus commouetur. Deinde progreditur.

Subtilis [illegible] sensu rationis [illegible] agitatione [illegible]

Quo pacto silua cohereat omnibus decem predicamentis.

dinē mutuant̄. Iuxta mundū uero exemplum sempiternū omniū
quę natura pgenuit. Atq; ut conceptum dicatur. primaria spe
cies quę idea est substantia definitur carens corpore. colore.
figura. sine tactu. intellectu tamen cū ratione cōphendenda
causaq; omniū quae ex se similitudinē mutuant̄. Quod uero hęc
sit ex ęternitate. manifestat ipse cū dicit.

55 Si intellectus. itemq; uera opinio dux res st̄. Usq; anim aduer De intellectu & uera opinione.
55 sionemq; pspicuā. Quadrifariā diuidit. intellectus. opinionisq;
differentiā. cū docet. Alterum eorū idē intellectū pueniret
ex disciplina. alterū sola psuasione. Deinde cū asserit. alte
rum cum ratione uera. porro alterū sine rationis examine. Quod.
cum dicit alterū eorum nulli psuasioni deriuabile. Et ad po
stremū alterū eorum. idē opinio. in quē uis hominē cadat.
intellectus uero di solius. et paucorū admodum sit examinatorum
uirorū. Quod si horum tanta ē differentia. eorum etiam quę
comitantur alterutrum. magnā uero fore necesse est differen
tiam. Sunt porro hęc intellegibile genus. et item opinabile. Unde recte
pnuntiat unā fore speciē p semet ipsam sine ortu. sine occasu.
neq; qd in se rapientē nec pgredientē uspiā. inuisibilē. insensibilemq;.
Intellectus species quę idea dr̄. ē igit̄ exemplū. nec uero in superio
rib; dubitat. ne forte frustra psumat̄ ēē intellegibilem speciem hanc
cuius sint imagines sensiles. tamq; nihil aliud ee. quā uerba. Id
tamen ipsū. syllogisticis quoq; rationib; explanare n̄ dubitat. qp
pe cauens. ne inexaminatū quicquā relinquat. Et ad plexum na
tura sua tractum minime punens. ad questionē uerborum
agmen addat. omnē dubitationē syllogisticis cōpendiis dirimit. Quid sit int intelligentē & uere opinantem.
ductu etenim pgens ad syllogismū. Etenim inter intellegentē. et

tē uere opinantē. hoc inter est. quod intellegens fidē
rerum rationis habet indagine cōprehensam. Confirmata
porro ratio fit intellectus scientia ē. eadem quę sapientia.
itaq; intellegens. ut qui recte sciat qđ intellegit. neq; ueri si
milibus psuasionib; inductus. mutat sententiā ut potest
utcuius pstare rationē rei conphensę. At ū qui uere opi
natur. ut qui solamentis elegantia nitatur sine ratione ac
disciplina. neq; rationē certa opinetur pstare potest. ac fal-
sis aliquando psuasionib; captus mutat sententiā nutans. ac
ambiguus. ut quē nulla stabilis ratio sustentet. Itaq; plato syl
logisticę rationis formulā exprimat talem. Si intellectus ac ue
ra opinio una ē res. omnia quę corpore sentimus. certa sunt.
eritq; eorū indubitabilis ueritas. Si aūt uera opinio minus
habet atq; intellectus. ñ una atq; eadē res est. sed duę atq; di
uersę. erunt alia quę sentiunt. ac alia quę intelleguntur.
Si diuersa sunt quę sentiuntur. ac quę intelleguntur. sunt intel
legibiles species necesse est. quę ideę nuncupantur. At enim
ñ omīa quę corpore sentimus uera ac certa sunt. sunt igitur ideę.
S, opinor explanari dilatariq; oportet. qua contracta sunt
angustiis syllogismi; Intellectū appellat hoc loco motū animi
cōphendentē. huic cōparat opinionē cū plerisq; aliis libris
tū euidenter in politia. Secat enī intellectū qđē in duo hęc.
scientiā ac recordationē. opinionē ū in alia totidē hęc. credu
litatē. ac aestimationē. singulaq; hęc quattuor conuenien
tib; sibi rebus accōmodat. Scientiā quidem altis ac sapientia
sola pcipibilib; reb; cuiusmodi sunt deus. ac intellectus eius.
quas ideas uocamus. Recordationē ū rebus deliberatiuis. hoc ÷

Intellectus
Scientia — Recordatio.

opinio
credulitas. Estimatio
credulitas.

clarus est. ipsius autem siluae quae speciebus subiacet obscurus et
consensus potius quam sensus est. Ergo quia siluestria quidem sen
tiuntur. silua uero minime sentitur natura propria. sed propter siluestria
cum hisdem sentiri putatur. fit huiusmodi sensus incertus. praecla
reque dictum. siluam sine sensu tangentium tangi. quia puro sen
su minime sentiatur. ut si quis dicat tenebras quoque sine sensu ui
deri. non enim perinde sentit uisus hominis tenebras intuentis — Quomodo tenebrae uelut sentiantur.
ut cum solet intuetur res coloratas dilucidasque. sed contraria passio
ne et amissione atque indigentia eorum omnium quae oculi uident.
Sunt enim tenebrae decolores et sine claritudinis illustratione.
nec potest uisus comprehendere aliquam qualitatem tenebrarum.
sed suspicari quid non sit potius quam quid rerum sit. nihilque uidens
idipsum sibi uidetur uidere quod non uidet. et uidere se aliquid
putat cum nihil uideat. Qui sensus est uisus in tenebris. sed quia natura — In — Intelligentissime.
haec est oculi ut colores discernat. conans opinor discere natu
ram decolorem tenebras sentire se suspicatur. Sic ergo etiam silua
contigua quidem est. quia contigua putatur. cum ea quae principa
liter continguntur. sub sensu ueniunt. sed contactus eius pro
uenit ex accidenti. uerum hi ipsum sine sensu. quia ipsa per se.
neque tactu sentitur. neque ceteris sensibus. Nec contentus hac tanta
diligentia superdicit. Notha et adulterina quadam ratiocinati
one siluam esse dicens opinabilem. Filios omnes naturales esse nul
lus ignorat. sed tam greci quam nos legitimos et item presumptos
nominibus discernimus. legitimos greci gnesios uocant. si
mediam per se in uitate sunt. mixta uero uocalibus conferunt aliquid
impuritatisque genuinitati. Oratio tamen de silua infirmam eam et
incertam esse asserens certa est. Recte igitur notha et spuria ratio

Expedita differentia triu(m).

tiocinatione atq; opinione potius quam intellectu certo conprehen-
di eam censet plato, utpote cuius natura recte rationis exper-
tem confusiq; intellectus presumat consortio. Diuisa ergo a se sunt
tria illa separatimq; examinata. Et est idea quidem intellec-
tibilis species. utpote que puro intellectu conprehendatur; species
uero natiua opinione percipibilis. propterea q; opinabilis; silua porro
neq; intellegibile quid. neq; opinabile. neq; intellectu. neq;
sensu conprehendatur; uerum est suspicabilis. suspitio autem spuria
quedam ratio est. atq; adulterina. Pergit ulterius insistitq; pla
tonis coeptis perfectius ita dicens.

» Denique cum id animo intuemur. patimur quod somniantes; putamus enim
» necesse esse ut omne quod est in aliquo sit loco positum. regionemq; optineat
certam et caligatam. animi nostri intentionem. cum siluę na ullam,
turam consideramus. uanis somniis conparat. et opinioni. que ex
sensibus nascitur. Etenim cum corpus aliquod uidemus. aut tangimus
necesse est id a nobis sentiri cum locis suis. et regionibus; neque enim
sine loco nec uero sine sede sentiri corpus ullum potest. Dicit ergo nos
hac opinionis percelebrate consuetudine itaque imbutos. ut cum
res intellegibiles contemplamur animo. putemus eas consistere
aliquo in loco. ullaue regionem optinere. proinde ut mundi corpus
quod situm est loco. quem conplet mundana moles. habens et certam regi
onem. quoque perpessa corporum formis exornata est. uidelicet siluam
cuius partes ex quibus constat. quia diuersas locis ac regionibus certis
consideramus. putemus omnia que sunt eodem modo consistere in locis
ac regionibus certis. Deinde que neque si quis dicat fore substantiam
sine sede ac loco que neque in terra neque in celo sit. potentem similia
dicta putemus. et res uana mentis opinione conceptas. Iamdudum quippe

et ab ineunte aetate p̄iudicauimus · omnē quod sit corpus eē · nec
quicquā fore quod substantia sensili careat · cognitorib; et uelut
assertoribus corporū credentes sensibus · & concludit ·
›› Obquā deprauationē · itemq; alias consanguineas · ne in se putati
›› one quidē et consideratione uere existentis uereq; p̄uigilis natu
›› rae mente consistamus · propter huiusmodi somnia ·
Exsomnē p̄uigilemq; naturam nuncupat intellegibile · atq; incor
poreum genus quod semp̄ idem ē · principaliterq; subsistit · sine
ortu · sine occasu · minime mutabile · nullam habens cum sensib;
societatem · pura mente p̄cipibile · deum uidelicet · & cogitatio
nes eius intelligibiles · atq; incorporeas species · has porro ēē quidā
negant · quod his usu accidit · ex alto & p̄fundo sopore · Denique si
quis eos ad contemplationē uerā · minimeq; soporatā excitet aeter
narū · et immortaliū rerū · indignant̄ ac moleste ferunt · Simillā
in politia illi dicitur p̄petuis addicti tenebris speluncę densis ūbris
opacę ; contrā quis e p̄funda imperitia uindicant · laboriosius licet
ex tenebris ad lumen emergunt · et ad scientiae ueritatisq; claritudi
nem adspirant · nec moleste ferunt excellentes in studiis huma
nitatis uiros diuidere ac sep̄arare · sensilem intelligibilemq; natu
ram · docere etiam ac demonstrare · quod sint rerū initia
species archetypę · siue exempla genuina sunt substantia p̄dita ·
neq; enī ad cuiusquā alterius rei similitudinē facta atq; instituta
sunt · quia nihil est originibus antiquius · Imagines uº exemplorū ·
quia iuxta facta exempla sunt · aliunde oportet substantiam
mutuentur · ut forma sacratis naturalis existens · cōparatione
imaginis uelut archetypę species ē · Imago enī ex artefacta &
iuxta archetypum effigiatam nisi habeat siluā · siquidem erit

pictura colores. sicut autem fictura limam. taes. ceteraque huiusmodi su
pellectilem. carebit certa perfectione. Igitur quia sensiles quoque
species imagines sunt specierum intellegibilium sicut sepe iam dixi
mus. et ab intellegibilibus substantiam trahunt. nec substantiam modo.
sed etiam similitudinem. opus est hęc opinor silua in qua fiant. et substan
tiam sortiantur. Deinde interponit auctoritatem suam dicens;
" Haec meę sententię mens est quidem; et et ante mundi quoque sensilis
" exornationem fuisse tria hec. existens. locum. Generationem;
Quam protulerit sententiam merito. nullus quippe ueterum etiam
tunc tria hęc animaduerterat. quippe quorum plerique sola opi
nata sint esse sensilia. ut empedocles. alii sola intellegibilia. ut
parmenides. siluam nullus omnino mente conceperat. ut ipse
dixit in superioribus; Vult autem intellegi existens quidem ideam
siue intellegibilem speciem. locum autem siluam. generationem uero quantita
tes et qualitates. et ceteras sensiles conformationes. Et existens quidem
quod suapte natura sit. idemque aliis quoque rebus existendi causa sit.
Locum uero propterea quod silua receptaculum est corporum. et qualitatum
ceterumque sensilium. generationem porro. quia hec nondum perseue
rant in uno statu. sed alia ex aliis inuicem subrogantur.
" Igitur generationis nutriculam. humectatam modo. modo ignitam.
" terreque item et aeris formas suscipientem;
Generationis nutriculam siluam significat. quia quicquid nascitur
recursum habet ad materias principales. Materię demum princi
pales hinc in acceptum ferunt. Est enim earum omnium silua nutrix
easdemque gerat. humectatam modo. modo ignitam. recte. neque
ipsa silua uel humectatur uel ignitur. immutatione ut patiatur ullam.
omnino enim est incommutabilis. nec declinabitur a natura sua. sed utque

recipiat qualitates · & quantitates · humores · & item calores · humec
tari · atq; igniri putat͠ · Explanat euidentius cū iniungit · terreq;
& item aeris formas suscipientē · ceterasq; pedissequas passiones per
petientē rationabiliter · non enim sola est · haec qualitates humec
tari · sed etiam siccari · & frigescere · que q; his similia p̄ueniunt ·
ceteras pedissequas passiones p̄petientes · ideo quia formantur · &
figurant͠ conuentu formatorū corporū · Nam ipsa ex natura sua
inpetibilis ē · nec ullā fert p̄pessionē · Deinde ait ·

" Quod tamen priuatim · neq; similibus uiribus neq; exequatis potentiis
" instruatur · nihil esse eius aequale ·

Nunc iam ueluti separato opifice deo solam p̄ semet ipsā siluam
intuetur duplici consideratione · una nondum susceptis qualita
tibus · altera post qualitates · & ante consortiū quidē qualitatū ·
neq; stabat opinor · neq; mouebat͠ · erat tamen in ea quędā
naturalis oportunitas · ad motus · stationisq; p̄ceptionē · Post
qualitatē porro consortium · exornata · & p̄fectū corpus ądeo
facta motus · stationisq; sumpsit initia officia · quib; diuersis tēpo
rib; uteret͠ · Ergo uolens motus eius p̄stare causam · d͠t siluę p̄mit͠
corporib; iniectis · & ex p̄ponderatione eorū · hinc illinc uergen
tium substitisse motum · & incertū adhuc · & fluctui simile · Cū hinc
illinc opp̄ssa modo · modo subleuata · siluę imbecillitas reciprocaret ·
& iniquus turbulentusq; motus p̄ uniuersam eius fluctuaret ca
pacitatē · ex quo factum · ut hunc inordinatū motū · inanimā siluę
p̄priamq; & ex natura eius agitationē pleriq; eē crederent · quę
alienus pulsus · p̄pterea q; animatā eam · uitęq; compotem arbi
trarentur · Motus ergo quicumq; ea fiebat alienus erat · Confu
sio porro motus · & inordinatio secundum naturā siluę p̄ueniebat ·

praebentis instabilem . tremulamque sedem . ideo quod priuatim . neque similibus uiribus . neque exequatis potentiis instructa . nec quicquam intra esset aequabile . quod iactatione . praeponderationeque corporum . coherceret . Sed ut stagnis . cum inmobilis est aquae superficies . incadente aliqua grauiore mole . primo nascitur initium motus . deinde agitatione facta totius elementi non solum agmen aquae mouetur . sed illud ipsum quod incidit . causamque motus praebuit uicissim mouetur . sic silua quoque ex initio corporum subiecto motu . non solum ipsa omnifariam mouetur . uerum ipsa corpora . quae initium motus inuicem pellit.

Talem porro motum eius significat . non ad aliquem usum nascentium rerum fieri . sed ad solam conuersionem . commutationemque corporum . siquidem dicit . ex quo fluctu turbatas materias . in diuersa raptari . discernique a se . hoc est separari . Quo pacto clare demonstrat . numquam esse in silua potentiam oportunitatemque formarum recipiendarum . sed multiformem . nam si una esset eius potentia unum quiddam semper esset ; At nunc cum in omnes qualitates figurasque uertatur atque omnia fiat . potentias eius necesse est . oportunitatesque uariae commutationis praenoscere mentibus . Deinde . manifesto exemplo . quod dicit explanat . cum separat a se quatuor materias . id est ignem terramque . et ceteras separationis causas in fluctu siluae . atque consistere . proinde ut instrumenti purgatione . Nouimus enim esse quaedam iamdudum parata ut solent poetae dicere . arma cerere . alia quibus ea quae missa erunt secernuntur . grana quidem seorsum . motu ac agitatione . paleae uero aliorsum . ex iactatione . et leuia quidem uolitare . grauia uero residere

Sic inquit quattuor quoque illa prima corpora uelut in cribro po fluctuante iactantur . et ad postremum generatim secernuntur ;

Euripum quidem siluam cognominans. secretionē ū sedem
elementa cuiusq; diuina prudentia separata. que ordinatio ē sci
licet. nec ex diuersorū corporū cohrentia confusio ⁊ inordina
tio. que ante constitutionē mundi fuerat pseuerarit. hanc att
fortunā mundi fuisse priusquā exornata silua. splendor ac pul
chritudo. puenirit uniuersitati.

" Sed ubi cuncta inquit redigi ad modū placuit. D ī uoluntatē
significat puidā complacuisse. dicit.

" Ignem primo terrāq; ac aera. atq; aquā continuasse. ītalia
" ītnē sunt sedeorū exigua uestigia.

Quippe uestigiū ignis. nondum est ignis. nec ū ceterorum
corporū uestigia ipsa corpora sunt. uestigium quippe potentiā
rei n̄re significat. multaq; actiā minus corp' significat. uestigiu

Ergo silua actiā uestigiū corporis fuit. ante nomine;
" mundi exornationē. Ineo inquit squalore. ac deformi
tate. qua apparet in his in quibus diuina deē pspicientia.

Iure meritoq;. qđ enī diuina opera carens pulchrū aut uenus
tate erit pditū. apparatus ille igitur erat etiā tunc elemtis
confusis incondite. nondū mundus. nec claritudo. que ex o
portunitate puide orationis accessit. Erat igit subiecta
silua. cū naturali oportunitate suscipiende pulchritudinis. ac
uenustatis. erant etiā quattuor corporū potentię. seu uestigia
confusa adhuc minimeq; ordinata; hec ergo uoluit deus.
disponens. ⁊ ordinans immortale hoc sensilis mundi animal
figuris. ac qualitatib; conuenustauit. certis ⁊ in ętnū duraturis
rationib; Omnia porro q fiunt optima diuinamte ac uoluntate fieri
psumere nos iubet. qua psuptione nihil eē uerius asseuerat;

Nunc iam ordinationem genituramque eorum singillatim demonstrari in-
quit convenit · novo quidem et inusitato genere demonstrationis ·
verum nobis quia omnis erudicionis ingenuae vias peragraveritis neque
incognito · et ex levi admonitione perspicuo ·

Demonstraturus ratione substantias quattuor principalium corporum que
censentur elementa · ordinationem quidem vocat habitum eorum iuxta
rem · communicationemque · et quasi quandam societatem · quae nascitur iuxta
analogian quae talis est · ut hoc iuxta illud · sic illud iuxta aliud ;
Genituram vero appellat ipsam formam et effigiem · de quibus secundum ge-
ometricam rationem disputaturus · quae ratio minime mutat ·
semperque certas et inexpugnabiles affert probationes · novam quidem
aliis et incognitam dicit hanc eandem rationem esse · ipsis tamen
quia omnes ingenuae ordinationis vias peragraverint · neque igno-
notas · et ex levi admonitione perspicuas · Etenim quadrant ·
omnes erant instructi praecipuis doctrinis · quas ingenuas discipli-
nas appellavit · Propterea quod a pueris aetas illa velut principiis
altioris · doctrinae · et tamquam gradibus imbuebatur · geometrica
musica · arithmetica · astronomia · de quibus crebro pronuntiavit ·
siquidem philosophiae causa discantur · ut per eas tamquam gradibus ·
ad summum culmen philosophiae perveniatur · Operae pretium fore · si si-
ne philosophia plene tam dignitatis esse fundamenta · imperfectae
licet eruditionis · hos tamquam exercitatos in geometrica iu-
ros admonet · qui sciebant huiusmodi quaestiones non nisi geo-
metricis probationibus explicari · simul habet ex hoc ratione
sermo ad affectionem institutionis ingenuae ;

Explicit commentum Calcidii super librum II. PLATONIS.

Lib Cassiodori de aia 7 ei virtutib;

LIBER Cassiodori Senatoris de aia. 7 ei uirtutib;

Cum iam suscepti operis optato fine gauderē. meq; duodecī
uoluminib; iactatum quietas corporis reciperet. ubi & si non
laudatus certe liberatus aduenerā. amicorū me suaue collegii
in salū rursus cogitationis expressit. postulans aliqua quę tā
in libris sacris quā in secularib; abstrusa compererā de animę
substantia. ut de eius uirtutib; aperirem. Cunctatū est tam
ingeniū rerū secreta reserare. addens nimis ineptum ēē si eā
pquam plura cognoscimus quasi a nob. alienā ignorare patiamur.
dum ad omnia sit utile. nosse qua sapimus. Nulla enim peregrina
res ē. de sensu pprio loqui. quando sibi natura interrogata respon
dit. nec longe tendit. ut se inuenire pualeat. Nobiscum semp
est ipsa quam querimus. adest. tractat loquitur. & si fas ē. int
ista nescitur. Proinde nota ēē debet quę sibi psto ē. quia tunc
magis ante se ponitur. cum subtilius de ipsa tractatur. Nam dū
a sapientib; pceptū sit ut cognoscamus nos metipsos. quēadmodū
sustineri potest. si nos habeamus ignotos. Cupimus enī nosse
planetarū in celo contrarios. cursus. signorū consentaneū lapsū.
Sunt enim ex eis alia manentia. motuq; carentia alia uero quę
mobili semp rotatione uertuntur. Nec ullis temporib; conqui
escunt. Hęc ut mundani doctores exquirere temptauert.
armonicas delectationibus inaestimabili modulatione uo
lubilium quorū tinnitus atq; concentus. adunatū efficit
dulcissimum melos. Desideramus & iam comphendere alti
tudinem aetheris. mensurā telluris. Nubigeras pluuias. siue gran
dinis procellas. tremorē stabilium terrarū. naturā uagentiū
uentorū. pfunditatē inconstantis maris. potestatem uirentiū

herbarum quattuor elementorum permixti corporis dissociatas complexiones & ferendum est tanta discutere. Nonne aliquid contentione querimus. sed res profundissimas modestissime nosse desideramus; Dicamus ergo primum quare anima dicatur. Deinde qualis sit eius definitio. Tercio quaesit eius qualitas substantialis. Quarto si formam aliquam habere credenda est. Quinto quas uirtutes habeat morales quas greci aretas uocant ad decus eius & gloriam contributas. Sexto que illis sint uirtutes naturales ad substantiam scilicet corporis continendam. Septimo de origine anime disseratur. Octauo cum sit per omnia membra diffusa ubi potius insidere credenda est. Nono de corporis ipsius forma & compositione noscamus. Decimo quas proprietates habeant anima peccatorum per competentia nobis signa declarentur. Undecimo qua noscatur anima discrecione iustorum quatinus quos oculis istis uidere non possumus per indicia probabilia colligamus. Duodecimo in resurrectione quam uere sapientes credunt quid de singulis fieri sentiatur. Maxime desideramus agnoscere quatinus fragilia corda mortalium ad diuinitus promissa desideria concitentur. Hec nobis prestante deo ordine custodito responde. ut & nos facile possimus imbui. & tu gloriam debeas inuenire doctoris.

Responsio Cassiodori senatoris & monachi ad amicos suos

Dixi propositiones has non preceptis regum que nuper agebantur sed profundis & remotis dialogis conuenire. qui non tam istas aures corporeas. sed interioris hominis intentum atque purissimum querere probantur auditum. Hec ideo facile posse de ipsa dici quia per eam innumera nouimus explicari.